77· DEFENSIO

VERITATIS ADVERSVS ASSERTIONES CATHOLICÆ FIDEI REPVGNANTES,

Libro Domini de LA NOVE De politicis & militaribus rebus, aſperſas:

Auctore

PETRO CORETO, *S. Theologiæ Licentiato, Tornaci Canonico, & Paſtore ad D. Virginem.*

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.
M. D. XCI.
CVM PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO

NOBILISSIMOQVE DOMINO, D. PHILIPPO DE CROY, COMITI Sorano, Domino de Moulembais, &c. Prætorianorum apud Regem Catholicum Præfecto, ac Neruiorum Gubernatori prudentissimo,

PETRVS CORETVS S.

VOD Hannonia nostra, cuius Illustrissimus Comes insigne est columen, supra cæteras Belgij Prouincias religionẽ Christianam stabilem & inconcussam hactenus retinet, neque ad hæreses inclinat, secundùm Deum, Reuerendissimorum Antistitum, Sacerdotumque ei in partem solicitudinis adiunctorum, ac deinde nobilium virorum religioso studio, non temerè ascribendum duco. Principum enim cum Sacerdotibus ad communem salutem pia cura conspirans, fortissimum ac inuictum Ecclesiæ Dei propugnaculum molitur: queadmodum contrà facilè popularis fides nutat, quoties illi hæresim amplexãtur, eiusq. defensionem patrociniumque suscipiunt. An non est manifestum quanta in-

crementa Ecclesia Catholica Cōstantini Magni beneficio acceperit: ac simul quantam calamitatem eidem inuexerit Principum ad hæreses defectio? Quæ res effecit, vt ingenti & importuno semper studio, hæretici Principum fauorem ambierint, vt eorum potentia subnixi, & omni metu superiorum potestatum vacui, faciliùs ad euertēdam Ecclesiam, & labefactandam fidem, grassarentur. Non enim est obscurum, violentissimè tum Ecclesiam oppugnasse Lutherū, & impudentissima fronte quicquid sacrum & sanctum est proculcasse, cùm Saxonem aliosque Principes nactus est defensores. Proinde incredibile Ecclesiæ Dei beneficium attulerit, quisquis nobilibus author erit, vt patrum suorum exemplo, ad fidei Christianæ protectionem, omnem authoritatem, consilium, fortunas, viresque conferant, certi rutilantes, instar stellarum in firmamento fulgentium, se consecuturos coronas, ac mercedem Prophetis verbique Dei præconibus paratam recepturos, si Euangelij ministros honorent, Ecclesiamque tueantur: contrà verò grauissimis supplicijs obnoxios fore, si sese hæresibus inuoluant, eis-

Daniel. 12.

que

que prouehendis manum præbeant, earum ministros ament, defendant, inque familiaritatem admittant. Non enim fallit qui dixit: Matth.10. *Qui recipit vos, me recipit. Et, Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet. Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm ciuitati quæ vos non receperit, neque audierit sermones vestros. Prorsus igitur ab hæreticis abhorreant viri generis claritate spectabiles, ne dolis eorum & simulatione, pietatisque prætextu peruertantur. Hanc enim ob causam Placilla, Theodosij senioris vxor, cura &* Nicephorus lib.18. cap.8. *studio omni hoc egit, ne Eunomius omnino cum illo colloqueretur. Maximè quippe verita est, ne institutorũ vitæ illecebris, & verborum vi ac grauitate, Imperatorem ille in suam sententiam abduceret. Huc accedit, quòd, si vitæ fortunisque suis cautum volunt esse Principes, hæreticis illos obniti sit necesse. Firmatis enim viribus, non tantùm illi Christi templa disturbant, ministrosque eius persequuntur, sed ad ciuitates etiam arcesque euertendas, & nobilitatem profligandam, furijs suis acti, cõcurrunt, Regibus*

quoque sceptra extorquere conantur: vt stultum sit, ijs saluis, sperare saluam esse posse Rempublicam. Quàm necesse verò sit Principibus, si incolumes se præstare volent, vt Sacerdotibus arctissimo vinculo colligentur, clarissimo exemplo docuit Ioas Rex Iuda, de
2. Paral. 24. *quo sacræ literæ: Ioas (inquiunt) fecit quod bonum est coram Domino, omnibus diebus vitæ Ioiadæ Sacerdotis. Postquam autem ille mortuus est, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem. Qui delinitus consilijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Dei patrum suorum, seruieruntque lucis & sculptilibus. Et facta est ira Dei contra Iudam & Hierusalem, propter hoc peccatum. Et non est recordatus misericordiæ quam fecerat Ioiada secum, sed Zachariam filium eius interfecit. Vide quò dilabatur tandem bonus Princeps, à sacerdotibus ad impiorum consilium deficiens. At prætexent fortasse nonnulli, hæreticorum quorundam consilio, prudentia, & in rebus gerendis dexteritate, se plurimùm adiuuari. Cæterùm vt omittam, abundare in Ecclesia Catholica viros prudentes, omnique virtutum genere excul-*

excultos, à quibus neque perfidia, neque religionis iactura timeri debeat; meminisse oportet, monuisse Dominum, vt, si te dexter oculus scandalizet, eruas eum; & si dextera quoque te scandalizet, eam abs te proijcias: quòd melius sit debilem vel mancum ingredi in regnum cælorum, quàm duos oculos vel duas manus habentem, mitti in gehennam ignis. Quasi dixerit: Si quis ita est tibi necessarius & coniunctus, vt manus & oculus; scandalum autem tibi facit, & propter morum dissonantiam te pertrahit in gehennam: melius est vt eius emolumentis carnalibus careas, quã causas habeas ruinarum. Matth. 18. Hieron.

Porrò sicuti submouenda sunt hæreticorum colloquia, ita & libros prorsus auersari oportet. Quamuis enim perspicua rerum fides doceat, incommodi plurimum Ecclesiæ Dei, sermone suo & verborum afflatu, hæreticos semper intulisse: attamen æquè manifestum est, & libris editis incredibilem fidelibus inuexisse perniciem; neque minùs officere impietatem libris commissam, quàm verbis ipsis propositam. Tametsi enim ad persuadendum magnã habeat energiam vox viua;

hæreticorum tamen libros terens populus in promptu semper habet, vnde, tacentibus etiam prophani verbi ministris, certissimam perniciem hauriat, & in animi recessus admittat. Quod attendentes qui Christianæ Reipublicæ habenas moderati sunt, tam Ecclesiasticis quàm Imperialibus legibus seuerè
Leo epist. 93. cap. 15. *sanxerunt, vt hæreticorum & improbatæ lectionis libri, in nullo vsu lectionis habeantur, & flammis obijciantur: exemplum eorum secuti, qui curiosa aliquando sectati (vt*
Cap. 19. *in Apostolicis actis legitur) peruersæ doctrinæ libros scribuntur ignibus absumpsisse. Cæterùm magno studio est satagendum, vt non tantùm qui apertè hæresim profitentur codices damnatione feriantur, sed etiam qui speciosis titulis exornati, intra viscera exitiale virus occultant: tanto nocentiores, quanto est aperto hoste simulatus amicus perniciosior. Quæ res effecit, vt nuper librum Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris Catholicis, ijsque nobilibus, neque abs literarum studijs abhorrentibus, haberi videbam, censuerim mihi non perfunctoriè perlustrandum, veritus vt aliud fronte profiteretur,*

aliud

aliud recessu contineret: quòd vir ille ab adolescentia Ecclesiæ Catholicæ sit coniuratus hostis, & ad eam profligandam, multos iam annos, neruos omnes intendit. Et ecce statim conspicio nouum Theologum inter arma & buccinarum clãgorem, arrepta cathedra, de diuinis philosophari, pietatis doctrinam (si superis placet) instaurare, nouam Ecclesiam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Christi regno subrogare. O veteratorem, & impostorem infidum! Res militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in disputatione appellatur) speciosa frõte promittit: at verò in hoc vnicè incumbit, vt Principes ad hæreses vel fouendas, vel certè negligendas adducat, & religionem Catholicam per hæreticam doctrinam euertat, & ab ea infirmos absterreat, blasphemijs, mimico sacrarum rerum contemptu, Pontificum, ac sacerdotum, monachorumque scurrili irrisione, quæ plurima toto libro est respersa. Et hoc perniciosior haberi debet, quòd insigni verborum tinnitu ac lenocinio, non iam de plebe homines, quorum palato non admodum huiusmodi tractatus arrident, sed

generoſos præſertim viros, errorum corruptelis, vel non ſentientes, inuoluat. Atqui monet Leo Magnus, vt ſi cui innotuerit vbi habitent Manichæi (ac de cæteris hæreticis idem eſt iudicium) vbi doceant, quos frequentent, & in quorum ſocietate requieſcant, publicentur: quòd magnæ ſit pietatis, prodere latebras impiorum, & ipſum in eis, cui ſeruiunt, diabolum debellare. Proinde eius ego conſilium ſecutus, in eam curam incubui, vt erroneam huius libri doctrinam in lucem productam, abſque fuco & perſona conſpiciendam, breuiter refellerem: vt hunc ex eorum librorum numero eſſe conſtet, propter quorum lectionem vel retentionem, in excommunicationis ſententiam, ipſo iure quis incidere periclitetur: & qui voluptatem ex eo percipere geſtiunt, edocti iam anguem in herba latitare, reuocent pedem; neque tam exiguo lucro, tanti damni periculum compenſent.

Serm. 5. de ieiun. 10. menſ. & ſerm. 4 de collect.

Pius 4. in conſirm. Indicis libror. prohib.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor hic eſt ſuſceptus, vt in lucem ederetur, non neſciis quàm docta & polita eſſe oporteat, quæ erudito huic ſeculo proponantur: neque me

me fugit, grauem esse sapientibus viris & molestum scribendi pruritum, ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus vberrimus. Hinc mihi constitutum erat, leui tantùm brachio perstringere quæ hîc cum fide Catholica pugnarêt, vt amicis, quos hoc libro impensiùs delectari videbam, perniciosum eum esse persuaderem. Perpulerunt me tamen pij quidam, ac graues, doctique viri, vt in manus hominum fœtum etiamnum immaturum paterer exire, lucemque aspicere, propterea quòd iam diu aduersarij liber multorum manibus tereretur: magnũ operæ facturum me precium asserentes, si scripto hoc meo moniti plures discerent, in Christianæ fidei perniciem eum esse perscriptum. Peto itaque meo iudicio, non iniquè, vt tantam noster hic conatus apud bonos ineat gratiam, quantam apud multos minùs circumspectos aduersarius promeruisse iam videtur.

Porrò hunc laborem meum (vt propiùs ad te, Illustrissime Comes, nostra se conuertat oratio) cùm mecum ipse dispicerem, cuius potissimùm nomini consecrarem, vnus magno

merito

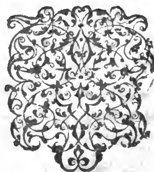
merito occurristi. Cui enim potiùs nuncupetur, quàm nobilissimo Heroi, cuius indoles ab ineunte adolescentia, iam tum cùm Louanij bonis artibus ac disciplinis imbueretur, magnum præsidium pietati & religioni Catholicæ copiosè promittebat: cuius virtus & fides in Deum & Principem (quæ Croyorum peculiaris est gloria) adeò spectabilis extitit, vt nuper à Rege Catholico Prætorianorum clarissima præfectura cohonestatus, nouissimoque Neruijs datus sit moderator, vt eam gentem Deo Principique suo fidam conseruet, religionem inclinatam fulciat & restauret. Tibi igitur in hac publica lætitia & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem meam inscribo: ac opto, vt, aspirante Deo, magno animo & sapienter Reipublicæ nostræ frænos regas, & splendorem à fide & religione acceptum, vicissim reddas: non nescius, cætera quæ à fortuna sunt, opes, diuitias, honores, imperia, fluxa esse & caduca: at à Principe Christiano defensæ fidei decus, esse sempiternum. Multa hîc præstò sunt tibi præsidia, vt præclarè munere tuo perfungare. Habes Antistitem pieta-

pietate & eruditione fulgentem, gloriæque Dei promouendæ cupidissimum: habes cathedralis Ecclesiæ nobile collegium, prudentibus, prouidis, doctis viris cumulatum, quorum saluberrimis consilijs niti semper licebit: est Senatus amplissimus, viris honoratis, & iuris officijque peritissimis conspicuus, quorum fidelissima opera nunquam tibi desiderabitur: denique ciuium humanitas obediendi promptitudine, suscepti oneris grauitatem plurimùm subleuabit, certo persuasa, moderato imperio tuo, temperantia, iustitiæ cultu, virtute, ductu, auspicio, fęlicem se fore & beatam. At frænandus est calami mei impetus in tuas laudes alacriter excurrentis, ne vel ego ad gratiam hæc efferre videar, vel ex tuæ virtutis prædicatione inuidia tibi vlla conflari possit. Superest vt illustrissimam D. T. obnixè rogem, vt pro innata sibi humanitate, propensaque erga studiosos omnes voluntate, sereno vultu libellum nomini suo inscriptum suscipiat, eique calculo suo conciliet authoritatem, velitque superesse hoc

perpe-

perpetuum mei in ſe officij & obſeruantiæ monumentum. Deus generoſiſſimam D.T. omni proſperitate & gloria cumulet, Eccleſiæque Catholicæ diutiſſimè ſeruet incolumem. Tornaci, anno 1591. Calendis Martijs.

PER-

PERVERSVM ESSE POLITICI CONSILIVM, QVO, AD REGNVM GALliæ dißidijs liberandum, monet vt politicè primùm Respublica ftabiliatur, quousque vacet Ecclesiasticis constitutionibus & componendæ religioni intendere.

CAPVT I.

ON sustulit politicum Principatum Christus, qui Cæsari reddi iussit quæ sunt Cæsaris, omniq. humanæ creaturæ subiacere subditos, siue Regi tanquam præcellenti; siue Ducibus, tanquam ab eo missis: attamē Sacerdotio (quod omnium bonorum apicem esse dixit Ignatius) multo magis omnes subiecit, à quo ad beatitudinem Respublica dirigitur. Qui igitur neglecta religione politicum Principatum stabilire conantur, Iudæis sunt persimiles, qui gloriæ commodorumque temporalium studiosi, Christum, æternæ salutis authorem, occidendum censuerunt: & greges in pastores, in aurigam currum, carnem in spiritum, volunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, & Legi diuinæ, qua Christus Dei regnū primùm quæri iubet, vt cætera adijciantur nobis. Quoniam enim quàm diu homo est in isto mortali corpore, peregrinatur à Domino, ac per fidem ambulat: omnem pacem corporis vel animæ, vel simul corporis & animæ, referre debet ad illam pacem quæ est homini mortali cum Deo immortali. Et quia iubetur proximum sicut seipsum diligere, est consequens, vt etiam proximo consulat ad diligendum Deum. Quòd si ad Dei dilectionem adduci se non patitur, certè non potest ita cum eo temporalem pacem quærere, vt cum eo communes habeat religionis leges, proque his ab

Matth. 22. *1. Petr. 2.* *Epist. 10. ad Smyrnen.* *Matth. 6.* *August. lib. 14 de ciuit. cap. 14.* *Cap. 17.*

eo diſſentiat neceſſe eſt:neque poteſt cum eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur,ſectari, ſi religionem,qua vnus ſummus & verus Deus colendus docetur,impediunt. Nihil autem ad iſtam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, ſi non eſt contra diuina præcepta, Chriſtianam fidem quiſque ſectetur: vnde Philoſophos,cùm Chriſtiani fiunt, non habitum vel victus conſuetudinem, ſed falſa dogmata mutare compellit. Qui autem infidelitatem in Eccleſia retineri non debere ſentiunt, poſſe autem hæreſes tolerari, errant grauiter, non intelligentes hæreſim infidelitate grauius eſſe peccatum: quando diſertè monet Chriſtus,ſeruum neſcientem domini ſui voluntatem,paucis plagis vapulaturum: multis verò luiturum, qui,quam cognouerit, facere neglexerit,vel etiam contempſerit: vt omittam grauiùs ab hæreſi,quàm ab infidelitate,periclitari Chriſtianos. Ac ſi verum eſt quod author hîc aſſerit, vt eſt omnino,pietatem eſſe iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis,& temperantiæ fundamentum, quibus virtutibus fulcitur Chriſtiana Reſpublica: quomodo pietate ea Reſpublica nitetur, quæ vera fide non eſt ſubnixa,ſed promiſcuè hæreſes omnes admittit? Propterea Auguſtinus ex verbis Scipionis, quibus apud Ciceronem,libris de Republica, Rempublicam eſſe definit,rem populi;populum autem, cœtum multitudinis,iuris conſenſu, & vtilitatis communione ſociatum;oſtendit non eſſe Rempublicam, niſi vbi populus vera iuſtitia (quam Chriſtiani ſine fide nullam eſſe credunt) connectitur. Ad hæc iuſtitia virtus eſt ſua cuique diſtribuens.Quæ igitur iuſtitia eſt hominis,quæ ipſum hominem Deo vero tollit,& immundis ſpiritibus per hæreſim ſubijcit? Et ſi in homine tali non eſt vera iuſtitia, proculdubio nec in hominum cœtu,qui ex talibus hominibus conſtat.Et cùm

Cap.18. *Luc.12.* *Fol.31.* *Lib.19 de ciuit.cap.21.*

dicat

dicat Propheta, iustum ex fide viuere: &, sine fide Abac.2.
impossibile est placere Deo: sanctosque testamenti Hebr.11.
veteris viros, per fidem operatos esse iustitiam: necesse est, & pietate, & iustitia, cæterisque virtutibus destitutam esse Rempublicam, in qua non viget fides vera, sicuti eruditè docet Augustinus, libro 4. contra Iulianum, cap. 3. Terrena igitur ciuitas, quę non viuit Lib.19. de ciuit. cap.17.
ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit imperandi obediendique concordiam ciuium, vt sit eis de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, humanarum quædam compositio voluntatum: solaque illi De ciuit. lib.3. cap.1.
corporis mala perpeti timēt, qualia sunt, fames, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si quæ similia, quæ non faciunt malos: nec erubescunt inter bona quæ sectantur ipsi esse mali, magisq. stomachantur, si villam habeant malam, quàm si vitam: quasi hoc sit hominis maximum bonum, habere bona omnia præter seipsum. At ciuitas cælestis, vel potiùs pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & Lib.19. cap.17.
viuit ex fide, etiamsi vtatur hac pace sibi necessaria, donec mortalitas transeat; ad pacem tamen cælestem aspirat, & ad illam adipiscēdam refert, quicquid bonarum actionum gerit erga Deum & proximum: & humanarum voluntatum compositionem duntaxat tuetur & appetit, quantum salua religione conceditur. Postremò definitionem amicitiæ admittens Augustinus, qua dixit Cicero, amicitiam esse rerum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate consensionem: docet res humanas rerum diuinarum cognitione esse pensandas, ne plus eis tribuamus quàm modus earum iustissimus postulat: atque ita fieri, vt, inter quos nō est rerum diuinarum consensio, nec humanarum plena esse possit ac vera. Necesse est enim vt, aliter, quā oportet, humana ęstimet, qui diuina contemnit: nec hominem rectè dili- Epist.155.

gere nouerit, quisquis eum non diligit qui hominem
Lib. 10. de ciuit. cap. 4. fecit. Cùm igitur Deus nostræ beatitudinis, & omnis appetitionis sit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, si ei verè sacrificare, & eius templa esse velimus. Est igitur præposterum & iniquum, priùs de constituenda Republica & ciuili pace cogitare, quàm bene sit ordinata religio, pietatis, iustitię, cęterarumque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita consulendum putant, vt nihil aut parum sint de vera religione soliciti, susque deque habent, síntne homines Catholici, an Caluinistæ.

Fol. 34. *Malè existimari, permitti debere in Gallia sectarum in religione varietatem.*

CAPVT II.

MAlesuada hæc Politici opinio, manifestè confusionem Babylonicam inducit. At quæ est
2. Cor. 6. conuentio (inquit Apostolus) Christi cum Belial? Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Quæ societas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Christus nobis
Ioan. 14. bis commendat, sed suam pacem. Non enim quo-
Matth. 10. modo mundus dat pacē (ait) ego do vobis. Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Pax mundi inter eos existit, qui iniquitati consentiunt, vt quietè & commodis temporalibus fruantur: qualis est inter fures & latrones, & cōiuratio veriùs appellatur. Non
Isaie 48. enim est pax impijs; dicit Dominus. Hanc soluere venit Christus; quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Pacem verò diuinam commendat Apostolus, cùm ait:
Philip. 4. Pax Dei custodiat corda vestra & intelligentias vestras: quod fit per sinceram proximi dilectionem, & in

in fide consensionem, quæ inter eos constare non potest, qui societate vnius Ecclesiæ non cohærent, & fide diuiduntur. Qui igitur spe concordię, & pacis gratia, promiscuam volunt esse religionem, præuaricatores sunt & fidei proditores, atque intra Ecclesiæ septa stant contra Ecclesiam, & ad Catholicę religionis interitum, & stabiliendum hæresum regnum, aspirant. Sermo enim hęreticorum vt cancer serpit: & zizania, si negligantur, facilè obruunt sementem. Cogitatio enim cordis humani inteta est ad malum omni tempore. Intellexit hoc qui scripsit, Docilis praui Romana iuuentus: & experientia didicimus quanto Ecclesiæ detrimento iam annis sexaginta in Germania, & Gallia, Belgioque, fuerit hæresis tolerata. Nam & innumeræ hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum spiritualium fastidio, vt exiguum sibi fecerint reliquum Christianismi gustum. Nempe modicum fermentum totam massam corrumpit. Vna scintilla erat Arrius in Ecclesia Alexandrina: at quia ab initio extincta & oppressa non fuit, quantum conflauit incendium? Quod cùm magnam Orientis partem vastaret, audi vt ab eo Occidenti quoque metuerit Basilius. Ad Italiæ enim & Galliæ Episcopos scribit hunc in modum: Metuimus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, instar flammæ per accensam & ardentem materiam serpentis, seseque effundentis, si quæ vicina sunt corripuerit & absumpserit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæreseos malum cuncta depascitur, & periculum est, ne vastatis nostris Ecclesijs, & ad sanam incolatus vestri partem serpat. Ideoque diuus Hilarius metuens ne prætextu pacis & quietis, Episcopi Catholici cum Auxentio Arriano, regio fauore freto, aliquam concordiam inirent, monet eos, vt tametsi

2.Tim.2. *Genes.6.* *1.Cor.5.* *Epist.70.* *Lib. cont. Arrian. & Auxent.*

ſpecioſum eſſet pacis nomen,& pulchra vnitatis opinio, nullam tamen cum eo ſocietatem admitterent. Cauete (inquit) Antichriſtum. Malè enim vos parietum amor cepit. Malè Eccleſiam Dei in tectis ædificijsque veneramini: malè ſub his pacis nomē ingeritis. Montes mihi & ſiluæ,& lacus,& carceres, & voragines ſunt tutiores. Abſiſtite itaque ab Auxentio Satanæ angelo, hoſte Chriſti, vaſtatore perdito, fidei negatore. Mihi certè nunquam ille aliud quàm diabolus erit, quia Arrianus eſt. Neque pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui ſecundùm patrum noſtrorum apud Niçæam tractatum, anathematizatis Arrianis, Chriſtum verum Deum prędicabunt. Mirū ſi non diceret nunc, ſi viueret, Hilarius: Mihi nunquam aliud erit quàm diabolus, qui Caluiniſta eſt vel Lutheranus. Neque mihi pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui ſecūdùm patrum noſtrorum in Synodis œcumenicis tractatam fidem, Lutheranos & Caluiniſtas anathematizabunt. Ex his efficitur, non licere pro retinenda cōcordia & ſtabilienda pace Reipublicæ, de his quę fidei ſunt, aliquid aduerſarijs cedere, eámve imminuere, aut quouis modo immutare: quòd fides Chriſtum habeat authorem, Paracletum doctorem, Apoſtolos præcones & miniſtros. At ſi iniri pax quæpiam inter Catholicos & hæreticos debeat, neceſſe eſt iſtos integra illorum dogmata abiectis erroribus amplexari. Propterea reprehenditur Zeno Imperator, quòd per edictum, Pacificatorium appellatum, id egerit aliquando, vt tum Catholici de fidei veritate, tum hæretici Eutychiani de ſua vanitate, nonnihil cedentes, vnitatem quandam & pacem imaginariam amplecterentur. Nam vt vnà cum Catholicis Eutychi ille anathema indixit, ſic deciſionem Synodi Calcedonenſis, vnà cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus,

Euagr. lib. 3. cap. 30. 33.

cum

cum omnibus Occidentis,& plerisque Oriētis Episcopis, propter hoc edictum, Zenonis communionem repudiauerunt,&decretis in Calcedonēsi Concilio editis,firmè & constanter adhęserunt,vt ne syllabam quidem de rebus in eo definitis remittere, imò verò ne literę mutationem admittere voluerint. Quin etiam ab illis, qui eiusdem decreta repudiabant,magna cum animi confidentia refugerunt, recusaruntque penitus cum illis communicare. Est quidem vt infirmorum saluti cōsuleretur, & dispersi colligerentur,cessum aliquando de legum & canonum aduersus peccantes seueritate, sed à fidei substantia & integritate nunquam vel latum vnguem discessum. Hinc diuus Basilius cùm à Valente rogaretur, vt propter exiguam dogmatis differentiam non fineret turbari pacem Ecclesiarum, respondit: Qui diuinis nutriti sunt eloquijs, ne vnam quidem syllabam de diuinis dogmatibus corrumpi patiuntur. Et Chrysostomus tractans illud ad Romanos, Quod in vobis est, pacem cum omnibus habentes; Nemini,ait, des ansam, seu belli,seu dissidij,siue Iudæo,siue Græco.Si verò alicubi pietatem labefactari videris,ne præponas concordiam veritati, sed generosè persistas ad mortem vsque. Propterea Christianum dogma conclamatum fuisse scribit Hieronymus,& sublatam Nicænam fidem, cùm in Concilio Ariminensi Valentis & Vrsatij Arrianorum Episcoporum dolo, pacis conciliandæ prætextu, sublatum fuit nomē Homousion:cùm alioquin Catholici Episcopi Nicænis decretis syncerè adhærerent, & solius vocis omissione pacem retinendam censerent.

Theod lib. 7. cap. 6.

Cap. 12.

Fol. 34. 35. 36. *Falsò asseri, quietem, pacem, & concordiam stabilem inter religione dissidentes retineri posse.*

CAPVT III.

PErfunctoriè admodum & otiosè Scripturam legisse oportet, qui pacem firmamque concordiam credunt coire posse inter fide distractos. Omne enim regnum diuisum contra se, desolabitur; & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit. Et Apostolus, Obsecro vos, ait, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: manifestè docens, procliuè admodum esse, inter eos enasci diuisionem, qui in eandem fidem non conspirant: tantoq. magis voluntatibus dissidere, quanto religio rebus cęteris magis debet esse cordi. Quòd si verè dixit Cicero, Idem velle idemque nolle, stabilem firmamque esse amicitiam; quænam hæreticis cum Ecclesia Catholica constare potest concordia, quam summo piaculo dilaniant & discerpunt? Adhæc, Si iustus ex fide viuit; & se pax & iustitia exosculantur: nihil est quod pacificorum nomine glorientur, qui & fide & charitate fraternitatis sunt destituti. Sed omissis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus duntaxat hæreticorum tam veterum quàm nouorum res gestas, vt assertionis huius insipientiā detegamus. Non est ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cum Tigurinis & Bernatibus infestissimis signis concurrisse, ac tandem anno Domini 1531. mense Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibrantem, & vociferantem, Euangelium sitire sanguinem, lethalibus vulneribus acceptis, esse confectum. Quot cladibus per Anabaptistas, & præsertim Lutheranos afflicta fuit Germania? Notum est ex temporum nostrorum historia, flagrasse anno 1525. rusticorū bellum

Math. 12.

1. Cor. 1.

Psal. 84.

liber-

libertatis Euangelicæ prætextu, clero, nobilitati, & magistratibus funestissimum: quo ex rebellibus tandem, duce Thoma Muncero, ad centum & triginta milia ceciderunt. Non est igitur quod Germanis & Heluetijs tantam inter hæreses tranquillitatem Politicus gratuletur. Nam quòd illi nunc armis positis conquiescunt, propterea fieri existimo, quòd diutinis calamitatibus tantùm non oppressi, vel certè pertinacissimo in religione dissidio cõflictati, vsque adeò errorum caligine sunt offusi, vt omnis penè apud eos extincta sit religio. Neque perstare, vel secura esse pax potest, vbi oppressis Lutheranis, Caluinistæ conantur rapere principatum. Quanta autem sit apud Anglos hæreticorum cum Catholicis concordia, illud conuincit, quòd hæretica Regina multos iam annos non cessat in Catholicæ fidei cultores summa crudelitate grassari, vt impunè prædonem potiùs & sacrilegum esse liceat, quàm Catholicũ. Pari furore in Scotia insanitur. Ardet denique Gallia intestinis dissidijs, & in viscera sua crudelissimè sæuit. Postremò Belgium nostrum certam posteris faciet fidẽ, quantæ furiæ, quantæque intemperies exstiterit hæreticorum in Catholicam Ecclesiam. Iam si libet ad superiora tempora recurrere, scribit Iosephus, Iudã Gaulonitem & Saddocum Pharizæum, nouæ cuiusdam philosophiæ, circa tempus terrenę Christi natiuitatis, introductores, quæsitis opinionum suarum amatoribus, atrocibus seditionibus & tumultibus repleuisse Rempublicam: & malorum futurorum, quibus & templum excisum est, & Iudæa Romanorum iugum subijt, radices pessimas plantauisse, per insolentiam inconsuetæ philosophiæ. Politicus verò noster disertè testatur; tumultus omnes, qui sub Constantini filijs in Oriente ferbuerunt, Arrianos excitasse: rarissimeque contigisse, vt vera Ecclesia persecutionem *Lib. 18. Antiquit. cap. 1.*

commonuerit. Testimoniũ hoc ab hoste profectum, veritate nititur, & aduersus omnes hæreticos valet: qui enim vnum nouerit, omnes nouit. Sanè Ascho-
Lib. 12. cap. 6. lius Thessalonicensis Episcopus, refertur apud Nicephorum, docuisse Theodosium, propterea Occidentem sub ea tempora à dissidijs & perturbationibus fuisse liberum, quòd Constantinus & Cõstans, Constantini Magni filij, successoresque deinde eorum Valentinianus & Gratianus, patriam fidem integram conseruassent: in Orientem autem varijs ex partibus hoc malum peruenisse dixit, quòd hæresis author & dux Arrius, Alexandriæ, blasphemiæ & maledicentiæ venenum euomuerit; post hunc autem sectatores eius Prouincijs diuersis surrexisse, qui malè iacta zizania, sinistra irrigatione longo tempore fouerint, accedentibus & Constantij fauore, & postmodum extrema Valentis improbitate. De ijsdem hæreticis scri-
Epist. 70. bit Basilius in hunc modum: Persecutio nos apprehendit, persecutionum omnium grauissima. Abiguntur enim Pastores, vt greges dispergantur; paternis sedibus abiguntur pij, & ad solitudines migrare coguntur: Episcopi sola intercedente calumnia damnantur, & supplicijs traduntur. Exilia presbyterorum ista comitantur, totiusque Cleri depopulationes: gemitus plebis, lachrymæ continuæ, sonitus lamentantium in ciuitate, sonitus in agris, in vijs, in solitudinibus: domus precationum clausæ sunt: altaria cultu spirituali vacant: nulli ampliùs Christianorum cœtus, nulla ampliùs doctorum præsidentia: cessarunt
Serm. 69. doctrinæ salutares. Diuus Ambrosius, crudelissimum Eusebij Vercellensis Episcopi martyrium, ab Arrianis editum, prolixè recenset. Ad hæc Victor Vticensis (vt cæteros omittamus) elegantissimis libris crudelia & sacrilega Arrianorum facinora perscribit. Donatistarum item in Catholicos, ipsumq. tremen-

dum Sacrificiū, rabiem, Optatus Mileuitanus contra Parmenianum,& Augustinus multis locis, in lucem proferunt diligenter. At verò Nicephorus de quodā Timotheo Æluro, Eutychiano, scribit, quòd cùm monasticam vitam egisset, & Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter esset,& iam Episcopatus Alexandrini cupiditate perditissimè flagraret, per hæresis suæ consortes,Proterium virum sanctissimum, Alexandriæ Patriarcham, cùm in sacrosanctum Baptisterium cōfugisset,crudelem in modum ferro in viscera eius adacto,iusserit trucidari. Illi deinde ex fune suspensum, passim per publicam viam rapuerunt, cadaueri eius,vt homines furibundi,insultantes. Et postquam id per omnem vrbem distraxere, postremò igni etiam vstularunt,cinere qui superfuit in aërem disiecto, visceribusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt)degustatis. Cæterùm quia diuersarum religionum consensionem, Augustini authoritate confirmare molitur aduersarius, refero hîc apertam sanctissimi doctoris sententiam, ad Vincentium Rogatistam. Quod ad vos(inquit)attinet, mitiores quidem esse videmini, quia cum Circuncellionum immanissimis gregibus non sæuitis: sed nulla bestia,si neminē vulneret, propterea mansueta dicitur, quia dentes & vngues non habet. Ita enim estis numero exigui,vt mouere vos contra aduersarias vobis multitudines nō audeatis, etsi cupiatis. Et contra literas Petiliani: Quia vel ipsas leges (ait)vel inuidiam formidatis, vel ad resistēdum impares estis,nō dico aduersus tot homines, sed aduersus tot catholicas Gentes, etiam de mansuetudine gloriamini,quòd ad vestram partem neminem cogatis.Isto modo etiam miluus,cùm pullos rapere territus non potuerit,columbam se nominat. Vbi enim potuistis,& non fecistis? Vnde ostenditis quòd plura

Lib. 2. cont. Parmen.

Lib. 15. cap. 16.

Epist. 48.

Lib. 2. cap. 83.

faceretis, si possetis. Quãdo Iulianus, Christi inuidẽs paci, vobis basilicas reddidit vnitatis, quæ strages à vobis factæ sunt, quãdo vobiscũ, apertis templis suis, etiam dæmones exultabant? &c. Et in Psalmum 54. ad versiculum vltimũ: Circuncellio (inquit) fert fustẽ, fert fundibulã, fert securim, fert lapides, fert lanceas. Et ista portãtes, vbique quà possunt, euagantur, sanguinem innocentiũ sitiunt. Quæro autem ego ab eis, quãdo Maximianistę (schismatici ex secta Donatistarum) fuderũt corporis sanguinẽ? non quia & ipsi non funderent, si esset talis multitudo quæ funderet; sed propter timiditatem paucitatis suę, magis aliquid ab eis passi sunt, quàm ipsi tale aliquid aliquãdo fecerunt. Deniq. Optatus, qui Augustinum aliquot annis præcessit, disertè docet in vniuersum, quænam spes affulgere possit Catholicis, ineundæ pacis & concordiæ cũ hæreticis, vbi de Catholicis quos Donatistæ aut factione, aut subtilitate deceperant, & suos fecerant: Non solũ (ait) masculi, sed & feminæ, ex ouibus subitò facti sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patiẽtibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus seductores, ex verecundis impudẽtes, feroces ex mitibus, ex innocentibus malitiæ artifices. Sensit igitur Optatus, neque sexus infirmitatem, neque vllã sanctitatis professionem, hętericorũ furori metam posse figere: idque Apostoli authoritate fretus, cõfidenter pronunciauit, apud quem est huiusmodi hęreticorum descriptio: Erunt in nouissimis diebus homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, scelesti, sine affectione, sine pace, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, habẽtes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegãtes. Et Christus Dominus, hæreticos spinas appellat, & rapaces lupos, fures & latrones, Dauid etiam dracones: vt exactam eorum cognitionem assecuti, nullo eorum astu, simulatione,

Lib. 6. *2. Tim. 3.* *Matth. 7.* *Ioan. 10.* *Psal. 90.*

latione, pietatis ſpecie, cõcordiæ pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sunt enim iſta ouium veſtimenta, quibus lupinam feritatem contegunt: ac meminiſſe oportet, terribiles illas locuſtas ſimiles equis paratis *Apocal. 9.* ad prælium, hæreticorum in Apocalypſi typum gerentes, habere quidem facies tanquam facies hominum, & capillos ſicut capillos mulierum (præferunt enim illi multã humanitatem, & ſplendidis promiſſis facilè Catholicos onerant) attamen dentes earum ſunt ſicut dẽtes leonum; ſtatim enim depoſito pietatis fuco, vbi numero & viribus conualuerint, abſque perſona lupos, & leones, & tyrannos agunt. An fortè *Euſeb. lib. 6. cap. 10.* ſecuritatem præſtabunt, ſi iuramentis nobis aſtringantur? at tam probè illud priſcorum hæreticorum, Iura, periura, ſecretum prodere noli, in praxim ab iſtis reuocatur, vt vulgaris ſit eis ludus, reſcindere iuramenta. Habentque præ manibus Michaëlem Macchiauellum, huius cõſilij ſubminiſtrum. *Lib. de Princip.* Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facilè patitur idẽ haberi iudicium) leonis & vulpis agere perſonas; vtque ſua conſilia ſtabiliant, poſſe fidem & charitatem religionemque peſſundare: vtilem frequenter eſſe perfidiam, ſatque eſſe foris probum videri. Atque vtinam plerique tepidè Catholici, his authoribus adducti, non exiſtimarent, pro gradus fortunarumque ſuarum defenſione, poſſe non grauatè religionem in diſcrimen adduci: reluctante licet Chriſto, qui ſe indignum pronunciauit, qui ſibi patrem & matrem, *Matth. 10.* vel vxorem, vel etiam animam ſuam, anteponit. Certè hæretici Belgæ, ducem ſecuti Principem Auriacum, ingenioſum admodum periuriorum & fraudum artificem, fœdere tam arcto ſe aliquando Catholicis obſtrinxerunt, vt iurarent ſe eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catholicam religionem, omnibus viribus ex animo defenſuros. At quanta id

fide

fide præstiterunt? Antuerpia sanè (ne quid amplius adijciam) vbi præclara hæc consilia agitabantur, & solidæ inconuulsæque pacis iaciebantur fundamenta, non multo pòst tempore, se nimiũ hæreticis fuisse credulam, ingemuit, & Ecclesijs omniq. cultu Christiano, necnõ & temporaria pace spoliatam, sera pœnitentia defleuit. An fortè quia acerrimis discordijs inter se laborant hæretici, quietem ex mutuis eorum diffidijs possumus expectare? Prouidit quidem Deus hæreticorum pugnam, vt imbecillior sit eorum impetus aduersus Ecclesiam, & nonnihil à certamine respiret: attamen quemadmodum Herodes & Pilatus, licet hostiliter dissiderent, vna tamen voluntate in Christi necem conspirauerunt; ita illi coniunctissimis semper mentibus Ecclesiam oppugnant, eiusque diuexandæ pari flagrant cupiditate. Significauit hoc Isaias cùm dixit: Vnusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, & ipsi simul contra Iudam. Ac ne quid pacatius sperari ab eis in posterum posse videatur, multis libri sui locis nobis minas intentat Politicus, ac velut classicum canit, vt ab hęreticis monasteria incendantur, diripiantur cleri opes, & ad laicos Ecclesiæ prædia traducantur, & subditi in dominos insurgant conatibus suis resistentes: palamque gloriatur, neque Papæ authoritatem, neque Hispanicam potentiam, neque Catholicos omnes effecturos vnquam, vt non stabiliatur Hughenotorum imperium. Denique suo sibi iugulum mucrone petens, fatetur ægrè admodum ei cum hominibus conuenire posse, qui aduersari Deo non veretur. At quis Deo magis aduersatur, quàm qui agrum Ecclesiæ zizanijs opplet, & Dei sementem Apostolico labore terræ commissam, & vicaria succedentium sacerdotum opera rigatam, opprimere laborat?

Cap. 9.

Fol. 17. 18. 32. 101. 102.

Fol. 42.

Non posse Principes Christianos impunitatem hæreticis proponere, neque cum eis vnionem & pacem constituere: eisque incumbere ex officio, quantum in ipsis est, hæreses extinguere.

CAPVT IIII.

CVm iubet Apostolus fieri orationem, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & ijs qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus: non vult intelligi, ciuili potestati non alium esse propositum scopum, quàm vt subditum sibi populum in pace & tranquillitate temporali tueatur; sed qualem tranquillitatem procurari velit, explicat, cùm ait: Vt tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & castitate. Tametsi igitur ciuilis potestatis immediatus finis, sit pax temporalis, & iustitię defensio; attamen Christiani Principis officium est, ita principatum gerere, vt ad Dei gloriam, & pacem æternam fidelium dirigatur: ac proinde ea submoueat, quæ ab hac pace consequenda homines auertunt. Hanc ab eis seruitutem exigit Dauid, Et nunc, inquiens, Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Seruiunt autem Reges Domino in quantum Reges sunt, cùm ea faciunt ad seruiendum illi, quæ nō possunt facere nisi Reges; quæque contra Domini iussa sunt, religiosa seueritate prohibendo. Aliter enim seruit Rex quia homo est, aliter quia etiam Rex est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam Rex est, seruit leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore sanciendo: sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra Dei præcepta fuerant constructa, destruendo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciēdo: sicut

1. Tim. 2. *Psal. 2.* *Aug. epist 50.* *4. Reg. 18.* *4. Reg. 23.*

Iona 3. sicut seruiuit Rex Niniuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Deum cõpellendo. Postea enim
Psal.71. quàm cœpit impleri quod scriptum est, Et adorabũt eum omnes Reges terræ: quis mente sobrius Regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus, siue sacrilegus: quibus dici non potest, non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datum sit diuinitus homini liberum arbitriũ, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittãtur? Quis igitur sanæ mentis existimet, pacta & vniones Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei consentire? Si enim grauiter
Apoc. 2. à Domino correptus est angelus siue præpositus Ecclesiæ Thyatiræ, quòd permitteret Iezabel, quæ se dicebat Prophetam, cùm non esset, docere & seducere seruos suos: similiter & angelus Pergami, quòd tenentes doctrinam Nicolaitarum, timore humano aut animi perturbatione ab Ecclesiæ corpore non separaret: quid iam Dei authoritate diceret Ioannes in eos qui non solùm tolerãdas hæreses, sed etiam fœdera societatis cum hæreticis ineunda censent, cùm Dei Lege iubeamur peccantes arguere, & incorrigibiles Ecclesiæ denunciare, vt, si pergant esse refracta-
Roman. 13. rij, tanquam ethnici & publicani habeantur: & non sine causa iudex gladium portet, vindex in iram ijs qui malè operantur? An non est monstro & prodigio simile, Christum cum Satana, agnos cum lupis, fideles cum perfidis, iustos cum furibus & latronibus, sanos cũ mortifera lue correptis, vnire? An non est proditio Catholicorum, cum ijs qui Ecclesiæ castra iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditantur, cũ inferi portis, apostatis, & desertoribus, adeo-
2 Par. 19. 20. que crucis inimicis, conspiratio? Nónne Iosaphat à Pro-

Propheta seuerè meruit increpari, quòd Ochoziæ & Achab idololatris præberet auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeretur? Non est hoc à Domino consilium, sed à tenebrarum principe, qui per Iulianum apostatam, oportunum suæ impietatis instrumentum, religionum omnium libertatem sanciuit, ad certissimam fidei Catholicæ perniciẽ & peruersionem. Quid autẽ, surgentibus hæresibus, Christianis Principibus sit agendum; non ex nostris somnijs, sed ex Dei lege colligamus. Si surrexerit (dicit Dominus) in medio tui prophetes, & dixerit tibi; Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: propheta ille interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt animam tuam, clàm dicens; Eamus vt seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui: non acquiescas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus, vt miserearis, & occultes eum, sed statim interficies. Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. Et Zacharias, sic præualituram in terra veritatem noui Testamenti tempore vaticinatur, vt pater & mater obliuiscantur parentum, vt Dei retineant seruitutem, & proferant contra filium mortis sententiam; & non expectato publico iudicio, pereant qui falsa docent vel profitentur, sententia propinquorum. Erit (inquit) cùm prophetauerit quispiam vltrà, dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius & mater eius, genitores eius, cùm prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur, vt à potestate gladij, quem gerũt Principes, prę alijs sceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto sunt cæteris magis crimi-

Deuter. 13.

Hieron. in Zachar.

Cap. 13.

criminosi,quòd occultiùs & grauiùs insidiatur, non modò terrenis bonis, sed etiam cælestibus & æternis. Ad hæc nunquam eos fore Principibus morigeros, fidem nobis Apostoli faciunt, cùm eos inobedientes appellant,& dominationem spernere, maiestatemque, siue superiores potestates blasphemare, asseuerant. Denique nostris inducijs aliud nihil efficietur, quàm vt vires suas confirment, & venenum colligant,quod postmodum violentiùs euomant. Id quod de Arriana sui temporis hæresi cōqueritur Hilarius: Antea, inquiēs,in obscuro,& in angulis Christus secundùm naturam Dei esse Filius negabatur, & essentiæ inops paternæ: at verò nunc publicæ authoritatis professione hæresis prorumpens, id quod antea furtim mussitabat,nūc victrix gloriatur. Magnus igitur nunc nos animi stupor occupauit, vt,cùm scelera cætera vindicanda censeamus, solam hæresim vigere velimus impunitam.

Epist. Iudæ.

Lib. de Synodis.

Cæterùm vt hæresum incrementis efficaciùs occurramus, & eius impetum validioribus repagulis coërceamus,illud etiam studiosè agendum est,vt errorum doctores,& auditores, esse non sinantur. Est enim incredibilis in istis aurium pruritus, & in illis linguæ petulantia:quo nomine in Apocalypsi refert Ioannes,se vidisse ex ore bestiæ tres spiritus immundos exire,in modum ranarum;hæreticos significans, quòd è paludibus suis limosis, inconditis & importunis clamoribus, fidelibus obstrepant, & nō veram sapientiam, sed vanam & mendacem obtrudere non cessent.Illi ijdem & equis illis significantur,qui dæmones habent insessores & rectores, quorum ex ore procedens ignis, & fumus,& sulphur,tertiam hominum partem occidit. Potestas enim equorum est in ore eorum: quia pestifero suo sermone, innumeris hominibus sunt exitio, & formidabilior eorum est

Cap. 16.

lingua,

lingua, quàm Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, inuictissimus Imperator, potentissimos Principes plerisque locis debellauit, sed Lutherum vilem monachum, & abiectam nebulonum fæcem, quorum in ore erat potestas eorum, cùm tot regnis dominaretur, expugnare & superare non potuit. Ideoque magna ex parte in Germania profligatam esse religionem Catholicam, etiamnum dolemus. Italia verò & Hispania, quòd magno studio, & superiorum potestatum insigni prouidentia, horum terribilium equorum fremitus compescant, ranasque vel non admittant, vel extinguant, florentem retinent religionem, & non nisi paucos eosque latentes habent hæreticos: & à bellorum ciuilium incommodis liberæ, alta pace & quiete fruuntur. Rerum igitur euentus palàm testatur, verè à Leone Magno esse pronunciatum, aliter res humanas tutas esse nō posse, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat authoritas: & Principes quieto prouinciarum suarum iure potiri, & imperia, Christi dextera defendi, cùm inconcussum tuentur Ecclesiæ statum. *Epist. 37.* *Epist. 25. 28.*

Deo placuisse Principes, & gloria opibusq; auctos fuisse, qui Ecclesiam & religionem defenderunt: displicuisse verò, & diuinam vltionem meruisse, qui eam aduersus hæreticos tueri neglexerunt, vel etiam ei sunt aduersati.

CAPVT V.

CHristianis Principibus gloriæ Dei & Ecclesiæ defensionem potiùs quàm temporalium Reipublicæ commodorum procurationem incumbere, etiam illud ostendit, quod ab Imperatore in eius consecratione à Pontifice petitur, imò & præscribi-

tur: Accipe(inquit)gladium,authoritate Dei omnipotentis,& beatorum Apostolorum consecratũ, nostræ benedictionis officio tibi concessum, in defensionem sanctæ matris Ecclesiæ diuinitus ordinatum, vt per eum vim æquitatis exerceas, & sanctam Dei Ecclesiam, eiusque fideles propugnes, atque protegas: neque minus sub fide falsos, quàm Christiani nominis hostes extenues atque dispergas. Sed & illud Principis Christiani ostendit officiũ, quod Deus
Cap.17. in Deuteronomio lege constituit, vt Rex, quando sederet in regni sui solio,in Israel, describeret sibi Deuteronomium in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & haberet secum, legeretque illud omnibus diebus vitæ suæ, & disceret timere Deum suum,& custodire verba & cæremonias eius quæ in Lege præcepta sunt: non tantùm vt Rex ipse verba Legis cæremoniasque custodiret, sed etiam vt eius imitatione & authoritate, populus religiosè Deum coleret. Quo autem id fructu faceret, ostendit quod sequitur: Vt longo regnet tempore, ipse, & filius eius super Israel. Quanta sanè potentia & gloria polluerint Dauid, Salomon, Ezechias, Iosias, aliique insignes Legis huius custodes, docent Regum & Paralipomenon historiæ. Ac de Dauide, Sapiens quo-
Eccli.47. que, Dauid, inquit, cum leonibus quasi cum agnis: & in vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium in iuuentute sua. Contriuit inimicos vndique, & extirpauit Philistijm contrarios, vsque in hodiernum diem. In omni opere dedit confessionem sancto, & excelso in verbo gloriæ. De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit Deũ qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter ipsum deie-
Cap.48. cit omnem potentiam inimicorum. Et de Iosia: Ipse
est

est directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis, & ad Dominum gubernauit cor eius, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. De impijs verò Regibus Iuda vide quid sequatur: Præter Dauid, inquit, & Ezechiam, & Iosiam, omnes Reges peccatum commiserunt: nam reliquerunt Legem altissimi Reges Iuda, & contempserunt timorem Dei. Dederunt regnum suum alijs, & gloriam suam alienigenæ genti. Incenderunt electam ciuitatem sanctitatis, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Hieremiæ. Ieroboam verò in tantam 3.Reg.12. prolapsus est impietatem, vt decem tribus Israel à veri Dei cultu ad idololatriã his verbis abduxerit: Nolite vltrà ascendere in Hierusalem. Ecce dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Posuit vitulum aureum in Bethel, & alterum in Dan, & factum est verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum vitulum vsque in Dan. Et fecit phana in excelsis, & Sacerdotes de extremis populi, qui non erãt de filijs Leui. Propterea Ahiæ Prophetæ verbis, durum hunc nuncium accepit: Hæc dicit Dominus Cap.14. Deus Israel; Quia exaltaui te de medio populi, & dedi Ducem super populum meum Israel, & non fuisti sicut seruus meus Dauid, sed operatus es malè super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad iracundiam prouocares, idcirco ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos canes: qui autẽ mortui fuerint in agro, vorabunt eos volucres cæli. Et euersa est domus Ie- Cap.13. roboam, & deleta de superficie terræ. Vt autem & noui Testamenti historias attingamus, quisquis Ecclesiæ Christianæ res gestas diligenter considerabit, si non præiudicio fuerit occupatus, neque cæco par-

tium studio rapiatur, faciiè perspiciet Græcum Imperium, cuius ne vestigium quidem vllum iam exstat, funditus fuisse collapsum, propterea quòd Greci Imperatores, repudiata fide Catholica, hæresum patronos se præbuerunt, sanctorum reliquias & sacras imagines prophanauerunt, tandemque à sede Apostolica & Catholica Ecclesia prorsus defecerunt: vt magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà, ad Gallos & Germanos transmissa esse augustissimi Imperij sceptra, propter religiosè defensam Ecclesiam, eiusque hostes viriliter debellatos, manifesta rerum fides cogit vt fateamur. Ecquid tandem hac tempestate, Germanos, Anglos, Gallos, Belgasque, tot tēpestates contriuere, nisi quòd Principes quidam, quos Ecclesiæ nutritios esse oportebat, se hęreticorum exhibuerunt fautores & protectores? Vt non miremur florentissimorum olim Imperiorum gloriam concidisse, cùm vaticinatus sit Isaias, peritura regna quæ non seruierint Ecclesiæ; & Gentes solitudine vastandas, eiusdem sacrilegæ defectionis participes. Hinc meritò Cyrillus laudat pientissimos & Dei amantissimos Principes, Theodosium & Valentinianum, quòd rectam conseruarent fidem, & præcipuam de sanctis Ecclesijs curam gererent, idque vt simul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij sui administrationem redderent. Quibus etiam ipse virtutum Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: simulque dedit, vt & aduersarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

Isaia 49.

Isaia 60.

Niceph lib. 14. cap. 35.

Menda-

Mendacium est, Constantinum & Theodosium, sapientissimos & potentissimos Imperatores, Paganos, Iudæos, & Arrianos, sua quemq; disciplina & conscientia permisisse. Fol.35.36.

CAPVT VI.

FRaudem legentibus facit Politicus, cùm, vt sibi authoritatem conciliet, sapientissimos Imperatores testes producit, desperans posse legi constitutas ab eis aduersus hæreticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduersarij vanitatem, si primùm ostenderimus, non esse parem infidelium & Iudæorum cum hæreticis causam. Infideles etsi seuetis legibus idola colere, & blasphemare Deum vetentur, non tamen coguntur inferi Ecclesiæ Christianæ, neque fidem admittere, quæ non nisi voluntatis consensu suscipitur. Diligenter autem ab Ecclesia cum eis agitur doctrina, disputatione, & miraculorum vsu, vt Christianismum amplectantur. Quod priusquam faciant, citra periculum inter Christianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idololatria & infidelitatis superstitione periculum, tenebris Euangelij luce dissipatis. Similiter Iudaicas obseruationes, reuelata iam fide, impletisque per Christum Legis Mosaicæ figuris, noui Testamenti beneficio submotas & abolitas esse. satis superque Christianis est persuasum, minimeque timeri debet ex eorum societate contagium. Ad hæc fidem nostram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Testamenti Scripturas, quæ cum Euangelicis & Apostolicis summo consensu conspirant, & rerum nostrarum continent Prophetiam, Deum habere authorem asseuerant. Hæretici verò, quia fraudi prætexunt Euangelij nomen, & ex professo à fide nos auocăt (propter quod, Euangelium conuertere, siue peruertere dicũtur) & Christianum Galat.1.

ſtianum nomen aliaque pleraque nobiſcum habent communia: procliue eſt vt Catholicos ipſo contagio conuerſationis inficiant, vti experientia iam diuturna didicimus. Nunc ad Conſtantinum veniamus, quem cum hæreticis diſſimulaſſe, iſte tantopere co-
Epiſt. 48. natur perſuadere. Teſtis eſt Auguſtinus, pœnam decem librarum auri ſtatuiſſe Conſtantinum in hæreticos: & loca congregationum Donatiſtarum, reſque vnitati peruicaciter reſiſtentium, fiſco vendicaſſe.
Niceph. lib. 8. cap. 25. Extat & iſta in hæreticos Conſtantini conſtitutio: Placitum nobis eſt, Arrium & Arrij ſuffragatores, Porphyrianos nominari, vt, quorum imitati ſunt mores, eorum quoque obtineant appellationes. Si quod autem ſcriptum ab Arrio compoſitum reperiatur, vt igni id tradatur volumus: vt non modò improba eius doctrina abrogetur, verùm etiam ne monumentum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidé prædictum volo, ſi quis libellum aliquem ab Arrio ſcriptum celare, nec continuò igni comburere deprehenſus fuerit, ſupplicium mortis eſſe conſtitutum.
Cod. de ſum. Trinit. Quanto autem ſtudio Theodoſius aduerſus hæreticos defenderit Catholicam fidem, oſtendit eius, & Valentiniani Gratianique in hæc verba conſtitutio: Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit Imperium, in tali volumus religione verſari, quam diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat, quamque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandriæ Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis: reliquos verò dementes veſanoſque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere: diuina primùm vindicta, pòſt etiam motus noſtri, quem ex cęleſti arbitrio ſumpſerimus, vltione plectendos. Eſt
Eodem Cod. eius & aliud edictum huiuſmodi: Sancimus, vt, quęcunque Porphyrius propria exagitatus inſania, aut
quiuis

quiuis alius aduersus piam Christianorum religionem conscripsit, apud quemcunque inuenta fuerint, igni tradantur. Cuncta enim scripta quæ Deum ad iracundiam prouocant, vel animas violant, ne in hominum quidem aures venire volumus. Iubemus omnia istiusmodi scripta, siue ante hac, siue nunc facta fuerint, potissimùm autem ea quæ Nestorij sunt, incendi, ac perfectissimo interitu mancipari, ita vt in nullius lectionem veniant, ijs sanè qui talia scripta vel eiusmodi libros habere & legere sustinuerint, vltimum supplicium subituris. Extat & hæc eius constitutio: Arriani & Macedoniani, & qui ad imam vsque scelerum nequitiam peruenerunt Manichæi, nusquam in Romanum locum cōueniendi morandique habeant facultatem: Manichæis etiam de ciuitatibus pellendis, & vltimo supplicio tradendis. Denique vt viuentis pietati, vitæ exitum præclarè respōdisse intelligas, scribit Ambrosius, Theodosium, cùm iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarū, quàm de suis periculis fuisse sollicitum: neque aliud filijs suis mandauit, quàm vt veram pietatem integram seruarent, per quam & pacem essent habituri, & victoriam à Deo consecuturi. Ex his manifestum euadit, De Constantino & Theodosio mentitum fuisse Politicum, quos confusaneam religionum permixtionem tolerasse comminiscitur. Quòd si his omnium calculo sapientissimis Imperatoribus Caluinistæ (si parua magnis licet componere) nullo modo sapientiores censeri possint, meritò ad ineundam cum eis fidei concordiam anhelare deberent, & eorum exemplo Apostolicam Ecclesiam & fidem venerari. Vide nūc quàm præclarè Cōstantini & Theodosij sententijs, de exturbandis hæreticis, consenserint Martianus & Valētinianus. Hoc enim pro Concilio Chalcedonensi edictum ille promulgauit: Verè

Eod. Cod. tit. 5.

Orat. funeb. in Theod.

Niceph. lib. 13. cap. 1.

impius atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandū reliquit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, de fide Christiana publicè terminata, coadunatis & audientibus tractare conetur in posterum. Contemptoribus autem huius legis, pœna non deerit. Igitur si clericus erit qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus fuerit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, de hac sanctissima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competētibus supplicijs subiugandi. Cōstat enim hæreticæ insaniæ exordia fomitemque nutriri, dum publicè quidam disputant atque contendunt. In Codice habetur & lex ista: Apollinaristas vel Eutychianistas, Episcopos & presbyteros aliósve clericos creare vel habere prohibemus, scientibus tam ijs qui ausi fuerint cuiquam Episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen imponere, quàm ijs qui passi fuerint impositum sibi nomen Sacerdotale retinere, pœnā exilij, cum facultatum suarum amissione, se subituros. Vniuersi etiam Apollinaristæ vel Eutychianistæ, non Ecclesias, non monasteria sibi construant: parasynaxes conuenticulaque non contrahant. Quicunque verò eos in domum, vel possessionem, vel monasterium receperint, ac passi fuerint illicitas parasynaxes conuentusque celebrari: si vilis & abiectæ sint conditionis, fustibus publicè & in pœnam suam, & in aliorum coërceantur exemplum: si honestæ verò fuerint personæ, decem libras auri mulctæ nomine Fisco nostro cogantur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonensem liceat aliquid vel dictare vel scribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta

Cod. 1. tit. 5.

numenta seruare. Quòd si in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Vltimo etiam supplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestum Eutychetis dogma fuerint complexi, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia, flammis combusta, depereāt. Æquum namque est, vt immanissima sacrilegia par pœnę magnitudo percellat. Religiosè ista sanxerūt isti Imperatores, quia Nicęna Synodus Arrium antea, atque vnà omnes qui eius adhærebant sententiæ, excommunicatos anathemati subiecerat: & Constantinus anathema constituerat in voces quoque hæresis eius, & librum quem ille contra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat. Vide nunc mihi quàm insipientes esse oporteat, qui hæreses indulgenter fouendas esse censent, quando Imperatores isti, hæreticorum etiam iudicio sapientissimi, suarum esse partium existimauerunt, pro fidei Catholicæ incolumitate hæreticos seueris legibus coërcere. Niceph. lib. 8. cap. 18.

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesiæ doctoribus, non esse cum hæreticis dissimulandum, & magno commodo de eis coërcendis esse leges constitutas.

CAPVT VII.

POlitico quærenti quà iustitia & vtilitate publica hæretici legibus coërceātur, multis locis respondet Augustinus, quem insignem veritatis propugnatorem se simulat agnoscere, supplicijs eos esse dignissimos, cùm propter solam hæresis & schismatis culpam, tum quòd seducendo, incautorum animas perdunt; prodesse autē terribiles ciuilis potestatis leges, vt & illis territi Catholici hæreses detestētur, & ipsi Fol. 84. August. epist. 167.

hæretici ab hæresibus resipiscanr,& ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reuertantur. Mea(inquit)primitus sententia erat,neminem ad vnitatem Christi esse cogendum,verbo esse agendum,disputatione pugnandum,ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos noueramus:sed hęc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Et ad illud quod vrgebant Donatistæ,& omnium penè hæreticorum ore nunc iactatur;Nemo credit inuitus,igitur nemo ad fidem est compellendus,sed vnusquisq. suo arbitrio est relinquendus; vt vel credat si velit; vel si nolit,non credat;his verbis respondet: Cur non in homicidijs,& in stupris,& in quibuscunque alijs facinoribus & flagitijs,libero te arbitrio dimittendum proclamas, quæ tamen omnia iustissimis legibus comprimi vtilissimum est & saluberrimum? Dedit quidem homini Deus liberam voluntatem, sed nec bonam,infructuosam; nec malā voluit esse impunitam.Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Atqui generaliter dicit Apostolus, quòd Principes non sint timori boni operis, sed mali. Quapropter vbi differitur, vtrùm hæretici & schismatici sint à Principibus puniendi, tota quæstio est(ait Augustinus) Vtrùm nihil mali agant? quia si malè agant, habent vnde timeant eos, qui non sine causa gladium portant. Vis autem non timere potestatem? (ait Apostolus)bonū fac,& habebis laudem ex illa. Si autem malè feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malè agit. Quibus verbis Apostolus, nullum inter bona, nullum inter mala opera discrimen constituit:sed sicut omnia bona à ciuili potestate laudibus ac præmijs prosequenda præscribit; sic etiam

Epist. 48.

Lib. 2. cont. Lit. Petil. cap. 83 84 Cont. Cresc. lib. 3. cap. 51.

Roman 13.

etiam vniuersa mala opera, digno afficienda supplicio, siue ad humanam societatem, siue etiam ad diuinam pertineant religionem. Quæris igitur quo merito supplicia in hæreticos decernantur? Pro sacrilegio hæretici erroris (ait Augustinus) dignissimas pœnas luerent, etiamsi neminem violenta insania lędere auderent. Et, Impietas eorum qui contra veritatem sibi notissimam dimicant, etiam idololatriam forsitan superat: quod inde manifestum efficitur, quòd Core, Dathan, & Abiron, propter summi Sacerdotis populique Dei desertionem, Dei indignantis ira percusserit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo idolum, nec à Rege contemptore, sacer liber exustus, meruit vindicari. Nō autem vtroque puniretur atrociùs, nisi grauius penderetur. Neque obscurum est veteri populo præcepisse Dominum, vt qui summi Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deorum alienorum cultum traduceret, saxis opprimeretur. Si qui corporaliter sanguinem fundunt, morte digni sunt, multo magis qui dolis Ecclesiam persequuntur. Illi grauiùs cor feriunt, qui linguæ gladio feriunt: illi acerbiùs sanguinem fundunt, qui Christum, quantum in ipsis est, in homine occidunt, & cædes in hominum mentibus contra vitam ęternam committunt. Sed neque carni etiam parcunt, semper in crudelissimas persecutiones abeuntes, numero & fauore multitudinis adiuti. Ac de Circuncellionibus scribit Augustinus, propter feritatem non dico latronibus, piratis, truculento alicui generi Barbarorum, sed neque ipsi omnium crudelitatum magistro, esse comparandos. Meritò igitur D. Leo pronunciat, nihil vltionum nō mereri subire hæreticos, qui audent & diuinis & humanis constitutionibus repugnare.

Epist. 167.

Epist. 48.

Epist. 172. lib. 2. cont. Donatist. cap. 6.

Tract. 5 in Ioan. & lib. 2. cont. Lit. Petil. cap. 93.

Lib 3. cont. Cresc. cap. 48.

Epist. 82.

Nunc si roges quo fructu hæreticorum, exerceatur legum seueritas; respondemus, valere pœnarum metum,

tum,ad edomandam eorum peruicaciam, frangendamque ceruicem. Cùm enim durum & molestum quid homo patitur, admonetur vt cogitet quare patiatur; vt, si pro iustitia se pati perspexerit, id ipsum bonum eligat, pro iustitia talia sustinere: si autem viderit esse iniquitatem pro qua patitur, se infructuosissimè laborare atque cruciari considerans, mutet in melius voluntatem, simulque careat & molestia sterili, & ipsa iniquitate. Proinde meliùs edoctus Augustinus, rectissimè sensit ad sanandos hæreticos adhibendam esse & doctrinam, & terrorem. Si enim terrerentur & non docerentur, improba quasi dominatio videretur: sed rursus si docerentur & non terrerentur, vetustate cõsuetudinis obdurati, ad capessendam viam salutis, aut non omnino, aut pigriùs mouerentur. Quãquam enim tam perspicua veritas aures & corda hominum feriat; attamen tanta quosdam malæ consuetudinis vorago submersit, vt omnibus authoritatibus rationibusque resistere, quàm consentire malint. Resistunt autem duobus modis: aut sæuiẽdo, aut pigrescendo. Quid igitur hîc faciat Ecclesiæ medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tãquam inter phreneticos & lethargicos æstuans? Nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet, vel potest? Vtrisq. fit necesse est molesta, quia neutris est inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari. Sed perseueret diligentia charitatis phreneticum castigare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo molestati, quamdiu ægri sunt, indignantur; sed ambo sanati, gratulantur. Errore derelicto, separationis prauitate correcta, ab hæresi ad Ecclesiæ pacem transeunt quam non habebant. Sed si cùm transeunt ficti sunt, nõ est hoc iam nostrum, sed Dei iudicium. Et tamen quidam cùm ficti putarentur, quoniam iussionis ad

Epist. 167.

nos

nos terrore transierunt, tales posteriùs in nonnullis tentationibus inuenti sunt, vt nonnullis veteribus Catholicis præferrentur. Temperata itaque seueritas adhibetur, vt coërcitione exiliorum, & damnorum tribulatione, admoneantur considerare, quid, & quare patiantur, & discant præponere rumoribus & calumnijs hominum Scripturas quas legunt. Quod ad hæreticorum conuersionem tantum habet momentum, vt scribat, priorem suam opinionem, neminem scilicet ad vnitatem Christi esse cogendum, se demonstrantium exemplis superatum correxisse. Nam primò, inquit, opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cùm tota esset in parte Donati, ad vnitatem Catholicam timore legum imperialium conuersa est, quam nûc videmus ita huius vestræ animositatis perniciem detestari, vt in ea nunquam fuisse credatur. Ita multę aliæ quæ mihi nominatim commemorabantur: vt etiam ipsis rebus agnoscerem in hac causa rectè intelligi posse quod scriptum est: Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Et illud: Verbis non emendabitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obediet. Quàm multi, nihil interesse credentes in qua quisque parte Christianus sit, ideo permanebant in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discedere, atque ad Catholicam nemo transire cogebat. His omnibus ita harum legum terror, quibus promulgandis Reges Domino seruiunt in timore, ita profuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit iamque faciendi, & dilationum morulas amputauit. alij dicãt: Nesciebamus hîc esse veritatem, nec eam discere volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus fecit attentos, quo timuimus ne fortè sine vllis rerum æternarum lucris, damno rerum temporalium feriremur. Gratias Deo, qui negligentiam nostram stimulo

Epist. 48.
Prouerb. 9.
Prouerb. 29.

ſtimulo terroris excuſſit, vt ſaltem ſolliciti quæreremus, quòd ſecuri núquam noſſe curauimus. alij dicant: Nos falſis rumoribus terrebamur intrare, quos falſos eſſe neſciremus, niſi intraremus; nec intraremus, niſi cogeremur. Gratias Domino, qui trepidationem noſtram flagello abſtulit, expertos docuit quàm vana & inania de Eccleſia ſua mēdax fama iactauerit. alij dicant: Putabamus quidem nihil intereſſe vbi Chriſti fidem teneremus: ſed gratias Domino, qui nos à diuiſione collegit, & hoc vni Deo congruere, vt in vnitate colatur, oſtendit. Deinde poſt pauca ſubiungit: Terror tēporalium poteſtatū, quando veritatem oppugnat, iuſtis fortibus glorioſa probatio eſt; infirmis periculoſa tentatio: quando autem veritatem prædicat errantibus & diſcordātibus, cordatis vtilis admonitio eſt; & inſenſatis inutilis afflictio. Non eſt autem poteſtas niſi à Deo. Qui autē poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Deinde epiſtola quinquageſima, Multi, ait, qui ſola in ſchiſmate à parentibus tradita conſuetudine tenebantur, qualem verò cauſam ipſa hæreſis haberet, núquam antea cogitauerant, nunquam quærere & conſiderare voluerant; mox vbi cœperunt aduertere, & nihil in ea dignum inuenire, propter quod tanta damna paterentur; ſine vlla difficultate Catholici facti ſunt. Docuit enim eos ſollicitudo, quos negligentes ſecuritas fecerat. Iſtorū autem omnium præcedentium authoritatem & perſuaſionē ſecuti ſunt multi, qui minùs idonei erant per ſeipſos intelligere, quid diſtaret inter Donatiſtarum errorem, & Catholicā veritatem. Iam verò quid hac de quęſtione ſenſerit Ambroſius (nam & hunc Politicus vanitatis ſuæ facit patronum) euidenter oſtendit, cùm Syricio, Mediolanenſibus vt Manichæos Eccleſiæ ſeptis excluderent pręcipienti, reſpondit, etiam ipſum Imperatorem, eorum impietatem

Ambroſ. epiſt. 80. & 81. lib. 10.

tatem execratum esse, populumq. Catholicum eos tanquam cõtagia quędam refugisse,& Mediolanensi ex vrbe,quasi profugos,repulisse. Et cùm à Valentiniano Arriano, adhibita vi,basilicã sibi & Arrianis tradi ad impiæ religionis exercitium iuberetur: Episcopali constantia respõdit,prius fore, vt animam sibi,quàm fidem eriperet, & patrum suorum hæreditatem proderet. Cognouit & Nanzianzenus legum imperialium vtilitatem, qui licet sciret diuinis authoritatibus atque rationibus fidem & intelligẽtiam mentis instrui,ad vrgendos tamẽ timore legum hæreticos,his verbis Imperatorem hortatur: Non tantas vires meus sermo habiturus est,pro sanctaTrinitate bellum gerens; quantas edictum tuum,si peruersis dogmatibus imbutos compresseris,si persecutione oppressis auxiliũ tuleris, si grassatores cohibueris. Denique de his legibus,Etsi,ait Leo, Ecclesiastica lenitas,Sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones;seueris tamen Christianorum Principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium,qui timent corporale supplicium. Postremò emolumentum etiam hinc accipiunt Catholici (vt suprà insinuauimus) quibus illorum sic vicinitas infesta est,vt contemni à nobis nullo modo possit.Resecandæ sunt (ait Hieronymus)putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda,ne tota domus,massa, corpus, & pecora ardeant,corrumpantur,putrescant,intereant.Arrius in Alexandrina Ecclesia vna scintilla fuit: sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

Orat. in Auxent. & epist. 33. lib. 5.

In dictum Euangelij: Cum consum. masset Iesus hos sermones. Matth. 19.

Epist. 93.

In cap. 5 ad Galat.

Fol. 78. *Ad illud respondetur, quod obijcitur: Christum & Apostolos cum Gentilibus, & Samaritanis, peccatoribusq; esse conuersatos; vt propterea nefas sit Imperatoribus Christianis, hæreticos pœnis coërcere, vel à Catholicorum societate separare.*

CAPVT VIII.

Epist. 50. & 48. HVic obiectioni respondeat Augustinus aduersarij ore laudatus. Quòd dicunt, inquit, qui contra suas impietates leges iustas constitui nolunt, non petisse à Regibus terræ Apostolos talia, non considerant, aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud Propheticum complebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Nondum autem agebatur quod paulo pòst in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrã. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Veruntamen si facta præterita in Propheticis libris figuræ fuerunt futurorũ: in Rege illo qui appellabatur Nabuchodonozor, vtrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nũc habet Ecclesia. Temporibus igitur Apostolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quando Rex memoratus pios & iustos cogebat adorare simulachra, & recusantes in flammas mittebat: nunc autem illud impletur, quod paulo pòst in eodem Rege figuratũ est, cùm cõuersus ad honorandũ Deum verum, decreuit in regno suo, vt quicunque blasphemaret Deum Sidrach, Misac, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, signifi-

Psal. 2. | Daniel 3.

significabat tempora Regum infidelium, quos passi sunt Christiani pro impijs: posterius verò tempus illius Regis, significauit tempora Regum posteriorum, iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Hæc ipsa duo tempora intelligi docet idem sanctissimus doctor in verbis Domini apud Hieremiam: Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos. Et post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis patrarum. Piscatores, ait, fuerunt Apostoli: & Dominus dixit eis, Faciam vos fieri piscatores hominum. Per Prophetam dicitur, quòd Deus primò piscatores misit, postea venatores mittit. Quare piscatores, quare venatores? De abysso & profundo maris superstitionis idololatriæ, credentes piscati sunt, retibus fidei. Venatores autem quò missi sunt? Cùm illi vagarentur per montes & colles, id est, per superbias hominum, per tumores terrarum. Mons vnus Donatus, alius mõs Arrius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per istos montes errabant; venatoribus indigebat error illorum. Ideo & distributa sunt officia piscatorum & venatorum, ne fortè isti dicant nobis: Quare Apostoli neminem coëgerunt, neminem impulerunt? Quia piscator est, retia mittit in mare: quod incurrerit, trahit. Venator autem siluas cingit, sentes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cęde, inde terre, non exeat, non effugiat. Item epist. 48. Putas, ait, neminẽ cogi debere ad iustitiam, cùm legas patremfamilias dixisse seruis: Quoscũque inueneritis, cogite intrare? Priùs ad magnam cœnam suam adduci iubet conuiuas, nimirum qui leniter, verbis & miraculis Apostolorum, ad Ecclesiam accesserunt: postmodum verò qui in vijs & sepibus, id est, in hæresi-

Cap. 16.

Serm. 61. in nouis serm.

Luca 14.

bus & schismatibus, inuenti sunt, terrore religiosorum Regum cōpulsi sunt intrare. Nónne legis etiam
Actor. 9. ipsum primò Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum? nisi fortè chariorem hominibus putas esse pecuniam, vel quamlibet possessionem, quàm lucem istam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cælesti lumine prostratus, subitò amissam non recuperauit, nisi cùm sanctæ incorporaretur Ecclesiæ. Et putas nullam vim adhibendam esse homini, vt ab erroris pernicie liberetur? cùm ipsum Deum (quo nemo nos vtiliùs diligit) certissimis exemplis hoc facere videas, & Christum audias dicentem: Nemo venit ad me nisi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui se ad eum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Melius est quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quàm pœnæ timore vel dolore compelli: sed nō quia isti meliores sunt, ideo illi, qui tales nō sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) priùs timore vel dolore cogi, vt postea possint doceri, aut, quod iam verbis didicerant, opere sectari. Proponunt nobis quidam sententiam cuiusdam secularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo quàm
August. epist. 50. metu. Hoc quidem verum est: sed sicut meliores sunt quos dirigit amor, ita plures sunt quos corrigit timor. Cæterùm (vt hanc rem aliquando finiamus) etsi Apostoli neminem ad credendum ciuilis pote-
Actor. 21. statis authoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam transitoriæ vitæ suæ, quàm Ecclesiæ Dei consulens, armato milite se deduci Tribuni ope implorata curauit, cùm Iudæorum pateretur insi-
Actor. 25. dias. Itemque', ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium. Romani quidem

quidem Principis,sed nõ Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores,quãdo Imperatores Christianos,periclitante Ecclesia,reperirent.

Odiosè Politicus Catholicos accusat feritatis, crudelitatis, immanißimæ sæuitiæ,odij in fratres implacabilis:persecutores appellat eorum quos acerbißimis supplicijs affligunt; quosq; proximorum loco æquè atque Turcas non habent, cùm pro inimicis potiùs sit orandum, & laborandum vt ab erroribus conuertantur (possunt enim hæretici conuerti, vt & qui Christum crucifixerunt) vt benedictionem consequantur a Christo promissam: Beati misericordes, quoniam,&c. Pacati vbi fuerint, & pacem cum hæreticis habuerint, poterunt choleram suam & odium in dæmones euomere. At Roma fatalis est officina gladiorum occisionis: Ecclesiastici, Episcopi, Abbates, Iesuitæ, persuaserunt Regibus, esse gratum Deo sacrificium, quòd hæretici regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum. Fol. 58.71. 72 73.74. 75.79.83. 84.88. Matth. 5.

CAPVT IX.

HÆc dum odiosissimè & ad nauseam vsque aduersarij inculcant, Arrianorum & Donatistarum se amicos esse testantur, qui tyrannis semper quã legitimis Principibus vsque adeò fuerũt æquiores, vt Donatistæ Iuliano apostatæ supplices facti, dum ab eo basilicas obtinere contendunt, apud eum solam iustitiam locum habere dicere non erubuerint. Piorum verò Principum semper illis displicuit aduersus suam tyrannidem & impietatem zelus diuinus,proque Ecclesiæ defensione sollicitudo & pia cura:cùm alioquin illi (sicut & modò Caluinistæ) nulla authoritate freti,immaniter in Catholicos desæuirent. Proinde eis respondemus quomodo olim Patres August. epist. 52.

 Patres

patres sui temporis hæreticis, proximum haberi nobis omnem hominem, cui misericordiæ officium sit exhibendum: nullum autem exceptum esse cui misericordia denegari possit, inde constare, quòd vsque
Matth. 5. ad inimicos exporrigi debeat, Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Cùm igitur sollicita esse pro inuicem membra oporteat, & vnicuique Deus dederit curam de proximo suo; non possumus non Turcarum & hæreticorum salutem Deo commendare. Etsi enim infidelitas & hęresis grauissima sint crimina, nullum tamen irremissibile pœnitētibus esse peccatum, nulliusque, quoad viuit, desperandam esse conuersionem, docuit Christus, cùm eorum qui se in crucem egerunt peccatum, quod sol & saxa auersata sunt, & per antonomasiam peccatum dicitur, indulgentissimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio succurri potest, vt qui in malo sit cōfirmatus, & irreuocabili sentētia damnationi addictus sempiternæ. Própterea fraternam charitatem non diabolo, sed Turcis & hæreticis exhibemus, cùm pro eorum conuersione, & vt detersis infidelitatis tenebris, & repudiato detestabili schismate, diuinæ lucis radijs illustrentur, iterumque Ecclesiæ corpori inserantur, propitiatorio sacrificio, pijs gemitibus precibusque à Deo contendimus: cùm aduersus hæreses, veritatem verbo scriptoque tuemur, eosque, si refractarij esse pergant, legum terrori-
Roman. 13. bus, per legitimos Principes, qui non sine causa gladium portant, vindices in iram ijs qui malè operantur, coërcemus: vt timore admoniti, ad pœnitentiam adducantur, & ab eorum cōtagijs, qui in fide sunt in-
Matth. 5. tegri, immunes & illæsi permaneant. Quod cùm sit insigne misericordiæ Christianæ officium, confidenter expectamus, vt in die iudicij misericordiam consequamur.

ſequamur. Quòd ſi inflicta à legitimis poteſtatibus ſupplicia in peccantes, ex odio, maleuolentia, & vindictæ libidine proficiſcantur: iam & Deus nos odiſſe videbitur, cùm nos merito peccatorum affligit. de quo tamen dicit Apoſtolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quiſque, educans filios ſuos in diſciplina & correptione Domini, ſicut idem docet Apoſtolus, filijs ſuis peruerſè affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habenas moderantur, neceſſe erit, vt licentioſæ perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne exiſtimemus ſuæ libertati malam voluntatem ſemper eſſe permittendam, Principes præſidere populis ſcribit Petrus, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à patre non ſolùm verbis corripi, ſed etiam latera tundi; vt ad bonam diſciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuties eum, animam autem eius à morte liberabis. Sed hæc ipſa vberiùs nobis ediſſeret Auguſtinus, cuius verbis magis quàm meis delector. Donatiſtas, inquit, per ordinatas à Deo poteſtates cohiberi atque corrigi, mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à priſtino errore ſe liberatos eſſe lætantur, vt eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamen, neſcio qua vi conſuetudinis, nullo modo in melius mutari cogitarent, niſi hoc terrore perculſi, ſolicitam mentem ad conſiderationem veritatis intenderent, ne fortè non pro iuſtitia, ſed pro peruerſitate & præſumptione hominum, ipſas temporales moleſtias infructuoſa & vana tolerantia paterentur. Iſtos ergo atroces quondam inimicos noſtros, pacem & quietem noſtram varijs violentiarum & inſidiarum

Hebr. 12.
Epheſ. 6.
1. Pet. 2.
Prouerb. 23.
Epiſt. 48.

ſidiarum generibus grauiter infeſtantes,ſi ſic cõtemneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere poſſet,excogitaretur & ageretur à nobis;verè malum pro malo redderemus. Si enim quiſquam inimicum ſuum,periculoſis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nónne tunc potiùs malum pro malo redderet,ſi eum ſic currere permitteret,quàm ſi corripiendum ligandumque curaret; & tamen tunc ei moleſtiſſimus & aduerſiſſimus videretur, quando vtiliſſimus & miſericordiſſimus extitiſſet? O ſi poſſem tibi oſtendere, ex ipſis Circuncellionibus quàm multos iam Catholicos manifeſtos habeamus, damnantes ſuam priſtinam vitam, & miſerabilem errorem, quo ſe arbitrabantur pro Eccleſia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebant; qui tamen ad hanc ſanitatem non perducerentur, niſi legum iſtarum quæ tibi diſplicent vinculis, tanquam phrenetici, ligarentur. Sed & ex illis qui quadam vetuſta ſocordia premebantur,nónne ſalubriter regula temporalium moleſtiarum excutiendi erant,vt tanquam de ſomno lethargico emergerent, & in ſalutem vnitatis euigilarent? Quàm multi ex ipſis nũc nobiſcum gaudentes, priſtinum pondus pernicioſi ſui erroris accuſant, & fatentur nos ſibi moleſtos eſſe debuiſſe, ne tanquam mortifero ſomno, ita morbo veternoſæ conſuetudinis interirent! At enim quibuſdam iſta non proſunt. Nunquid ideo negligenda eſt medicina, quia nonnullorum inſanabilis eſt peſtilentia? de
Hierem. 2. quibus ſcriptum eſt: Fruſtra flagellaui filios veſtros, diſciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione,non odio flagellati ſunt. Non omnis qui parcit, amicus eſt; nec omnis qui verberat, inimicus.
Prouerb. 27. Meliora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm
cum

cum lenitate decipere. Quis nos poteſt ampliùs amare quàm Deus? Et tamen nos non ſolùm docere ſuauiter, verùm etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Diligamus etiam inimicos noſtros, vt ſimus filij Patris noſtri, qui facit ſolem oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Sed ſicut iſta dona eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit, cogitemus. Ad hæc legem promulgatam fuiſſe ſcribit, vt tantæ immanitatis hæreſis Donatiſtarum, cui crudeliùs parci videbatur, quàm ipſa ſæuiebat, non tantùm violenta eſſe, ſed omnino eſſe non ſineretur impunè, non tamen capitali ſupplicio conſtituto, propter ſeruandam etiam circa indignos manſuetudinem Chriſtianam. Corripiuntur negligentes paſtores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocaſtis, perditam non inquiſiſtis. Et vos oues Chriſti eſtis, characterem Dominicum portatis in Sacramento quod accepiſtis, ſed erratis & peritis. Non ideo vobis diſpliceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini monentis, vt vos ad eius ouile redire cogamus; quàm conſentiamus voluntati ouium errantium, vt perire vos permittamus. Nolite ergo dicere: Volumus errare, volumus perire. Meliùs enim nos hoc omnino non permittimus, quantum poſſumus. Nolite dicere: Si iniuſti ſumus, quare nos quæritis? Quærimus enim vos iniuſtos, ne permaneatis iniuſti. Quærimus perditos, vt de inuentis gaudere poſſimus, dicentes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. Item ſermone de ouibus: Dolor iſte, admonitio eſt, nondum damnatio. Euigila ex dolore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curuo noſti calorē ſolere adhiberi: corrigat te dolor iſte, nondum eſt flamma ignis æterni, tanquam calor foci eſt admotus curuo cordi tuo, vt hinc admoneatur & corrigatur.

Matth. 5. — Epiſt. 50. — Epiſt. 204. — Epiſt. 50. — Cap. 13.

Epist. 167. rigatur. Magno igitur merito Augustinus finem attendens, quò Imperatorum aduersus hæreticos leges diriguntur, & tam Ecclesiæ quàm Principum piam intensionem, pœnas quibus illi affliguntur & exercentur, misericordissimam disciplinam appellat. Et Lib. 5. de ciuit. cap. 26. Theodosium laudibus efferens, Ex ipso, ait, initio imperij sui, non quieuit iustis & misericordissimis legibus aduersus impios laboranti Ecclesiæ subuenire; quam Valens hæreticus, fauens Arrianis, vehementer afflixerat. Augus. epist. 166. Contrà, sacrilegus habetur Iulianus, quia tunc reddidit basilicas hæreticis, quando templa dæmonijs; eo modo putans Christianum nomen posse perire de terris, si vnitati Ecclesię, de qua lapsus fuerat, inuideret, & sacrilegas dissensiones liberas esse permitteret. Quo quid perniciosius excogitari potest? Quæ est enim peior mors animæ, quàm libertas erroris? Non igitur quos Christus posuit pastores ad regendam Ecclesiam suam, & veritatis pabulo pascendas animas sanguine suo acquisitas, suæ quemque conscientiæ & disciplinæ permittere, & pereuntes negligere potuerunt. Tit. 1. At eis incubuit ad verum Dei cultum sana doctrina populum exhortari, inque eo firmare, & contradicentes arguere; prophana & vaniloquia, quæ vt cancer serpunt, deuitare; impietatis authores, Ecclesiæ communione priuare; & cauta Ambros. in Psal. 118. sollicitudine arcere à caulis feroces lupos; vulpesque intercipere quæ demoliuntur vineas, id est, fraudulentorum dolos à vineis Dominicis exterminare. At Augus. epist. 50. verò potestate quam per religionē & fidem Regum, tēpore quo debuit, accepit Ecclesia, secūdùm maiorem Dei misericordiam, qui sciret harum legum terror & medicinalis quædam molestia quàm multorum esset prauis vel frigidis animis necessaria, & illi duritiæ quæ verbis emendari non potest, sed tamen aliquātula seueritate disciplinæ potest: auxilium petiuit

tiuit

tiuit ab Imperatoribus Christianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & sepibus, id est, in hęresibus & schismatibus, cogantur intrare. Quod si præteriisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia meritò culpanda. Si enim hęretici priuata sua audacia tam violenter cogūt homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quanto magis nos debemus per ordinatissimas potestates (quas Deus secúdùm suam prophetiam subdidit Christo) resistere furori eorum, vt miseræ animæ, de eorum dominatione liberatæ, eruantur de vetustissima falsitate, & assuescant in apertissima veritate? Regum enim iussiones pertinere ad prædicandam religionem, & sacrilegia prohibenda, ipse Nabuchodonozor ostendit, qui miraculo salutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum proposuit, vt quicunque blasphemarēt Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irent, & domus illorum disperderentur. Desinat igitur Politicus odiosè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbissima oratione præfectorum Ecclesiæ crudelitatem apud vulgus insectari, vt rerum imperitos ab eis auulsos, ad suum schisma pertrahat perituros: suamque potiùs & hæreticorum omnium in pientissimam matrem Ecclesiam Catholicam, quæ illis apertos pandit sinus, ingratitudinem, superbiam, cæcitatem, & peruicaciam accuset. Ac ne facilè sycophantarum istorum imposturis, & mētito Christianæ mansuetudinis nomine, quam præ se verbis fallacibus ferunt, decipiamur, discamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnem controuersiam, ac mansueto, & fraterna charitate flagrante Episcopo, quid profutura sit Principum lenitas, ad hæreticos à damnabili errore & schismate ad veritatis lucem, & Ecclesię gremium reuocandos. Is igitur ad Olympium scribit in hunc modum:

Epist.166.

Daniel.3.

Epist.77.

modum: Ego cùm omnium maximè Apollinistarum cogitationem impietatemque perspectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; existimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi sæpe fingebam. Verùm per imprudentiam & sceleratiores eos, vt apparet, reddidi; & intempestiua hac Philosophia Ecclesiam detrimento affeci. Neque enim peruersi homines lenitate atque humanitate flectuntur.

Fol. 35. 36. *Vanè gloriantur hæretici, se à Catholicis persecutionem pati, ideóque se ad veram Ecclesiam pertinere, propterea quòd præclarè scripserit Augustinus, eum qui persecutionem mouet, esse ex diabolo; qui verò patitur, ex Deo.*

CAPVT X.

Lib. 1. cont. Parmen. cap. 9. DE Donatistis scribit Augustinus, quòd cùm pro merito, imò longè minùs merito, pro sui furoris audacia, secundùm diuinæ misericordiæ disciplinam, temporales molestias patiuntur, non peccata sua puniri confitentur, sed merita coronari gloriantur. Incredibili illi scilicet ardore animi sitierunt martyrum gloriam, vsque adeò vt se aliquando viatoribus armatis ingererent, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter comminãtes. Et si percussores non inuenirent, per abrupta præcipitia, per aquas & flammas, occidere seipsos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduersus istos pseudomartyres audiamus Augustinum disserentem. Si semper esset laudabile, inquit, persecutionem pati, sufficeret Domino dicere: Beati qui persecutionem patiuntur; nec adderet, propter iustitiam. Item si semper esset culpabile persecutionem facere, non scriptum esset in libris sanctis: Detrahentem secretò proximo suo, hunc perse-

(Margin: Epist. 50. — beside "tur. Incredibili"; Epist. 48. — beside "mus Augustinum"; Psal. 100. — beside "bris sanctis")

perſequebar. Aliquãdo ergo & qui eam patitur, iniuſtus eſt; & qui eam facit, iuſtus eſt. Sed planè ſemper mali perſecuti ſunt bonos, & boni perſecuti ſunt malos. Illi nocendo, per iniuſtitiam; illi conſulendo, per diſciplinam: illi immaniter, illi temperanter: illi ſeruientes cupiditati, illi charitati. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ. Flagellauerũt Iudæi Chriſtum, Iudæos flagellauit & Chriſtus. Traditi ſunt Apoſtoli ab hominibus poteſtati humanæ, tradiderunt & Apoſtoli homines poteſtati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, niſi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate; quis nocendi cauſa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Chriſti, exufflant Sacramenta Chriſti: de perſecutione gloriantur, quia prohibentur iſta facere legibus Imperatorum, quas conſtituerunt pro vnitate Chriſti, & iactant fallaciter innocentiam ſuam; & quam non poſſunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriam. Veri autem martyres illi ſunt, de quibus Dominus ait: Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam. Non ergo propter iniquitatem, & propter Chriſtianæ vnitatis impiam diuiſionem, ſed qui propter iuſtitiam patiuntur perſecutionem, hi martyres veri ſunt. Nam & Agar perſecutionem paſſa eſt à Sara, & illa ſancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic perſecutioni, quam paſſa eſt Agar, comparandus eſt ſanctus Dauid, quem perſecutus eſt iniquus Saul? Valde vtique diſtat, non quia patiebatur, ſed quia propter iuſtitiam patiebatur. Et ipſe Dominus cum latronibus crucifixus eſt: ſed quos paſſio iungebat, cauſa ſeparabat. Poteſt enim eſſe impiorum ſimilis pœna, ſed diſſimilis eſt martyrum cauſa. Et aliàs frequenter aſſerit, non poſſe habere martyrum mortem, qui Chriſtianorum non habent vitam: cùm marty-

Ioan. 2. *1. Cor. 5.* *Epiſt. 50.* *Matth. 5.* *Epiſt. 61.*

martyrem non faciat pœna, ſed cauſa. Quid laudas pœnam,&non oſtendis cauſam? Beati,ait Dominus, qui perſecutionem patiuntur: adde, propter iuſtitiam:& ſeparaſti latrones,ſeparaſti maleficos,ſeparaſti adulteros,ſeparaſti impios,ſeparaſti ſacrilegos,ſeparaſti hęreticos. Tales perſecutionem patiuntur, ſed non propter iuſtitiam. Patiuntur autem pro honoribus ſuis,patiuntur pro Donato,non pro Chriſto. Poſtremò audi quid de martyribus ſentiat glorioſiſſimus martyr Cyprianus. An ſecum,inquit,eſſe Chriſtum,cùm collecti fuerint,opinatur,qui extra Chriſti Eccleſiam colliguntur? Tales etiã ſi occiſi in cõfeſſione nominis fuerint, macula iſta nec ſanguine abluitur. Inexpiabilis &grauis culpa diſcordiæ, nec paſſione purgatur. Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt:ad regnũ peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura eſt,derelinquit. Exhibere ſe non poteſt martyrem,qui fraternam non tenuit charitatem. Ex his perſpicitur quàm impudenti fronte, & hæretico ingenio, dicat Politicus profectam ab Auguſtino præclaram hanc ſententiam: Qui perſecutionem facit,à diabolo eſt:qui autem patitur,à Deo eſt. Neque enim ſuam agnoſcit,ſed Donatiſtarum eſſe affirmat,eamque ex profeſſo vt erroneam confutat. Nos enim,ait,ideo Cæcilianum (Carthaginenſem Epiſcopum Catholicum)ad veram Eccleſiam pertinuiſſe dicimus, non quia perſecutionem patiebatur, ſed quia propter iuſtitiam patiebatur: Donatiſtas autem illos fuiſſe alienatos ab Eccleſia, non quia perſequebãtur,ſed quia iniuſtè perſequebãtur. Nos itaq. hoc dicimus. Illi verò ſi non quærunt cauſas, quare quiſque faciat perſecutionem, vel quare patiatur: ſine dubio Cæcilianum in ea definitione conſtituunt, qui non faciebat, ſed patiebatur: maiores autẽ ab ea definitione foras mittunt,qui faciebant, non patiebantur.

Tractat.6.in Ioan.

De vnitat.Eccleſiæ.

Epiſt.50.

tur. Sed hoc omitto. Illud dico: Si vera Ecclesia ipsa est quæ persecutionem patitur, non quæ facit; quærant ab Apostolo, quam Ecclesiam Sara significabat, quando persecutionem faciebat ancillæ? Liberam quippe matrem, nostram cælestem Hierusalem, id est, veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse figuratam, quæ affligebat ancillam. Denique vt impostura Politici manifestior euadat, & palàm falsi cõuictus erubescere discat, de Donatistis adhuc scribens Augustinus, Vbi, inquit, est illa præclara laudatio, qua extollunt separationem suam, dicentes, eam esse Ecclesiam veritatis, quæ persecutionem patitur, non quæ facit? Nempe elisa est, nempe prostrata. Leguntur persecutiones eorum, negare non possunt, quia leguntur subscriptiones eorum. Tenemus eos confitentes, profitentes, gloriantes, maiores suos Cæcilianum apud Imperatorem grauiter persecutos. Non ergo iam clament segregationem suam ideo esse Ecclesiam veritatis, quia persecutionem non facit, sed patitur: aut fateantur non eam fuisse Ecclesiam veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus patiebatur. *Contra Donatist. post collat. cap. 31.*

Doceamus & alia ratione non habere Caluinistas veram Ecclesiam, idque ex verbis Augustini aduersus Donatistas, cum quibus est Caluinistis par similisque causa. Libro igitur secundo contra Gaudentij epistolam, respondet illis epistolæ eius verbis: Nostram fidem, quam Dominus Apostolis reliquit, solæ nobis istę persecutiones grauissimam reddunt. Rectè ista dicerentur à vobis quærentibus martyrum gloriam, si haberetis martyrum causam. Non enim felices ait Dominus qui ista patiuntur, sed qui propter Filium hominis patiuntur, qui est Christus Iesus. Vos autem nõ propter ipsum patimini, sed contra ipsum. Patimini enim ideo, quia non ei creditis, & toleratis *Cap. 11.*

ide

ideo,ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenere fidem iactatis, quam Dominus Apostolis dereliquit? An vsque adeò cæcos & surdos vultis esse homines, vt non legant, non audiant Euangelium, vbi nouerint quam fidem de sua Ecclesia Dominus Christus Apostolis dereliquit, ex qua diuisi & separati nihil aliud facitis, quàm contra verba capitis & corporis rebellatis. &tamen propter Filium hominis,& fidem quam reliquit Apostolis,vos persecutionem sustinere iactatis? Omittamus alia,& nouissima verba eius in terris audiamus,vbi videamus quam fidem de Ecclesia Apostolis dereliquit,quale testamentum quodammodo fecerit, non vitam finiturus,sed sine fine victurus; non mittendus in sepulchrum, sed ascensurus in cælum. Surgens enim à mortuis,postquam
Luca 24. apparuit discipulis suis, Oportebat,inquit,pati Christum, & resurgere à mortuis,& prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Itemque in monte Oliueti,postquam nihil vlteriùs in terris positus dixit, sed quod fuerat maximè necessarium,hoc commendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuersas partes terræ, vendicaturi sibi nomen Ecclesiæ, & contra vniuersam domum,quæ per vniuersam terram cantat can-
Psal. 95. ticum nouum,de quo scriptum est; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra; de suarum quisque ruinarum angulis latraturi: Ac-
Actor. 1. cipietis, ait, virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos,& eritis mihi testes in Hierusalem,& in totam Iudæam & Samariam, & vsque ad terminos terræ. Hanc sponsam suis amicis sponsus abiens commendauit. Huic hominis Filio, qui Ecclesiam suam incipiētem ab Hierusalem,& per omnes gentes crescentem & fructificantem, tanta diligentia commendauit,mira cæcitatis impudentia contradicitis, & pro-

pter

pter hominis Filium vos mala ſuſtinere clamatis. An hoc fortaſſis ideo dicitis, quia vobis alium filium hominis inueniſtis, cuius nomine vocitemini, de cuius parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium hominis perſecutionem pati, felicitatis eſſe dicebat; ſeipſum ille ſponſus, non adulterum prædicabat. Et ad Bonifacium Comitem ſcribens de Donatiſtarum errore: Innumerabilia, ait, ſunt teſtimonia diuinorum librorum, in quibus ſicut apparet Dominus Chriſtus, ſiue ſecundùm diuinitatem, ſiue ſecundùm ſuſceptæ carnis humilitatem; ſic apparet etiam eius Eccleſia non in ſola Africa, ſicut iſti impudẽtiſſima vanitate delirãt, ſed toto terrarũ orbe diffuſa. Hanc Eccleſiã, cui non cõmunicat pars Donati, vniuerſarum Scripturarum teſtimonia conſona voce proclamant. In ſemine tuo benedicẽtur omnes gẽtes, Lex Dei dicit. Dominabitur à mari vſque ad mare, & à flumine vſque ad terminos orbis terrarum, per Pſalmum Dominus dixit. Viderit nunc æquus rerum æſtimator, damnaueritne Auguſtinus Caluiniſtas in Donatiſtis, reijcientes Eccleſiam per omnes gentes creſcentem & fructificantem, & non hominis Filium Eccleſiæque ſponſum, ſed adulterum colentes Caluinum, nuncupationem ex nomine eius, & efficta ab eo doctrina, ſortiti: quaſi vel diuiſus ſit Chriſtus, vel pro Eccleſia crucifixus ſit Caluinus. Cũ igitur in Eccleſia Catholica nõ ſint Hughenoti, quam oderunt impenſiſſimè, & crudeliſſimè, quoties religioſorũ Principũ maiori poteſtate nõ coërcentur, perſequũtur; & inſuper recta fide ſint deſtituti, quam eadem Eccleſia, duce & inſpiratore Spiritu ſancto, prędicat: relinquitur non eſſe eos martyres, neque pro iuſtitia pati perſecutionem, ſi verum eſt quod ſcripſit Cyprianus; Eſſe martyr non poteſt, qui in Eccleſia non eſt. Ac ſi Iuſtitiam ſuam, pro qua ſe pati volũt, vllo modo prædicandam

Epiſt. 50.

Geneſ. 26.

Pſal. 71.

Lib. 2. cap. 27. dicandam putabunt; eis ego verbis Augustini ad Gaudentium Donatistam, respōdebo: Si ad vos pu-
Sapient. 5. tatis hæc iustorum verba pertinere; Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: priùs, an iusti sitis, ostendite. Habetis enim res magnas quas inter vestras iustitias ventiletis, diuisionem Christi, rescissionem Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, criminationes in coniugem Christi, negationem promissorum Christi. Hæ sunt iustitiæ vestræ, propter quas videlicet stabitis in magna constantia aduersus eos qui vos angustiauerunt. Certè Caluinus à Catholica Ecclesia, in cuius sinu multis annis acquieuerat, in qua Christo per Baptismum fuerat insertus, sacrilegè defecit, & multas hominum myriades ad schisma suum pertraxit, eque cerebri sui incude, inter cæteras blasphemias, hanc quoque protulit, vt augustissimum Eucharistię sacracramentum, idolum appellare non dubitarit: in quo multis modis Donatistarum improbitatem superauit. Constat igitur, nulla ratione propter iustitiam, quæ sine vera fide nulla esse potest, pati Caluinistas persecutionem.

Catholicam Ecclesiam semper ab hæreticis grauissimam pati persecutionem.

CAPVT XI.

NIhil nunc dico de Catholicorum cædibus, nullo iuris ordine, nulla legitimarum potestatum authoritate, ab eis crudeliter patratis. illud profero, vt nos persecutionem pati conuincam, quod ex Ge-
Cap. 21. nesi citat Apostolus in epistola ad Galatas: Sicut tunc
Cap. 4. ille qui secundùm carnem natus erat, persequebatur eum qui secundùm spiritum: ita & nunc. Et ad Ti-
2. cap. 3. motheum: Omnes qui piè volunt viuere in Christo, perse-

persecutionem patientur. Qui sunt secundùm carnem nati? Dilectores mundi, amatores sæculi. Qui sunt secundùm spiritum nati? Amatores regni cælorum, dilectores Christi, desiderantes vitam ęternam. Ludunt pueri Ismael atque Isaac, & dicit Apostolus persecutionem. Plus ergo vos persequuntur, qui vos illudendo seducunt. Si Donatistæ afflictionem corporis aliquando passi sunt; persecutio, quam faciunt, grauior est. Caue quando vult ludere Ismael cum Isaac, quando tibi blanditur, quando offert alterum Baptismum. Caue animæ persecutorem. Nam si à Principibus Catholicis aliquid passa est pars Donati aliquando; secundùm corpus passa est, non secũdùm illusionem spiritus. Quòd si illi non commouerentur aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ; ecquo modo redderent rationem de Imperio suo Deo? Omnino pertinet ad Reges seculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, vnde spiritaliter nati sunt. De hac spiritali persecutione, productis Apostoli verbis ad Timotheum, Sanctus Marcus Papa, Non in eo, inquit, tantùm computanda est persecutio, quòd contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque supplicijs: sed dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum. Atque hoc grauiorem & periculosiorem esse hæreticorum persecutionẽ scribit Basilius, quòd non ex aperto oppugnent, sed occultas insidias struant, consilium suum per nomen Christianum, quod prętexunt, obtegentes. In transuersum, inquit, rapiuntur simplicium aures, ac deinceps transeunt in consuetudinem hæreticæ impietatis. In istiusmodi sermonibus doctrinæ plusquam impiæ educantur Ecclesiæ infantes. Nam quid aliud etiam facient? Baptismata sunt apud hæreticos: illi

Aug. tract. 11. in Ioan.

Epist. 70. 71.

inuiſunt infirmos, ſolantur mœſtos, adiuuant laborantes & preſſos, myſteriorum communionem adminiſtrant. Quod omnia per ipſos diſpenſantur & perficiuntur, quaſi retinaculum quoddam eſt plebi, quo ad illorum concordiam aſtringuntur. Arriani, ait Ambroſius, quibus multa nobiſcum paria ſunt, facilè poſſunt innoxias mentes, & ſoli Deo deditas, fraudulenter ſocietate percutere, dum malorum ſuorum virus, per bona noſtra defendunt. Vnde vehementer nobis cauendum eſt, ne ſe vel ſenſibus, vel auribus noſtris huiuſmodi aliquid latenter inſinuet: quia nihil tam cogit in mortem, quàm ſub obtentu fidei, fidem violare. Vt enim gypſum aqua permixtum, lac colore mẽtitur: ita hîc per veriſimilem confeſſionem traditio inimica ſuggeritur: Aliter enim commenta erroris commendare nõ poſſunt, niſi interpoſito Saluatoris nomine prædicent, vt res contrarias & abſurdas, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam igitur hæretici habent nomen Chriſtianum, & Sacramenta Chriſtiana, & Scripturas, & profeſſionẽ; non poſſunt non facere magnum dolorem in cordibus piorum: quia & multi volentes eſſe Chriſtiani, propter eorum diſſenſiones hæſitare coguntur, & multi maledici etiam in his inueniunt materiam blaſphemandi Chriſtianum nomẽ: quia & ipſi quoquo modo Chriſtiani appellantur. His atque huiuſmodi prauis moribus, & erroribus hominum, perſecutionem patiuntur qui volunt piè in Chriſto viuere, etiã nullo infeſtante, neque vexante corpus illorum. Patiuntur quippe hanc perſecutionem non in corporibus, ſed in cordibus, eóque grauiorem, quo eis eſt charius Chriſti nomen. Accedit huc quod ſcripſit Tertullianus, Hæreſes non minùs doctrinarum peruerſitate Eccleſiam laceſſere, quàm Antichriſtus perſecutionum atrocitate perſequetur: niſi quod perſecutio & martyres facit, hæreſes apoſtatas tantùm.

Lib. de fide, cap. 1.

In cap. 5. 1. ad Corint.

Lib. de praescr. haeret.

Vitari hæreticos à Catholicis oportere, ne eorum contagio offendantur.

CAPVT XII.

NOn flagrant odio Catholici in hæreticos, à quibus conuersatione separantur, sed charitate potiùs vrgentur: hoc enim agunt, vt hęretici dum se vitari vident, pudore suffundantur, & tandem ab errore liberentur. Iussit enim Apostolus, tolli de medio 1.Cor.5. Corinthium fornicatium, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Sed & sibi prudenter Catholici consulunt, hæreticorum fuga, ne pestifero eorum spiritu afflati, perniciem & noxam contrahant. Ne commisceamini fornicarijs, ait Apostolus: *Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; scripsi vobis cum huiusmodi nec cibum sumere.* Nolite seduci: Corrumpunt mores 1.Cor.15. bonos colloquia mala. Et, Prophana & vaniloquia 2.Tim.2. deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit: ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt. Item de ijs qui pietatis quidem speciem habēt, sed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuita Et Ioannes: Si quis 2.cap.2. ad vos venit, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Christus quoque: Pastor, inquit, ante oues vadit, & oues Ioan.10. eum sequuntur, quia sciunt vocem eius: Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum. Fur enim non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Inter fures autem & latrones, hæretici vel primo loco habēdi sunt, etiamsi Christi nomine, tanquam ouina pelle glorientur. Prædicant enim Christum qualem sibi fingunt, non

qualem Veritas dicit. Nomen habent, rem non habent: vel certè Ecclesiam Christi ipsius ore prædicatam & demonstratam non agnoscunt, neque in eius fide & religione integrè acquiescunt. Hinc ait Irenæus, hæreticos vti nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo faciliùs impietatem suam introducant. Propterea diuus Ioannes Euangelista legitur exilijsse è balneo, in quo viderat Cerinthum, veritatis inimicum, veritus ne balneum concideret. Tantum Apostoli & eorum discipuli habuerunt terrorem, vt neque verbotenus communicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem, quemadmodum & Paulus ait: Hæreticum hominem post vnam correptionem deuita: sciens quoniam peruersus est qui est talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, vt euitent fratres colloquia & verba eorum, quorum sermo vt cancer serpit: nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia misceantur, simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi de Ecclesia profugi. Nulla enim societas fidei & perfidiæ potest esse: qui vnitati & paci Christi inimicus est, nobiscum non potest cohærere. Et libro de vnitate Ecclesiæ, Vitate quæso vos, ait, eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciosa colloquia velut contagium mortis arcete, sicut scriptum est: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci sunt, inquit, & duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens, ambo in foueam cadunt. Auersandus talis atque fugiendus, quisquis fuerit ab Ecclesia separatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus Sacerdotes Christi facit? qui se à cleri eius vel plebis societate secernit? Arma ille contra Ecclesiam portat, hostis altaris, aduersus sacrificium Christi rebellis, pro religione sacrilegus, filius impius,

Lib. 1. cap. 30.
Iren. lib 3. cap. 3.
Tit. 3.
Lib. 1. epist. 3.
Eccli. 28.
Matth. 15.

impius, frater inimicus. Denique Nanzianzenus, *Oratione de seipso.* Eos, inquit, qui aliud quiddam sentiunt aut profitentur, aut diuersis naturarum gradibus atque mensuris vnitatem Dei euertunt aut dirimunt, quasi pestem & corruptelam Ecclesiæ, veritatisq. virus, abijcite; non odio eorum flagrãtes, sed eorum casum miserantes. Ideóque Leo Pontifex Leonem Imperatorem rogat, vt hanc Ecclesiæ medicinam præstare dignetur, vt clericos Constantinopolitanos, hæreticorum sensui consonantes, non solùm ab ordine clericatus, sed etiam ab vrbis habitatione pellat, ne vlteriùs sanctus Dei populus peruersorum hominum contagio polluatur. *Epist. 75.*

Stultè admodum & irreligiosè velle Politicum, quæri iam viam quæ ducit ad salutem, post tot secula humanæ redemptionis. *Fol. 79.*

CAPVT XIII.

QVi de fidei doctrina volũt suspẽdere iudicium, nullamque sectam sub Christi nomine emergentem damnari, sunt Rhetorio non absimiles, qui omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmauit; vel certè Academicis, quibus incerta sunt omnia: sed ciuitas Dei talem dubitationem (ait Augustinus) tanquam dementiam detestatur: habens de rebus quas mente & ratione comprehendit, etiam si paruam propter corpus corruptibile, quod aggrauat animam, tamen certissimam scientiam, creditque sensibus in rei cuiusque euidentia, quibus per corpus vtitur. Credit etiam Scripturis sanctis, & veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuit, per quam sine dubio ambulamus, quãdiu peregrinamur à Domino. Cùm verò iam vult inquiri viam ad salutem perducen- *Au. hæres. 72.* *Lib. 19. de ciuit. cap. 18.*

Aug. 164. Lib 10. de ciuit. cap. vlt. tem, cum Porphyrio sapit, qui scripsit nondum receptam vnam quãdam sectam, quæ vniuersam viam animæ liberandæ contineat, vel à verissima Philosophia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac disciplina aut inductione Chaldæorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hîc aliquam veniam meretur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at inexcusabiles sunt omnino Christianismum profitentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euangelio, qui salutis viam nõ agnoscunt, de qua Propheta perspicuè vaticinatus est, cùm dixit: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos: vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Et si vera Ecclesia, magistra & columna firmamẽtumque veritatis, noui Testamenti tempore nondum innotuit, quomodo de eius clarissima manifestatione vaticinatus est Isaias: Et erit, inquiens, in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius, quia de Sion exibit Lex, & verbum Domini de Hierusalem. Absit igitur à misericordia Dei, vt obscuram per tot annorum cẽturias voluerit esse suam Ecclesiam, quam iam inde ab initio pronunciauit esse ciuitatem in monte positam quæ abscondi nõ possit, cujus iudicium quisquis non audierit, iubet Euangelium, vt sicut Ethnicus & Publicanus habeatur. Huic Ecclesiæ missurum se Paracletum promisit, à quo omnem veritatem doceretur, inque ea ad finem vsque seculi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hanc ita protegit & firmat, vt nũquam aduersus eam præualituræ

Psal. 66.

Cap. 2.

Matth. 5.

Matth. 18.

Ioan. 16.

Matth. vlt.

ualituræ sint inferorũ portæ. Atque vt certiùs ab hæreticorum conuenticulis discernatur, eam asseruit in vniuersum orbem terrarum, ramos suos diffusuram, iuxta quod in Psalmo Pater Filio condixit: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei. Est igitur perquam mirum, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogantes esse hæreticos, vt intrepidè asserere audeant, adhuc sub iudice litem pẽdere, cùm de Ecclesia, tum de veritatis doctrina: imò hactenus tot seculis errasse Christianos à via veritatis, vt iam via salutis inquirenda sit: vel certè ab hæreticis, Ecclesiæque dissipatoribus, doctrina pietatis expetẽda. Cùm Apollinarius nouam de Christi humanitate fidem inueheret, ei his verbis respondit Nazianzenus: Absconditam post Christum sapientiam nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim triginta his annis fides originem habuit, cum quadringenti fermè anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palàm conspectus est; inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra. Et martyres quidem frustra subierunt martyrium, frustra etiam tales tantique antistites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio superbè à discipulis suis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, néve his qui præoccupârunt deferendo, posterioribus aures obserarent, Basilius hoc modo respondet. Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerebimur Christianorum multitudinem, tam eorũ qui sunt, quàm eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum est? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni spirituali gratia claruerunt, sed claudẽtes semel oculos animi, exterminata cuiuslibet sancti viri memoria, vacuam deceptionibus tuis mentem nostrã supponemus?

Psal. 2.

Epist. 2. ad Cledonium.

Lib. 1. contra Eunom.

ponemus? Omnes tibi persuasi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, sub sanctissimis viris euicit, cogitationibus vestris impijs postponemus? Manichæorum quoque insolentiam, Manem suum iactantium esse promissum Apostolis Paracletum,

Serm. 2. de Pentec.

Leo hac oratione repressit: Manichæus eo tempore innotuit, cùm post resurrectionem Domini ducentesimus & sexagesimus annus impletus est. Non ergo potuit promissio Domini, tanta per ætatis interualla differri. Nec ille Spiritus veritatis ita septiformem donorum suorum continuit largitatem, vt tot Ecclesiæ generationes, sapientia & intellectu, scientia & pietate, consilio & fortitudine, atque ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur. Vt nunc indignarentur sancti & eruditi illi antistites, Basilius, Nazianzenus, & Leo, si Caluinistas audirent vniuersam retrò antiquitatem & Catholicam Ecclesiam tot seculorum lapsu, ignorantiæ & agendorum & credendorum accersere, sibique solis veritatem vendicare?

Fol. 63. 78.

Ostenditur aduersus assertionem Politici, Caluinistas & Lutheranos esse hæreticos conuictos.

CAPVT XIIII.

SI Lutherani & Caluinistę propterea hęreticorum catalogo ascribi non debeant, quia Christi nomen præferunt, & Christianam religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hæreticus, cùm

Iren. lib. 1. cap. 30.

Christi nomen nemo neget. Nam & Simoniani, Christi Iesu nomen tanquam irritamentum præferentes, per dulcedinem & decorem nominis, amarum & malignum Principis apostasiæ serpentis venenum porrigebant. Cæterùm hæreticum definit Augusti-

Augustinus, qui morbidum prauumque quid in Ecclesia Christi sapit, & correptus vt rectum sapiat, resistit contumaciter, suaque pestifera dogmata defendere persistit: non autem qui sententiã suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate tuetur, paratus corrigi cùm inuenerit veritatem. Iste quippe animus etiam in dictis per ignorantiam non Catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione ac præparatione Catholicus. Et libro de vera religione, asserit in Ecclesia cuiuslibet errorem sustineri, donec prauam opinionem pertinaci animositate defendat. Hinc Paulus non simpliciter errantes pro hęreticis habet, sed qui resistunt veritati, sanamque doctrinam non sustinent, & à veritate auditum auertunt, & veritati contradicunt: quæ manifestè rebellionem & pertinaciam designant. Pertinacem autem rectè dixeris, cui nulla rationabilis causa suffragatur: qualis est qui veritati sufficienter demonstratæ resistit. Sufficiens porrò demonstratio est, vniuersalis Ecclesiæ definitio, aut publica & perpetua eius obseruatio. Vnde Irenæus vnius & viuificatricis fidei plenissimam ostensionem esse dicit, traditionem quæ est in Ecclesia, ab Apostolis continua successione vsque nunc conseruatam. Qui ergo se tum credituros pollicentur, cùm sibi fuerit ostensum, Romanam Ecclesiam, veram & Apostolicam esse Ecclesiam; & Ecclesiæ publicam professionem, non satis sibi demonstratam esse dicunt; claudunt oculos vt non videant, & aures vt non audiant, inque illos dicit Isaias: Filij mendaces sunt, nolunt audire Legem Dei, qui dicunt videntibus: Nolite aspicere nobis quæ recta sunt, videte nobis errores, auferte à me viam. Væ filij desertores. Inter pertinaces quoq; censentur, qui ad singulas ferè quæstiones protestantur se œcumenicæ Synodi fidem secuturos; cùm & nullam Synodum

Lib. 18. cap. 51.

Lib. 3. de orig. animæ, cap. 15.

Cap. 6.

2. Tim. 3. & 4. Tit. 1.

Lib. 3 cap. 3.

Cap. 30.

admittant,& non nisi damnatos olim errores sectentur. His in vniuersum respondet Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ, vbi Achatio Eutychis sectatori, conquerenti se in communionem non recipi, nulla sententia damnatum, respondit: Achatium non fuisse inuentorem noui erroris, sed veteris imitatorem: atque ideo non opus fuisse vt aduersus eum noua sententia prodiret, sed antiqua tãtummodò renouaretur. Factus sum, inquit, executor veteris constituti, non promulgator noui: quicunque enim in damnatam semel hæresim labitur, eius damnationi seipsum inuoluit. Vnde maiores nostri sancti & docti Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apostolica, secundùm Scripturarum tramitem prædicationemq́ue maiorum, semel facta congregatione sanxerunt, incõuulsum voluerunt deinceps firmumq́ue constare, neque in eadem causa quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præsumptione permiserunt: sapientissimè prouidentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum cõtra singulos quosque prorsus errores, stabile cõsisteret Ecclesiæ constitutũ.

Cùm igitur Lutherani & Caluinistæ ignorare non possint, quæ sit Ecclesia in communione omnium gentium posita, quæq́ue religio per manus Episcoporum continua serie succedentium ad nos sit transmissa: & tamen proprio iudicio atque electione se damnantes, & illi Ecclesiæ cohærere nolint, & potiùs vitam patiantur sibi, quàm errores auferri; manifestè & schismatici & hæretici esse conuincuntur. Primùm enim quod hæreticis proprium esse docuerunt Apostoli, vt exeant ex nobis, & segregent semetipsos, & nostram deserant collectionem, in istos ad amussim quadrat. Etenim ex Ecclesia Catholica exierunt,

1. Ioan. 2. Iudas in epist. Hebr. 10.

runt, in qua regenerati & insiti sunt Christo. Sic enim Parmeniani factionem schismaticam esse probauit Optatus: Videndum est, inquiens, quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit saluo altero ordinato. Non Cęcilianus exiuit à Maiorino auo tuo, sed Maiorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus exiuit à cathedra Petri vel Cypriani, sed Maiorinus, cuius tu cathedram sedes, quæ ante ipsum Maiorinum originem non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Caluinum à cõmunione & radice Catholicæ Ecclesiæ exiuisse, non autem Catholicam Ecclesiam à Lutheri & Caluini societate. Adhæc monent Apostoli, vt in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, vt quod audiuimus ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocum nouitates deuitemus, obseruemusque eos qui dissensiones & offendicula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab eisque declinemus. Ideoque doctrinam omnem, nouitatis sustinentes infamiam, Patres semper reiecerunt. Et Tertullianus Praxeæ improperat, quòd sit hesternus; & aduersus omnes hæreticos præiudicatum docet, id verum esse quodcunque primum, id esse adulterinũ quodcunq. posterius: eamque (vt ita dicam) prioritatem, testimonium esse veritatis vbique occupantis principatum, & illic pronunciandam esse regulæ interuersionem, vbi posteritas inuenitur. Palàm igitur est, Caluinistas esse hæreticos, vt qui antiquitate reiecta, noua figmenta tueantur, & opiniones Ecclesiæ ante suam diuisionẽ ignotas, vel semper improbatas. Postremò hæreticos quouis tempore habuit Ecclesia, eos qui authorum suorum nominibus appellantur, vt vel imperiti certò sciant, Christianos esse desijsse, qui Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerũt. Sunt & fuerũt multi,

Lib 1. cont. Parm.

1. Ioan. 2.
Ioan. 2.
Colos. 2.
Roman. 16.

De præscript. heret.

Lactan. lib. 4. de vera sap. cap. 30.

Cont.Tryph. multi, ait Iustinus, qui docent dicere & facere res impias, & contumeliosas in Deum, cùm tamen in nomine Iesu veniant. Et sunt inter nos distincti cognominibus, denominati à quibusdam viris, vt quisque fuit author alicuius nouæ doctrinę & sententiæ. Ex ijs alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij alio vocabulo, quisque à primo inuętore sui dogmatis. *Quæst. 44. ad Antioch.* Et Athanasius: Noscat, ait, omnis homo qui ad Christi fidem volens venit, quòd omnis fides quæ in terra ab homine nomē accepit, vt à Simone, inquam, Simoniani, ab Arrio Arriani: hæ omnes & reliquæ, à nominibus hominum, & propter ipsos sic nominatæ, non sunt fides Dei. Si enim Dei sunt, quare sic *Cont. Lucifer.* nominantur? Sicubi audieris, inquit Hieronymus, eos qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quopiam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Hæresiarchæ enim, vt Christi se hostes esse demonstrent, discipulis sua in- *Apocal. 13.* dunt nomina, tanquam bestiæ & Antichristi characterem: vt eorum sectatoribus in Iudæorum persona *Ioan. 5.* illud exprobrasse Saluator videatur: Si alius venerit in nomine suo, illum audietis. Vt igitur omittamus, iusto examine & iudicio, tanquam schismaticam & hæreticam, damnatam esse Lutheranorum & Caluinistarum sectam: certè quo iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnarunt, quòd authorum suorum nominibus insigniantur; eodem etiam Caluinistas, post multa secula nascituros, hæreticos pronunciauerunt. Nō igitur deinceps nobis succenseant, quòd hæretici nobis habeantur; neque se nondum conuictos gloriētur, tot sanctorum iudicijs, antequam nascerentur, prædamnati.

Multa

Multa in Ecclesia credenda & obseruanda, ex traditione pendere: astutè verò hæreticos solam Scripturam admittere, vt soli sint iudices veritatis. Fol 79.

CAPVT XV.

QVæ scripta sunt, sufficiunt omnino vt perfectus sit homo Dei, quia in eis sunt omnia credẽdorum fundamenta, & Ecclesiam nobis commendant columnam & firmamentum veritatis. Ab hac cognosci promptum est quę sit Scriptura Canonica, quæ notha & apocrypha; & quid sit Apostolicæ doctrinæ consentaneum, quid repugnans. Hinc Augustinus ostendens non debere rebaptizari ab hæreticis venientes, Nos, inquit, in hac re sequimur etiam canonicarum authoritatem certissimam Scripturarum, cùm hoc facimus quod vniuersæ iam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commẽdat authoritas: vt, quoniam sacra Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit huius obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura cõmendat. Propterea Paulus diligenter discipulos suos hortatur, non tã vt doctrinam literarum monumentis cõmissam, quàm verbis prædicatam, attendant. State, ait, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Et cùm ipse comitesque eius transirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus. Et ad Timotheum, Quæ, inquit, audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus, qui idonei erunt & alios docere. Neque Irenæus occupatur, vt ad Scripturam, sed ad traditionem considerandam fideles adducat. Quæ enim sunt Ecclesiæ, inquit, oportet cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis

Margin notes: 2.Tim. 3. — 1.Tim. 3. — Lib. 1. contra Crescon. cap. 31. 32. 34. — 2.Thess. 2. — Actor. 16. — 2.Tim. 2. — Lib. 3. cap. 4.

ritatis traditionem. Quid enim si de aliqua modi quæstione disceptatio esset, nónne oporteret in anti quissimas Ecclesias recurrere, in quibus Aposto conuersati sunt, & ab eis de præsenti quæstione su mere, quod certum & re liquidum est? Quid enim si neque Apostoli quidem Scripturas nobis reliquis sent; nónne oportebat ordinem sequi traditioni quam tradiderunt eis quibus committebant Eccle sias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barba rorum, eorum qui in Christum credunt sine chara ctere vel atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem di ligenter custodientes. Quibus si annunciet aliqui ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, statim conclu dentes aures suas, longo longiùs fugient, ne au dire quidem sustinentes blasphemum colloquium

Euseb. lib. Eccles. hist. cap. 6. Apostolorum traditionem recentem memoria sem per gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquan do non modicam dissensionem inter Corinthios, tra

Euseb. lib. 3. Eccles. hist. cap. 36. ditionis cõmendatione compescuit & sedauit. Igna tius quoque singulas Ecclesias monebat, vt diligen tiùs ac tenaciùs Apostolorum traditionibus inhære rent, quas cautelæ gratia, & ne quid apud postero remaneret incerti, etiam scriptas se asserit reliquisse.

Lib. de præscr. hæret. & de corona militis. Tertullianus multa recenset Scripturis non expressa quæ tamen fide recipere & obseruare Christianos si necesse. Idem facit Basilius:

Lib. de Spiritu sanct. cap. 27. Dogmata, inquiens, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctri na scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita rece pimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pie tatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sane vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiasti

Sess. 4. ca, &c. Ex his decreuit Concilium Tridentinum, di uinam veritatem contineri in libris scriptis, & sin

scripto

ſcripto traditionibus, quas ſe recipere fatetur, tanquam ore tenus à Chriſto & Spiritu ſancto dictatæ fuiſſent, parique cum Scripturis reuerẽtia & affectu.

Sycophantas igitur & illuſores mihi agnoſce, qui ſolam Scripturam volunt eſſe iudicem veritatis. Hac enim aſſertione nihil agunt aliud quàm vt figmentis ſuis per Scripturã apud omnes ſacroſanctam concilient authoritatem. quod pulchrũ eſt enim momus imitatur, ait Clemens Alexandrinus: vtq. clamoſis & interminatis diſceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earũ interpretatione, dũ pro ſua libidine partes altercantur, in incerto ſemper maneat ad quos ſit deferenda palma victoriæ. Quæ enim poterit hæreſis exoriri, quæ non audeat ſibi coaptare, quòd habeat Spiritum ſanctum, quod fecerunt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim eſt hæreſis, quæ nõ veritatem ſe nominet; & quãto eſt ſuperbior, tanto magis ſe etiam perfectam nominet veritatẽ, vt & in omnem veritatem ſe polliceatur introducere? Lutherus certus eſt habere ſe è cælo ſua dogmata: Non minùs effrons Caluinus, momẽtis omnibus pręſentiſſimum ſibi Spiritus ſancti numẽ eſſe gloriatur: eumq. Beza, in cœnæ intelligẽtia Apoſtolis vel exequat, vel etiam anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus ſcripſiſſe videtur, nihil proficere Scripturarum congreſſionem, niſi planè vt ſtomachi quis ineat verſionem aut cerebri. Iſta enim hæreſis non recipit quaſdam Scripturas; & ſi quas recipit, adiectionibus & detractionibus, ad diſpoſitionẽ ſui inſtituti interuertit; & ſi recipit, non recipit integras; & ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diuerſas interpretationes commentata, conuertit. Proinde non admittendos hereticos cenſet ad ineundam de Scripturis congreſſionem, cùm in ipſo congreſſu firmos fatigent, infirmos capiant, medios cum ſcrupulo dimittant.

Stromata lib. 7.

In vita Cal. & praef. in Iosue.

De praescript. haeret.

De

Hilar. lib. 2. de Trin. De intelligentia igitur est hæresis, non de Scriptura: & sensus, non sermo fit crimen, dum quod legitur sensui potiùs coaptatur, quàm lectioni sensus obtemperat. Neque enim hæreticis propositum est, veritatem ex Scriptura vel elicere, vel confirmare; sed arrogantiæ œstro acti, cõceptis sibi opinionibus Scripturas seruire volunt, contenti imperitis eas aliqua

Lib. 1. de Trinitate. specie veritatis reddere commendabiles. Extiterunt quidam, ait Hilarius, qui cælestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent, aliter interpretantes, quàm dictorũ virtus postularet: assertionibus enim suis quędam ex diuinis voluminibus testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis ignorantibus blandiantur, speciemque veritatis secun-

Lib. 11. cont. Faust. cap. 9. dùm prauitatem interpretantium præstent. Eruditè igitur scripsit Augustinus, hoc agere hæreticos dum ad Scripturas prouocant, vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas, & suus cuique animus author sit, quid in quaque Scriptura probet vel improbet, id est, vt non authoritati Scripturarum subijciatur, sed sibi Scripturas ipse subijciat: non vt ideo illi aliquid placeat, quia hoc in sublimi authori-

Iren. lib. 3. cap. 4. tate scriptum legitur, sed ideo rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit. Non igitur ex Scriptura pro cuiusque iudicio explicata vel detorta, sed ex Ecclesię sensu interpretata, in quam Apostoli, quasi in depositorium diues, omnia quæ fidei sunt, contulerunt,

Clem epist. ad Eccles. Hieros. quæramus veritatem: neque Dei Legem secundùm propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, sensum extrinsecus afferentes alienum; sed maiorum vestigia secuti, eam competenter interpretemur. Quod quia facere contempserunt qui abhinc annis sexaginta fidei regulam peruerterũt, in errores intricatissimos abierunt ipsi, aliosque in errores per-

traxe-

traxerunt: meritò peccatorum suorum cæcitate percussi. Significauit hoc in Psalmis Dauid; Fiat, inquiens, mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributionem & scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. Mensa enim Scripturarum sacrarum, quibus pascuntur & reficiuntur fidelium intelligentiæ, laqueus est illis quo irretiuntur & inuoluuntur in suum exitium, mole suæ incredulitatis in Christum oppressi. Ecquid existimabimus nisi hoc Dei flagello percussum Politicum, dum Catholicos omnes Scripturæ tam imperitos facit, vt si ab Hughenotis Scripturæ aculeo siue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud consilij suppetat, quàm vt eos correptos, ad inquisitionem Hispanicam vel Romanam pertrahat, flammis absumendos, vel cruci suffigendos? Sed valeat Thraso gloriosus, sanguine Catholico potiùs madens & difflués, quàm Scripturæ sacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cum profligata hac sua arrogãtia, Romanæ Ecclesiæ, totiusq́. Hispaniæ, ac celeberrimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quo tot Episcopi, & verbi Dei præclarissimi præcones, in omnes orbis prouincias emittuntur, superbus & impudens contemptor.

Psal. 68. *Psal. 34.* *Fol. 101. 102.*

Non esse expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, authoritate Regis Galliæ vel cuiusquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: sed ab Apostolica Sede & Ecclesia Catholica, cuius est summa in terra & irrefragabilis authoritas.

CAPVT XVI.

MAnifestũ est quid moliantur qui regia authoritate in Gallia Synodũ nationalem celebrari *Fol. 106.*

volunt,in qua sedeāt honore multo,fulgentes Theologi,pacis & concordiæ studiosi,id est, Beza similesque Caluinistæ,scelerū suorum meritò exilij dānati,patriç perturbatores,ac noui Circuncelliones,momentoque exorti Theologi.Dubio enim procul meditantur hçresum semel regnum stabilire,conclamare Catholicam fidem, Ecclesiam proterere, euertere Ecclesiasticam hierarchiam, introducere ethnicum ac gentile sacerdotium.Sed absit à nobis vt hæreditatem,Christi sanguine coëmptam,prodamus,&aduersus vulpium astutiam,aprorumq. ferociam, non se muros opponant,quibus est Ecclesię cura demandata.Non est ciuilis potestatis modus, sibi vt authoritatem vsurpet de ijs statuendi quæ propriè ad institutionem & gubernationem regni Dei pertinent, cuiusmodi sunt, Euangelij prædicatio,oblatio sacrificij, ordinatio & institutio ministrorum Ecclesiæ, rebellium excommunicatio, & constitutio legum, quibus Ecclesia Christi moderanda est & dirigenda. Est enim magistratus ciuilis,Christianus factus,non doctor,sed discipulus;non pastor,sed ouis.Pertinent
Ioan.20. autem ista ad eos quibus dictum est: Sicut misit me
Psal.44. viuens Pater,ita & ego mitto vos. Et, Constitues eos principes super omnem terram. quod & ad eorum successores pertinere certum est, quorum vni dixit
Tit.1. Apostolus:Reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. In eos igitur magistratus sibi tale quid arrogantes, existimandum est dictum esse, quod Oziæ in superbiam erecto,& volenti adolere incensum,dixit Azarias sa-
2.Paral.26. cerdos: Non est hoc officij tui,sed sacerdotum,qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere,ne contempseris,quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino.statimq. orta est lepra in fron-
Epist.33. te eius,coram sacerdotibus. Hinc Ambrosius Imperatori,

ratori, basilicã Arrianis tradi præcipienti, constanter respõdit: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, imperiale ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei, Deo; quæ Cæsaris, Cæsari. Publicorũ mœnium tibi ius est cõcessum, non sacrorum. Et Nazianzenus, Quid autem, inquit, de vobis dicemus Principes, & in potestate constituti? Iam enim ad vos sermo noster se vertit. Num sermonem suscipitis liberum? Lex Christi vos meæ subiecit potestati, meoq́ue subiecit tribunali: imperamus enim & ipsi; addo, maiori imperio & perfectiori. Aut oportet potiùs vt spiritus subsit carni, cælestiaq́. terrestribus? Suscipe igitur vocem liberiorem: scito te esse ouẽ gregis mei. Vis igitur nosse quorum sit muneris de fidei veritate ferre iudicium? His profectò hoc incumbit, qui è medio populi segregati, & tanquam Aaron ad sacerdotium assumpti, noua & vetera, id est, vtriusque Testamenti scientiam, è thesauro suo proferre, & Domini sui peregrè profecti talenta cibariaq́ue conseruis suis ministrare, cælestibus monitis iubentur. Labia sacerdotum (ait Malachias) custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirent, quia Angelus Domini exercituum est. Et legem Domini tradidit Moyses sacerdotibus filijs Leui, pręcepitq́ue eis, dicens: Leges verba legis huius coram omni Israel, audientibus eis: vt audientes discant, & timeant Dominum. Eiusdem legis præscripto ad sacerdotes spectabat lepræ iudicium, vt intelligamus ad noui Testamenti sacerdotes veræ falsæq́. doctrinæ pertinere discrimen. Christus Dominus non omnibus fidelibus, sed Apostolis, inq́ue eis, omnibus vicaria ordinatione succedentibus, dixit: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et quosdã, ait Paulus, dedit Christus Apo-

Orat. ad Imperatorem irascentem. *Hebr. 5.* *Matth. 13.* *Malach. 2.* *Deuter. 31.* *Leuit. 14.* *Marc. vlt.* *Ephes. 4.*

ftolos, quosdam Prophetas, alios verò Euangelistas,
1.Tim.3. alios autem pastores & doctores, in ædificationem
Tit.1. corporis Christi, quos oportet exhortari doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Ecclesia igitur quam regit illustre & copiosum corpus sacerdotum, quam Apostolus columnam & firmamentum
1.Tim.3. esse veritatis affirmat, cui promisit Christus, quòd portæ inferi, siue à diabolo errores exorti, aduersus eam non præualebunt, petenda est doctrina veritatis, non à pseudoprophetis, non à Principibus, si non fluctuare semper velis, & exiguo momento modò hnc, modò illuc impelli, inque diuersa trahi, prout diuersa erunt Principum iudicia, vel quisque etiam Princeps religionem mutandam censuerit. Neque iam audiẽdi sunt, qui incertum esse volunt in quam Christianorum collectionem Christianæ Ecclesiæ nomen competat. nam quo modo de Christo non licet suspendere sententiam, vt non eum verum esse credas Christum, qui natus de virgine Maria, sub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die resurrexit: ita nefas est, aliam Ecclesiam agnoscere, quàm quæ ab vniuerso orbe, Propheticis & Apostolicis literis edocto, Catholicæ nomen inter tam multas hæreses sola meruit obtinere. Quicũque igitur de ipso capite Scripturis sanctis consentiunt, & vnitati Ecclesiæ non communicant, non sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiunt. Hæc Ecclesia inter omnes hæreses & hostium persecutiones diuinitus protecta, eadem perseuerat: ex hac omnes olim & etiamnum habiti hæretici exierunt, vt eam Petri reticulo, multitudine piscium descripto, significatam intelligas. Hæc eundem doctrinæ saporem non interruptum retinet, eamque per varios omnium temporum scriptores demonstrat: ac ne illi aliquando præcipitium

August. de vera relig. cap. 7. & Epist. 166.

De vnit. Eccl. cap. 4.

Luc. 5.

cipitium timeas, ab ea, misericordia Domini, iuxta Isaiæ vaticinium, non recedet. Postremò (quod primò dictum oportuit) vt Christum etiam in hoc à Patre exauditum manifestè videamus, quod rogauit, vt omnes in se credituri sint vnum; hæc Ecclesia vna est, quia vni visibili pastori à Christo subiecta, cui multi pastores & doctores in partem sollicitudinis adiuncti sunt à Domino ad Patrem abeunte, vt non circumferamur omni vento doctrinæ, neque sint in nobis schismata, sed idipsum dicamus omnes & credamus. Quæ Ecclesiæ forma in nullis omnino hæresibus inuenitur, vt quæ vel nō vnum agnoscant, vel certè statim in particulas & concisiones dissipentur, vt in Arrianismo, & Lutheranismo, & Sacramentariorum hæresi, manifestum est. Sunt enim hæretici (Apostolo teste, 1. Tim. 3.) seipsos amantes, & gloriæ cupidi, non hoc agentes vt Christo credatur, sed vt ipsi alijs præcellant, & magistri habeantur. Hinc Paulus Act. 20. Exurgent, ait, ex vobis viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se, & sectas introducāt. Intellexit hoc Irenęus, A Simonia, inquiens, multæ propagines multarum hæresum factæ sunt, eo quòd multi ex ipsis, imò omnes volunt esse doctores, semetipsos adinuentores sententiæ, quamcunque compegerint, enarrantes. Quod autem de vno pastore, vniuersæ Ecclesiæ præposito, iam diximus, cachinno non exciperent hæretici, si posita peruicacia perpenderent Synagogæ, quæ Catholicæ Ecclesiæ propheticè subseruiuit, ad decori, ordinisque, & concordię conseruationem, summum sanctorum præsidem fuisse cōstitutum, penes quem regendi & sanciendi suprema authoritas resideret. Si difficile (inquit Dominus) & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum

Cap. 54. *Ioan. 17.* *Ephes. 4.* *1. Cor. 1.* *Lib. 1. cap. 30.* *Deuter. 17.*

quem elegerit Dominus Deus tuus;veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore,quæresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem,& facies quodcunque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum. Qui autem superbierit,nolens obedire sacerdotis imperio,qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo;ex iudicis decreto morietur homo ille,& auferes malum de Israel:cunctusque populus
Leo epist.89. timebit,vt nullus deinceps intumescat superbia. Ita prorsus diuinę religionis cultū,quem in omnes gentes,Dei voluit gratia coruscare, sic Dominus noster Iesus Christus instituit, vt veritas per Apostolicam tubam in salutē vniuersitatis exiret. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorum summo,principaliter collocaret; vt ab ipso, quasi quodā capite,dona sua velut in corpus omne diffunderet; vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini,qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc summum Ecclesiæ Pontificatum Pe-
Matth.16. tro promisit Christus, Tu es Petrus,inquiens,& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis; & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cæ-
Ioan.21. lis.Tradidit verò cùm dixit;Pasce agnos meos, pasce oues meas. Vt autem petrę huic securè incumbamus
Luca 22. & inhæreamus; Ego,ait,pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Et tu aliquando conuersus,confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oues esse gregis Christi, neque in æternū Dei templum ædificari,neque solui peccatorum vinculis, neque in fide firmari posse,qui Petrum pastorem,gregisque Christi moderatorem non agnoscunt, eiusque cathedræ immobi-

immobiliter non cohærent: vnde necesse est, eos esse schismaticos, à promissis Christi alienos, & per errorum deuia præcipites agi. Porrò Ecclesiasticum Petri principatū in sedis eius successores Romanos Pontifices deriuari, quemadmodum & Aaronis Pontificatus ad posteros per generationis tramitem cucurrit, conuincit Christi promissio: Super hanc petram *Matth. 16.* ædificabo Ecclesiam meam. Cùm enim tātisper ædificetur Ecclesia, dum numerus electorū impleatur; intelligēdum est, huius petrę ministerio, cura, & authoritate, in Christo angulari lapide omnem ędificationem constructam crescere, & facere corporis augmentum: & aduersus inferi portas Ecclesiam *Ephes. 4.* præualere, Pontificiæ Petri Cathedræ, quæ non est alia quàm Romana, in qua Petrus sedit, firmitate subnixam. Non enim Ecclesiæ quæ tunc erat tantummodo, quod commodum & necessarium erat, prouidebat Saluator, sed futuræ etiam. Proinde cùm orauit Christus ne Petri fides deficeret, propriè orasse censendus est, ne capitis Ecclesiæ fides deficeret, cuius ministerio Apostoli, & eorum successores Episcopi, cum plebibus suis, perpetuis temporibus in religione confirmarentur. Pari modo quoniam regni cælorum claues, quibus peccata soluuntur & ligantur, non antè vsum amittent, quàm cùm erunt omnes docibiles Dei, & erit Deus propitius cunctis iniquitatibus *Ioan. 6.* *Ierem. 31.* nostris; consequens est, ad eosdem Petri successores, clauium regni transire possessionem, sicut & cætera quibus ex Euangelio stabilitus est Petri primatus: quia Ecclesiæ suæ ad finem vsque seculi voluit esse consultum. Quod quamuis omnibus sanctissimis Ecclesiæ Catholicæ Patribus sit persuasissimū; quorum proferendis testimonijs iam nobis est supersedendum; quia tamen ab aduersarijs non admittitur, vnius Nicęnæ Synodi testimonio, cui Synodorum

Pal.66. omnium facilè Politicus tribuit principatum, Sedis Romanæ primatum operæpretium est vt confirmemus. Ea igitur sic habet: Sciendum est sanè ab omnibus Catholicis, quoniam sancta Romana Ecclesia nullis Synodicis decretis prælata est: sed Euangelica Domini voce, & Saluatoris nostri, primatū obtinuit, vbi dixit beato Petro Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cælorum. Et post pauca: Prima ergo sedes, cælesti beneficio, Romanæ est Ecclesiæ, quam beatissimi Petrus & Paulus martyrio dedicarunt. Primę igitur œcumenicę Synodi testimonio, accedente etiam omnium Ecclesiæ Doctorum suffragio, Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum mater, caput, matrix, & princeps est: & indulta Petro prærogatiuā, ad eius quoque successores spectat, vt, Matth. vlt. quod Apostolis dictum est, impleatur: Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi. Et Cap. 59. illud apud Isaiam: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus. Cùm igitur vniuersalis Ecclesiæ pastor sit Romanus Pontifex, & confirmandorum fratrum mandatum & potestatem acceperit in Petro: quoties in religione controuersia exoritur, summi Sacerdotis est, maturo iudicio adunato nūc quorundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, consultisque Scripturis sacris, & veteris Ecclesiæ traditionibus, errores notare, & rectam, quam sequi omnes Christiani securè debeant, aperire de fide sentētiam, & tanquam diuina oracula venerari. Hinc, enascentibus nouis hæresibus, Romanus Pontifex vel cum paucis communicato consilio, vel etiam coacta generali Synodo vbi tempus oportunum affulsit, rebus maturè libratis, semper canones fidei pronunciauit,

do

de quibus iam promulgatis nefarium ſit vel dubitare:quod & noſtra memoria fecit,cùm ad conficiendam Lutheri & Caluini impiam doctrinã, Tridẽtinam Synodum indixit,abſoluit,&confirmauit.Quo clarum euadit,mendaciter ſcripſiſſe Politicum, Papam Romanum, Cõcilia generalia fulguris inſtar reformidare. Quamuis enim certa & irrefragabilis ſit Sedis Apoſtolicæ de fide definitio: attamen cùm Apoſtolicæ Sedis miniſterio definita, vniuerſæ fraternitatis irretractabili firmantur aſſenſu, & totius Chriſtiani orbis iudicio recipiuntur, meritò à Deo prodijſſe creduntur:ipſaque veritas, & clariùs reniteſcit,& fortiùs retinetur, dum quæ fides priùs docuit, hęc poſtea examinatio confirmat: vt verè impius &ſacrilegus ſit,qui,poſt tot Sacerdotum ſententiam, opinioni ſuæ aliquid tractandum relinquit. Porrò quãta ſit Apoſtolicæ Sedis &Conciliorum generalium authoritas, oſtẽdit Leo, ad Synodũ Chalcedonẽſem ſcribens his verbis: Reiecta penitus audacia diſputandi contra fidem diuinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat; nec liceat defendi,quod nõ liceat credi, cùm ſecundùm Euangelicas authoritates, ſecundùm Propheticas voces, Apoſtolicamque doctrinam, pleniſſimè & lucidiſſimè per literas,quas ad beatiſſimæ memoriæ Flauianum Epiſcopum miſimus,fuerit declaratum,quę ſit de Sacramento incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, pia & ſincera confeſſio. Et ad Martianum Auguſtum, Obſecro,inquit,vt in præſenti Synodo, fidem quam beati Patres noſtri ab Apoſtolis traditam prædicarunt, non patiamini quaſi dubiam retractari;& quæ olim maiorum ſunt authoritate damnata,rediuiuis non permittatis conatibus excitari:illudque potiùs iubeatis, vt antiquæ Nicęnæ Synodi conſtituta,remota hęreticorum interpretatione,per-

Fol. 100.

Leo epiſt. 63.

Epiſt. 47.

Epiſt. 43.

Epist. 78. maneant. Vnde si qui sunt, qui ab his quæ cælitus sunt constituta dissentiunt; suis opinionibus relinquantur, & ab vnitate Ecclesiæ, cum ea quam elegere peruersitate, discedant. Ac ne inquirendi studio quis audeat aduersus Pontificiam & Synodicā censuram disputare, audi vt ille disputatoris huiusmodi *Epist. 75.* temeritatem reprimat. Cùm, inquit, vniuersalis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem veritatem, qui in malitia sua inconuertibilis perseuerans, per vasa iræ, aut suę apta fallaciç, falso diligentiæ nomine, dum veritatem se mentitur *Lib. 9. Tripar. cap. 9.* inquirere, mendacia desiderat seminare? Ea propter cùm aliquando Arrianorum, Eunomianorum, & Macedonianorum præsidentes, hæreseos manifestè damnati, ad disputandum cum Catholicis Episcopis confidenter prosilirent; prudenter admodum Theodosius, vt inutiles disputationes amoueret, eos interrogauit, velléntne sermonem facere de antiquis Ecclesiæ doctoribus, qui ante diuisionem floruissent; an verò illos velut alienos à Christianismo respuerent. Si verò de Principis non offenderentur doctoribus; Nostrum, inquit, est præbere veterum libros, per quos nostrum dogma, illorum testimonio roboretur. Atque ita & ab Ecclesiæ Patribus dissentire conuicti sunt, & inter seipsos in noua commentitiaque sua fide diffidere. Eius prudentiam imitatus *In Conc. Calced. act. 1.* Martianus Imperator, petiuit in Cōcilio Chalcedonensi sic fidem nostram effulgere, vt Patrum doctrina declarauit.

Cęterū ne quis existimet ex Imperatorū pro Ecclesia Catholica sollicitudine & legibus, contrà quàm scripsi-

ſcripſimus huius capitis initio, Principes ſacra tractaſſe, ac de fidei dogmatibus decernendi ſibi authoritatem vendicaſſe; animaduertendum eos in Synodis non egiſſe doctores aut iudices, ſed legum ſuarum terrore aduerſus hęreticos conſtitiſſe: & Sedem Apoſtolicam omni ope iuuiſſe, vt Synodos cogeret; & coactas propugnaſſe, ne vlla hoſtili violentia infeſtarentur, vtque Synodica decreta omni veneratione, toto Romano imperio probarentur. Conſtantinus enim quo in Nicęna Synodo fuerit gradu, oſtendit, his verbis Epiſcopos allocutus: Deus vos conſtituit ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur. Et in quadam epiſtola: Quicquid in ſacris Epiſcoporum Concilijs conſtitutum fuerit, id ad diuinam eſt voluntatem referendum. Eximiam quoque laudem promeruit Valētinianus, quòd cùm de Spiritu ſancto diſputaretur ab hæreticis, eſſétne Patri & Filio homouſios profitendus, nihil ſiue melius, ſiue deterius, præter ea quæ ſemel Nicęæ cōſtituta eſſent, ſibi inducendum duxerit. Excedere namque talia explorationem ſiue cognitionē ſuam putauit; quamuis Princeps longè optimus eſſet, & rebus ipſis imperio ſe idoneum declararit. Extat & Theodoſij ſuperiùs citata lex, qua aduerſus Arrianos, iubet cunctos populos Damaſi Romani Pontificis fidem de Trinitate ſectari. Denique Martianus, Nos, inquit, ad confirmandam fidem, non ad oſtendendam virtutem, exemplo Imperatoris Conſtantini adeſſe Synodo excogitauimus, ne in poſterum populi multitudo, inſtitutionibus prauis attracta, inueniatur diſſentiens. E diuerſis prouincijs religioſiſſimi Sacerdotes Chalcedonam venerunt iuxta noſtra præcepta: & quid obſeruari in religione debeat, perſpicua definitione docuerunt. Ceſſet igitur iam prófana conten-

Euſeb. lib. 10. Eccl. hiſtor. cap. 2.

Theodor. lib. 1. Eccl. hiſt. cap. 11.

Nicep. lib. 11. cap. 30.

Cod. de ſum. Trin. & fide Cath.

In Syn. Chal. ced. act. 1.

act. 3.

tio.

tio. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui, post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Postremò quę sint primæ partes officij Imperatoris Christiani, exprimit D. Leo ad Leonem Augustum, Debes, inquiens, incunctanter aduertere, regiam potestatem tibi nō solùm ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quę sunt turbata, restituas.

Epist. 75.

His ita constitutis, nullo modo mirum videri debet, constantissimè à nobis asseri, Ecclesiam & religionem Catholicam Romanam non posse in dubium reuocari, quæ super immobilem petram fundata, aduersus inferorū portas ad finem vsque seculi insuperabilis consistet. Non est ergo nobis cum hæreticis de Ecclesia & religione verbis confligendum, neque expectandum prouinciale Galliæ concilium, ad sarciendam Christianæ Ecclesiæ vnitatem; quod etiamsi maximè Catholicum foret, vniuersæ tamen Ecclesiæ præscribere non posset: sed si aliquando sibi, & Ecclesiæ totius paci consulere meditabuntur, acquiescant Sedis Apostolicę decretis, traditionis Ecclesiasticæ authoritatem, ac Conciliorum generalium censuram sequantur: ac quoniam omnis ferè hæresis ex Scriptura perperā interpretata trahit originem; ab Ecclesia legitimam genuinamque eius intelligentiam quærat, à qua & Scripturarum canonem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionémve fides Christiana suscipit: sed ab Apostolis integrè & sincerè prædicata, & hucusque in nos incorruptè transfusa, perseueranter ac religiosè in finem vsque est retinenda. In hac Ecclesia quiuis assequi facilè potest, quid de Trinitatis & Incarnationis Christ iineffabili mysterio, de numero, natura,

[illegible]ura, effectuque Sacramentorum, iustificatione, cæterisque religionis Christianæ membris, sit credendum: quid de his ipsis patres nostri non dico proximè ante Lutheri & Caluini tempora, sed ab Apostolicis temporibus continua ætatum serie, senserint & crediderint: vt nihil opus sit mirifica illa Galliæ Synodo, quam tantis votis Politicus expectat, ad stabiliendam religionis concordiam, & inuestigandam salutis viam, quando ne latum quidem vnguem ab Ecclesię Romanæ iudicio discedi liceat, neque timendum vt vlla generalis Synodus iota vel apicem vnum, in eius fide inuertere vel immutare possit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquum esse, vt per paucorum insipientiam, ad coniecturas opinionum, & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandũ sit, vtrùm Eutyches impiè senserit: totidem verbis repetere possumus, nimis iniquum esse, vt tanquam reparata disceptatione tractandum sit, cuiusmodi sit fides, & vtrùm Lutherus & Caluinus impiè senserint, in quos iustissimam damnationis sententiam Ecclesia Catholica iam diu pronunciauit. Epist. 42.

Omnes sectarij, prophani sunt & improbi, etiamsi cum Catholicis eundem habeant Deum, animamq; immortalem, & rationis participem, atque idem Baptismi sigillum: non autem rectè dicuntur & hi & illi inserti esse eidem radici vel trunco, qui est Christus Iesus. Fol. 31. 69. Fol. 77. 99. 100. 454.

CAPVT XVII.

Etiamsi scientiæ præsumptione plurimum intumescant, magna tamen cæcitate premuntur, qui non intelligunt, Ecclesiam vnam esse, quo modo vnũ est ouile sub eodem pastore constitutũ, & vnum corpus

corpus, diuersis quidem constans membris, sed capiti connexis, vnoque ac eodem spiritu viuificatis; & vna ciuitas, ciuibus composita sub vno rectore positis, & charitate ciuica sese complectentibus, & iisdem legibus placitisq́ directis. Sicut corpus vnum est, ait Apostolus, & membra habet multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus, scilicet cum corpore suo, vnum est. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Vos estis corpus Christi, & membra de membro: quia inuicem estis connexi, sicut in corpore membra cum capite & inter se connectuntur. Et: Vnus panis, & vnum corpus, multi sumus. Propterea monet idem Apostolus, vt supportemus inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deseramus collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, quibus maledicit Sapiés: Væ, inquiens, illis, qui perdiderunt sustinentiam. Cùm igitur (teste Augustino) schisma faciat communionis disrupta societas; quomodo non sunt schismatici, qui Christianitatis totius collectioni, dilectione non cohęrent: qui Catholicorum societatem oderunt, Ecclesiæque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quem suæ domui paterfamilias præposuit, peruicaci rebellione separantur? Est enim Ecclesia (teste Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Audi vt Ioannes ad hanc societatem & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait, vobis, vt societatem habeatis nobiscum. Ac, vt societatis huius summam intelligas dignitatem, subijcit: Et societas nostra sit cum Patre, & Filio eius Iesu Christo. Quisquis igitur ab Ecclesia segregatus, adulteræ iúgitur, à promissis Ecclesiæ separatur: nec perti-

1.Cor.12. 1.Cor.10. Ephes.4. Hebr.10. Eccli. 2. Quæst.11. ex Matth. Lib.4. epist. 9. 1.Ioan.1. Cypr. de vnit. Eccles.

pertinet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat Spiritus sanctus: neque particeps diuinitatis esse potest, qui hostis est vnitatis. Si quis enim (ait Christus) in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent enim, & in ignem mittent. Atqui in Christo capite non manere perspicuum est, qui ab eius corpore diuellitur. Neque gloriari possunt se Deum & Christum habere caput, qui vniuersalis Ecclesiæ pastori, quem ille abiens in cælum præfecit, & vicaria successionis ordinatione ad finem vsque seculi gregis sui curam gerere iussit, non cohærent. Quis autem est supremus Ecclesiæ sub Christo vertex, nisi Romanus Pontifex, cuius Ecclesiam, Petri cathedram, & Petri locum, & Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, Cyprianus appellat? cui si secundùm diuina magisteria obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet; nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæresim conderet. Ad hæc quæ desiderentur in Ecclesiæ Christianæ membris vno verbo absoluit Apostolus: Vnum corpus, inquiens, & vnus spiritus: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma. Cùm igitur sectarij ab hominum nominibus appellationem sortiti, non sint eiusdem corporis Ecclesiastici membra nobiscum, neq eandem habeant fidem, ex qua iustus viuit, quæ accedentibus ad Deum est primo in loco necessaria: insipienter admodum dicit Politicus, hæreticos cum Catholicis, quibuscum non habent charitatis neque fidei communionem, eidem radici & trunco, qui est Christus Iesus, esse consertos. Et cùm diuisus non sit Christus, & vnicam habeat Ecclesiam quam

[Margin notes: August. epist. 50. — Ioan. 15. — Lib. 2. epist. 8. — Lib. 4. epist. 2. — Lib. 1. epist. 3. — Abac. 2. — Ephes. 4.]

sancti-

ſanctificat, vt exhibeat illam glorioſam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remiſſionem peccatorum, neque iuſtificantem gratiam conſequi poſſe hæreticos, extraque omnem ſpem eſſe cæleſtis hæreditatis adeundæ. Proinde non exiſtimet ille, extra Eccleſiam Catholicam poſſe quempiam eſſe bonum virum ac probum, minimeque profanum. Nō eſt enim vera ſanctitas, niſi in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam vſque in ſeculum. Etſi enim poteſt eſſe viſibilis forma palmitis præter vitem; ſed inuiſibilis forma radicis haberi non poteſt, niſi in vite: ſic virtus pietatis inuiſibilis & ſpiritualis, ita in eis non poteſt eſſe, quemadmodum ſenſus non ſequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore, etiamſi figuram membri teneat, quam ſumpſit in corpore.

Pſal.132.

Aug. ſerm. 11 de verb. Domini.

Fol. 501. *Oſtenditur Politicus cum Caluiniſtarum conciliabulo non eſſe in Eccleſia Chriſtiana, ex eo quòd veterum Galliæ Regum pietatem & deuotionem commēdat; & Irenæum, cum Polycarpo, & Athanaſio aſſerit fuiſſe duces animarum ad ſalutem, ſub ignorantia & peccati dominio captiuarum.*

Fol. 100.

CAPVT XVIII.

DEuotio (inquit ille) ac pietas Patrum noſtrorum (Galliæ Reges & Principes intelligit) ſupra centum Archiepiſcopatus & Epiſcopatus erexit, ſexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi: duo millia Prioratuum & quingentos, Eccleſias & Capellanias extra omnem numerum; hiſque omnibus ampliſſimos prouentus adiecit: eratque tum præcipuæ ſanctitatis, opes liberaliter in Clerum conferre.

Si verè Deo deuoti, religiosi, Christique cultores fuêre Galliæ Principes cum sibi cohærente populo, qui Ecclesias & altaria erexerunt, Sacerdotes ad sacrificandum Deo, & gregem fidelem verbo Dei pascendum, fouerunt, & monasteria condiderunt: necesse est igitur, Caluinistas & Huguenotos à veræ Ecclesię gremio, & sincera religione excidisse, quibus magnæ curæ est Ecclesias nostras prophanare, altaria suffodere, sacrificium corporis & sanguinis Domini proculcare, Ecclesiarum & monasteriorum opes diripere; & quotidianus ludus, persequi ad necem, & monachos & sacerdotes. At si, vt schismatis & hæresis probrum & inuidiam humeris suis excutiant, Reges illos orthodoxos, infideles fuisse & superstitiosos asserere audebunt, dicant à qua tandem Ecclesia Christiana, quæ ante mille annos, vel certè ante Lutherum extiterit, quibúsve progenitoribus, ipsi profluxerint, à quibus religionem & Dei colendi ritum acceperint, quem profitentur. At quia nihil cum ratione comminisci possunt, nihilque præter suæ nouitatis infamiam præ se ferunt, vt non immeritò velut fungi momento è terra manifestati ab Irenęo dicantur; nimisque blasphemum est dicere, Gallicanam Ecclesiam, in qua Dionysij Areopagitæ, Irenæi, Hilarij, aliorumque sine numero sanctissimorum Antistitum, & Caroli Magni ac Ludouici Pij, religiosissimorum Imperatorum, mirificè fides pietasque fulsit, nunquam verè Christianismo fuisse imbutam: superest vt illos sine Deo, sine fide & Ecclesia, esse dicamus, & Antichristo præcurrere, qui sub seculi finem iuge sacrificiū est impijssimè sublaturus. Quoniam enim in perpetuam Christi memoriam, in salutis tesseram, & ad nos Deo conciliandos, hoc sacrificium est institutum; Diabolus, cuius studium est animis nostris Christum eripere, & à mutua nos cha-

Lib. 1. cap. 33.

ritate distrahere,& à salute excludere,quos hactenus per hæresim (vt nihil iam de infidelibus dicam) contra Ecclesiam armauit,ferè in Eucharistiam aut legitimum eius ministerium fecit aliquid tentare, idque semper faciet vsque ad Antichristum. Donatistę certè in hoc sacrilegij genere insigniter impietatē suam exercuerunt. Quid enim (ait Optatus Milenitanus, grauissimus author) tam nefarium,quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis,frangere,radere,remouere? in quibus vota populi,& mēbra Christi portata sunt? quò postulatus descendit Spiritus sanctus? Altaria,inquam,in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni,nisi quæ essent de pace condita. Quid est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offenderat Christus,cuius corpus & sanguis ibi habitabat? Hoc modo Iudęos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce; à vobis percussus est in altari. Emerunt calices in vsus suos sordidæ mulieres,&c. Basilius quoque Arrianorum impietatem hoc modo luget: In luctum mutatę sunt solennitates, domus precationum clausæ, altaria cultu spiritali vacant: nulli Christianorum cœtus & doctorum præsidentia: cessarunt doctrinæ salutares, festiui conuentus, hymnodię nocturnę: nec superest beata illa exultatio, qua Domino credentium animæ in Synaxi exhilarantur. Eadem videre est & apud Nazianzenum, & quidem paulo antea sanctum Antonium Eremitam in visu docuerat Spiritus sanctus, quàm infensi Ecclesijs & sacrosancto sacrificio futuri essent Arriani,& insigniorum sectarum hæretici. Priusquam enim sub Constantio Arriani Ecclesijs regendis primas obtinerent, in somnis sibi visus est videre, mulos cum impetu in sanctius sacrarium inferri,atque ibi salientes,calcibusque se petētes,sacram mēsam euertere. Cùm autem euigilasset,somnium

Lib. 6.

Epist. 70. 71. 72.

Orat. de Arrianis & seipso.

Niceph lib. 10. cap. vlt.

niùm

nium id retulit & exposuit: futurũ scilicet, vt adulterinorum monstrosorumque dogmatum confusio Ecclesiam Dei occuparet, & alienæ doctrinæ assertorum insultus sacram pessundaret mensam. Neque aliunde de sui temporis hæreticis conqueri videtur Helias: Domine, inquiens, altaria tua suffoderunt, *3.Reg.19.* dereliquerunt pactum Domini Dei Israel, & Prophetas tuos occiderunt gladio. Implent ergo Caluinistę mensuram patrum suorum, seque Arrianorum & Donatistarum filios & hæredes agnoscunt, dum euertendo semel sacrificio tam gnauiter incumbunt: tanto illis sceleratiores, quòd cum ipso sacrificio omnem quoque sacrificij fidem conantur abrogare: neque enim illi sacrificij & corporis Christi in Eucharistia veritatem negauerunt. Proinde si sacrificij tollendi in his Europæ regionibus à Deo irato facultas aliquando concedetur hæreticis, auferri tum à nobis regnum Dei certò nobis persuadeamus necesse est, quando sine Sacerdotio & sacrificio constare Ecclesia non potest.

Iam verò & inde conuincuntur isti Ecclesiæ sanctæ septis exclusi, quòd fatentur Polycarpum, Irenæum, & Athanasium, duces fuisse animarum ad salutem, sub ignorantiæ & peccati dominio captiuarum. Isti enim sanctissimi Episcopi, gregi Christi in Ecclesia Catholica præsederunt, & cum Romano Pontifice arctissimam communionem retinuerunt, eiusque sedem honore debito sunt prosecuti. Polycarpus enim Smyrnę Episcopus, & totius Asię Princeps, & Apostolorũ auditor, Aniceto Episcopatum administrante Romam venit, & tum de alijs rebus, de quibus inter se discrepabãt, tum de festo Paschatis cum eo contulit. Sui enim officij esse existimauit, aut Pontifici Romano obedire, aut illi satisfacere, vt cum eo communionem retineret. Irenæus verò ad *Hieron. in Catal.* *Euseb. lib. 5. cap. 24.* *Lib. 3. cap. 3. & 4.*

Ecclesiam Romanam propter potentiorem principalitatem omnem Ecclesiam conuenire iubet, in qua semper conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio: & eius authoritate confundit omnes qui quoquo modo colligunt præterquam oportet. Deinde à Petro deducens Pontificum Romanorum seriem vsque ad duodecimum ætatis suæ Eleutherium: Hac, inquit, ordinatione & successione, ea quæ est ab Apostolis traditio, veritatisque prædicatio, peruenit vsque ad nos: & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quę in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc est conseruata & tradita in veritate. Adhæc Athanasij & Catholicorum in Ægypto Episcoporum est huiusmodi ad Marcum Papam oratio: Domino sancto, & Apostolici culminis venerando Marco, sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, atque vniuersalis Ecclesiæ Papæ: Optamus vt à vestræ sanctæ sedis authoritate, quæ est caput & mater omnium Ecclesiarum, Nicæni Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorum, percipere mereamur. Marcus eis respondens, eundem epistolæ suæ titulum præfixit, adiecitque, sanctam & Apostolicam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, à tramite Apostolicæ traditionis errasse nunquam, neque hęreticorum nouitatibus succubuisse: sed vt in exordio normam Christianæ fidei percepit, ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, manere illibatam, secundùm diuinam Saluatoris pollicitationem, qui Apostolorum principi dixit: Petre, ecce Satan expetiuit vos, vt cribraret
Luca 22. sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Quoniam igitur diuina authoritate, totius Ecclesiæ fundamentum factus est Petrus, & fratrum confirmator institutus; propterea, ne in posterum

rum quidem vnquam Romana Ecclesia à tramite Apostolicę traditionis aberrabit, neque hęreticorum nouitatibus succumbet: quia sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Instituit autē quid aliud, quàm in eius cathedra perpetuū Ecclesiæ Catholicæ principatum. Doleant igitur isti, se in eandem cum Irenæo, Polycarpo, Athanasioq. Ecclesiam nō concurrere, in qua illi duces animarum ad salutem extitere, vt ignorantiæ vincula, & peccati dominium ceruicibus suis excutiant: & cum sanctis Galliæ Regibus, qui incredibili fidei feruore Ecclesiam mirabiliter propagauerunt, deque re Christiana præclarissimè sunt meriti, in religione consentientes, in Catholicæ Ecclesiæ sinum postliminio reuertantur, pares cum illis in cælo coronas adepturi.

Leo serm. 2. de anniuer.

Impiè suaderi, opes Ecclesiarum in regium fiscum redigi, ad subleuandum populum tributis immoderatiùs grauatum. *Fol. 89.*

CAPVT XIX.

INgeniosi admodum sunt hæretici, ad exaggerandum opum Ecclesiasticarum abusum; & vt Ecclesijs adimantur, vehementer contendunt: quasi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem, quæ sanctissimè concessæ sunt, inque sacrosanctum Ecclesiæ ministerium impenduntur, perire par sit: vel si in eorum potestatem venirent, eis religiosiùs vterētur. Insigne porrò sacrilegę libidini suæ pietatis velamen obtendunt, cùm suadent Ecclesiarum opes in fiscum & rationes regias reuocari, ad leuandum populi ex immoderatioribus tributis grauamen. Ita etiam Iudam Iscariotem offendebat vnguenti in caput Dominicum effusi iactura, maluissetque illud trecentis denarijs venire, & dari paupe-

Ioan. 12.

ribus, cùm alioqui nulla eum angeret pauperum cura, sed Domini loculos gestans fur esset & latro. Perinde hæretici de populo subleuando non laborant, quorum maleficijs improbisque consilijs sibi in dies calamitatem accersit: sed immodicè Ecclesiarum & monasteriorum sitiunt opes, & quoties opportunum est, expilant, xenodochijs etiam non parcentes; vt testatissimum omnibus faciant, quantam gerant pauperum curam, & miserorũ calamitatibus indoleant. Vellent pręterea ad extremam inopiam redactas Ecclesias: vt hac ratione ministris destitutæ, faciliùs suę tyrannidi pateant, & rerum, quod ambiunt vnicè, soli potiantur. Cæterùm aduersus rapaces istos fures nobis patrocinatur Apostolus, docens Ecclesiæ ministris deberi vitæ subsidia, vnde decorè ac pro dignitate viuant; ac duplici quidem honore, id est, am-
1. Tim. 5. plioribus stipendijs dignos dicit presbyteros, qui la-
1. Cor. 9. borant in verbo & doctrina. Quis, inquit, militat suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructibus eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Scriptum est enim in Lege: Non alligabis os boui trituranti. Quæ propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare. Si nos vobis spiritalia seminauimus, magnum est si carnalia vestra metamus? Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? & qui altario seruiunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant,
Vrbanus Ep. de rerũ communi ne. de Euangelio viuere. Hanc legem secuti Apostolorum temporibus primi Christiani, quotquot posses-
Act. 4. & 2. sores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quę vendebantur, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Videntes autem summi Sacerdotes & reliqui confideles, plus vtilitatis posse afferre,

afferre, si hæreditates & agros quos vendebant, Ecclesijs, quibus præsidebāt Episcopi, traderēt, eo quòd ex sumptibus eorum, tam præsentibus quàm futuris temporibus, plura & elegantiora possent ministrare fidelibus, communem vitam agētibus, quàm ex pretio eorum: cœperūt prædia & agros, quos vēdere solebant, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur. Nō ergo debent in alijs vsibus quàm Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, vel indigentium, conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum. Si quis autem secus egerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, vt reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerūt, qui pretia prædictarum rerum fraudabant. Hæc fratres valde timenda sunt & cauenda, quia res Ecclesię non quasi propriæ, sed vt cōmunes & Domino oblatæ, cum summo timore non in alios quàm præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant qui eas inde abstrahunt, quò traditæ sunt, ne pœnam & mortē Saphiræ incurrant; &, quod peius est, anathema fiant, & in profundum barathri labantur. Vnde attendendum & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia vsibus decretorum cælestium dicata, à quibusquam irruentibus vexentur. Cæterū prædones isti, nec Ananiæ & Saphiræ supplicio, nec anathematis aut barathri metu mouentur, vt non inuolent, quoties res tulerit, in Ecclesiarum opes, malintque aleæ, ganeæve, imò & hæresi suæ promouendę eas cōsecrare, quàm quò decretis cęlestibus sunt destinatæ. At verò Constantinus Magnus, Christianismo initiatus, cùm Ecclesijs constitueret, Ecclesijs prædia attribuit, & ex cuiusque vrbis prouentibus, toti clero quantum ad

Act. 5.

Niceph. lib. 10. cap. 5.

vitam tolerandam satis esset, rerum necessariarum contulit, eamque rem sanctione legis cõfirmauit. Et deinceps viri religiosissimi possessiones & prædia Domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates ac monasteria innumera, in quibus cœtus Domino seruientium conueniret. Denique Reges & præsides ac magistratus propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vnde alerentur egẽtes, Ecclesiæque fabricarentur atque restaurarentur, Deoque & Ecclesiæ eius ritè famulantibus seruisq. illius supplementa (vt absque necessitate essent) tribuerentur: vt hæc accipientes possent secundùm monita Apostoli, facere orationes, obsecrationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterùm Iulianus vt suum in Ecclesiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio sacrificium etiam semel abrogaret, annonam & immunitatem quam Constantinus pro sua erga Deum obseruantia clericis concesserat, ademit, & in publicos prouẽtus retulit. Iouinianus verò eius successor, experiẽtia edoctus diuina vindicta Iulianum grauibus esse malis afflictum, iura pristina Ecclesijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Constantino & filijs eius diuini cultus augendi gratia concessa, legibusque firmata, à Iuliano autem pessimo consilio adempta & accisa fuerant, priuilegia & beneficia restituit. Quòd si decimæ, primitiæ, aliaque eiusmodi, veteri Sacerdotio debebantur; quantò magis Christiano, quod tãto est illo sublimius, quanto vmbrę veritas antecellit? Hinc Origenes, Indecens, inquit, & indignum existimo & impium, vt is qui Deum colit, & ingreditur Ecclesiam Dei; qui scit Sacerdotes & ministros assistere altari,

1. Tim. 2.

Niceph. lib. 10. cap. 39.

Hom. 11. in Num.

&

& aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deseruire, vt de fructibus quos dat Deus, solem suũ producendo, & pluuias suas ministrando, non offerat primitias Sacerdotibus. Non enim videtur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus quos cepit. Et Augustinus, Decimæ, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit. In eandem sententiam scribit & Chrysostomus, in priorem ad Corinthios epistolam. Scribit etiam Prosper Aquitanicus, Paulinum Nolanum Episcopum, qui ingentia prædia sua pauperibus erogauerat, non cõtempsisse tamen Ecclesiæ facultates: Et Hilarium Arelatensem antistitem, qui & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Ecclesia non solùm possedisse, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliasse. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis euidentibus clamant, posse & debere fieri, quod fecerũt. Palàm est itaque in Harpyias istas Caluinisticas, libidini militari, & hæreticorum inexplebili cupiditati committentes Ecclesiarum facultates, transfusum esse Iuliani apostatæ sacrilegi spiritũ; vt non minori atque illum, odij & maleuolentiæ œstro in Christi & Ecclesiæ gloriã, agitari eas existimemus.

Serm. 219. de temp.

Hom. 43.

Lib. 2. de vita contempl. cap. 9.

Religiosæ pietatis magniq; apud Deum meriti opus esse, Ecclesiarum decori & ornamento studere. *Fol. 228.*

CAPVT XX.

NAtura duce videntur gentiles inducti, vt deos suos eisque dicata templa exornarẽt, omniique magnificentia excolerent. Et Romani quidem cùm Apollini Delphico excellens munus communi consilio consecrandum censuissent; matronæ Romanæ

omnem mundum suum aureum in illud contulerunt. Neq. hîc alia admissa est impietas, quàm quòd non vero Deo, sed diabolo sacrificarunt. Alioquin quanto sumptu, tabernaculi veteris instrumentum, Moysi præceperit Deus instrui, docet Exodus: & quàm fuerit accepta Deo Dauidis deuotio, in templi ædificationem necessaria quæque præparantis; & Salomonis pietas indefessusque labor, quo in hoc opus etiã ex remotissimis orbis plagis ligna, aurum, gemmas iussit conuehi; historia Regum sacra luculentè testatur. Multo igitur impensiore cura, testamento nouo affulgente, in quo Dei charismata in nos vberiùs exuberant, basilicas diuino nomini cultuique consecratas, par est vt exornemus & veneremur. Non pluris quidem facit Deus aurum quàm lutum,
Psal. 15. (bonorum enim nostrorum non eget) at pietate no-
Prouer. 3. stra delectatur, vultq. de nostra substantia honorari, ac promptitudine & liberalitate voluntatis coli, qui à
Exod. 35. Mose non nisi à voluntarijs quibusque voluit accipi, quæ ad tabernaculi structurã pertinerent. Qui igitur in basilicas sua largiuntur, Deo omniũ authori & lar-
1. Paral. 29. gitori dant grati animi significationẽ, dicentes, Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine: rerumq. præstantium oblatione, agnoscere se testãtur, creatoris magnitudinem, claritatẽ, potentiã, in rebus
Leo serm. 6. de Quadrag. conditis relucentẽ. Atq. ita quæ per sese Deo sunt vi-
Ierem 5. lia, fides efficit pretiosa. Oculi enim Domini respi-
Hebr. 9. ciunt fidẽ. Adhæc Apostolus tabernaculum dicit exemplar esse cælestiũ: multo antè perfectiùs regni cęlorũ figuram gerũt Ecclesiæ Christianorũ, in quibus est Christus corporaliter, & sanctorũ reliquię cũ Domino regnantium. Atqui Christus, ad dexterã Patris residẽs, in cælo beatis spiritibus propalã gloriã suam manifestat, & eosdem ineffabili modo glorię suę efficit participes, gloriaque & honorę coronat. Est igitur æquissi-

æquissimum, Christi Domini & sanctorũ eius, gloriam, claritatem, virtutem, sapientiam, auro & argento, gemmisq. pretiosis repræsentari, quando virtutes sanctorum, quibus æternæ gloriæ merces reponitur, aurum & argentũ, lapidesq. pretiosos dicere disertis verbis non dubitauit Apostolus. Et hæc dum faciunt fideles, & ornatas basilicas contemplantur, subit eos gloriæ Christi & sanctorum eius memoria, inq. eius laudes alacriùs assurgunt, orant feruentiùs, & ad Dei & beatorum spirituum consortium ardentiori impetu mentis concitantur. Est sanè humanæ infirmitatis modus, vt quia corporea mole pręgrauatur, neque diuinitatis luce perfectè collustratur, externa rerum specie ad veritatem perspiciendam, Deoque charitate cohærendum, vehementer adiuuetur. Intellexit hoc septima Synodus œcumenica, in qua actione sexta sub finem hæc leguntur: Sancta Dei Catholica Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obseruationis mandatorum Dei, omnes sensus nostros trahit, & ad gloriam Dei agnoscendam studet nos deducere; non modò per auditũ, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiens. Hinc D. Leo rationabile & quodammodo religiosum scribit videri, per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatẽ mentis ostẽdere, ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum possumus, adornare: vt anima Christiana, quę verum viuumque Dei templum est, speciem suam prudẽter exornare moneatur, & prouidere ne interiora hominis aliquorũ sordeant contaminatione vitiorum. Locus iam postulat vt inueteratæ huius consuetudinis vsum olim fuisse celeberrimum, calumniatoribus confirmemus. Tantã fuisse pietatem & largitionem fidelium, etiam dum atrox in Christianos persecutio ferueret, vt etiam pretiosissima

1. Cor. 3.

Serm. 3. in Quadrag.

sissima supellectilia Ecclesijs ex ea acquirerentur, historiæ omnes testantur: & Augustinus scribit, Diocletiani tempore qui grauissimè Christianos afflixit, fuisse in Ecclesijs Africanis, lucernas argenteas, aliaque vasa, eodem metallo conflata. Est & apud Prudentium huiusmodi ad diuum Laurentium vrbis præfecti oratio:

Epist. 165.

In hymno de S. Laurentio.

Hunc esse vestris Orgijs
Moremq́, & artem proditum est,
Hanc disciplinam fœderis
Libent vt auro Antistites.
Argenteis scyphis ferunt
Fumare sacrum sanguinem:
Auroq́, nocturnis sacris
Astare fixos cereos.
Tunc summa cura est fratribus,
Vt sermo testatur loquax,
Offerre fundis venditis
Sestertiorum millia.

Lib. 1. contra Parm.
In edicto.

Erant, inquit Optatus Mileuitanus, Ecclesiæ Carthaginensi ex auro & argento quàm plurima ornamenta. Construximus, ait Constantinus Magnus, Ecclesias beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro construximus, & crucem ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clauis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Christianos irridentem, quod sanctorum reliquias auro & argento exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioso operiri velamine. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæ-

mones

mones rugiunt. Sacrilegus & nunc Arcadius, qui ossa sancti Samuelis longo pòst tẽpore de Iudæa transtulit in Thraciam. Omnes Episcopi non solùm sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui cineres dissolutos in serico & vase aureo portauerunt. Idem præclarè Nepotianum commendat, quòd Ecclesiarum nitori totus incumberet, & basilicas martyrumque conciliabula diuersis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis, adumbraret. Ne quis verò parum solida pietate niti hunc colendi Dei ritum existimet; obseruandum, Theodorum quendam presbyterum, sacrorum donariorum custodem in Ecclesia Antiochena, elegisse crudeles cruciatus, ac postremò mortem ipsam perpeti, potiùs quàm permagni pretij mũdum atque ornatum eius Ecclesiæ tradere, & imperialibus thesauris inferre. Author est Victor Vticensis, eadem supplicia passos in Africa Domini Sacerdotes, quod ministeria diuina, librosque sacros, impijs prodere recusarent. Habent autem Caluinistæ nostri Ecclesiarum profanatores, & sacrorum thesaurorum prædones, impietatis suæ patres, Nabuchodonozor, & Antiochum Epiphanem, Hierosolymitani tẽpli violatores; ac deinde Iulianum apostatam, qui Christi Domini acerbissimus persecutor, sacrilegijs suis blasphemam hanc vocem adiecit: En qualibus vasis sacrificant Nazaræi Mariæ filio: & Arrianos, de quibus Nicephorus & Victor luculentam texunt historiam: ac postremò Donatistas, teste D. Augustino epistola quinquagesima, & lib. 3. contra Crescon. cap. 27. Cęterùm prætermittendum non est, quòd si sacrilegorum impietatem subinde tolerauit Deus, expectans patienter vt pœnitẽtię beneficio salutẽ perditam repararent, exeruisse tamen nonnunquam iustæ vindictæ flagella in eos qui suo cultui dicata violassent. Balthazar enim cum temulentus in vasis quæ pater

Ad Heliodorũ.

Niceph. lib. 10. cap. 7.

Lib. 1. persecut. Vandal.

4. Reg. 25. 1. Machab. 1.

Theodor. lib. 3. cap. 12.

Lib. 10. cap. 5. 7. Victor lib. 1.

Daniel. 5.

Ambr. ad virg.lapſ. cap.8.

eius è templo Hieroſolymitano aſportauerat, cum amicis & concubinis ſuis petulanter bibiſſet, ipſa nocte Angeli manu percuſſus crudeli morte occubuit.

2.Mach.3.

Heliodorus quoque angelorum manibus acerrimè flagellatus, docuit nō impunè abire irrogatam templis contumeliam. Refert Nicephorus, Iulianum, Iuliani apoſtatæ auunculum, cum Felice & Elpidio Imperialium pecuniarum quæſtoribus, propterea quòd ſacra vaſa longè pretioſiſſima Eccleſię magnæ, quam Cōſtantinus Magnus conſtruxerat, in fiſcum Imperatoris intuliſſent, & ſolo illiſa per ludibrium irriſiſsēt, diuerſis modis, pergraues horrendasq. tanti flagitij tuliſſe pœnas. Quin & Victor Vticēſis ſcribit, Proculum quendam, quòd iuſſu Geiſerici Vandali tyranni, rapaci manu Eccleſias depopulatus eſſet, atq̄ue de pallijs altaris camiſias ſibi & femoralia feciſſet; Deo vindice impulſum, linguam ſibi fruſtatim conciſam comediſſe, ac turpiſſima eſſe morte conſumptum. Veſtem inſuper auro textam, Eccleſiæ à Conſtantino Magno donatam, cùm Cyrillus Hieroſolymitanus pia ex cauſa aliquando vendidiſſet, & deinceps à mercatore Thymelicus ſaltator emiſſet, atque induiſſet, in ipſa ſaltatione eum exanimatum concidiſſe, refert Theodoretus. Caluiniſtis hęc diuinæ vltionis exempla fidem facere debent, ſi cum eis in hac vita diſſimulet Deus, longanimiter eos ad pœnitentiam expectās, quàm acerbis cruciatibus apud inferos excipiendi ſint, niſi in Deum & ſanctas Eccleſias contumelioſi eſſe deſinant, & de admiſſis ſceleribus corde contrito, & humili luctu, Dei clementiam exorent. Scio ſacratum ædium theſauros maleuolis hominibus, & vndecūque maledicendi materiam captantibus, occaſionem Eccleſiæ potentiam inuidioſè criminandi ſuppeditare: at præ animi cæcitate non vident, aut certè videre ſe diſſimulāt, non

Lib.10.cap.7.& 29.

Lib.1.perſec. Vandal.

Lib.2.cap.27.

ſeruire

seruire ambitioni sacerdotum, Ecclesiarum magnificentiam, at Dei gloriæ & honori, cuius maiestatem nullum humanæ deuotionis ornamentum satis adumbrare potest. Adhæc, vt Iscariothis nostris aliquo modo satisfaciamus, & eos placatiores, si fieri potest, habeamus, qui nihil sibi pauperum cura potius esse, videri volunt; considerandum venit, vbi pia causa, & pauperum grandis egestas postulat, Ecclesiam thesauros suos, & vasa pretiosa non grauatè distrahere & conflare, vti prolixè ostendit Ambrosius libro 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hierosolymitanus, Niceph.lib.9. cap.46. cùm neque pecunias, neque frumenta haberet, donaria templi, & sacra aulæa vendidit, vt populi penuriam solaretur. Et Possidius in vita D. Augustini Cap.24. scribit, eum ad populum solere referre, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur. & de vasis Dominicis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & conflari iubebat, & egentibus dispensari. Ex his omnibus constare potest, non stultè ac sine mente existimare nos, misericordiā Dei promereri, & repositam sibi in cælo mercedem iure exspectare, qui diligunt decorem domus Dei, & locum Psal. 25. habitationis gloriæ eius, & pro facultatum suarum modo, Ecclesijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Solere hæreticos Ecclesiasticorum vitam & mores insectari, vt simpliciores abducant à fide Christiana.

CAPVT XXI.

MAgnum causæ suæ præsidium positum censet Politicus in depingendis quàm potest artificiosissimè Pontificum, & sacerdotum, monachorumque vitijs: eosque crudeles, sanguinarios, dissolutos, ignauos, hypocritas, auaros, populi seductores, & in-

& intemperantes appellat. His emblematis exornari nos non mouemur: hæreticis enim hoc proprium est, cùm non habeant quod cum ratione pro causa dicant, deserta causa, & relicto negotio quodammodo publico, priuata quadam simultate, contumeliosis criminationibus & opprobrijs, hominum vitam insectari, quasi homo sit causa quæ inquiritur. Et valet hoc non mediocriter, ad fouendam vanorum hominum leuitatem, qui libenter audiunt lites nugantium disertorum: vt cùm attendunt quàm scurriliter & eloquenter conuicientur, simul non intueantur quàm veraciter conuincantur. Et hoc consilio sacerdotum crimina apud imperitos insectātur, partim vt quisquis Episcopus, vel sacerdos, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non omnes posse manifestari: partim vt vitam à doctrina non secernentes, cum eorum flagitijs simul doctrinam quoque detestentur. Et tamen etiam ipsi, cùm aliqua maritata inuenitur adultera, nec proijciūt vxores suas, nec accusant matres suas. Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledictis reponere; sed potiùs veritatem defendendo, esse salubriores. Quòd si quippiam aduersarijs obijciendum est vt caueri possint, non aliud quàm schismatis crimen, & quòd Catholici non sunt, obijciendū putamus. Nihil enim, ait Augustinus, obijciatis hæreticis, nisi quia non sunt Catholici; ne similes illis sitis, qui, non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea ipsa plura falsissimè iactant, vt quia ipsam diuinæ Scripturæ veritatem, qua vbique diffusa Ecclesia Christi commendatur, criminari & obscurare non possunt, homines, per quos prædicatur, adducāt in odium, de quibus & fingere quicquid in mentem venerit, possunt. Quod certè ad nos attinet, agnoscimus

August. lib. 3. cōtr. lit. Petil. cap. 1.

August. epist. 137.

Epist. 137.

mus huiuſmodi eſſe peccatorũ noſtrorum ſarcinam, vt egeamus gloria Dei, & humiliari oporteat ſub potenti manu Dei: fatemurque multam tritico paleam eſſe permixtam, quam tolerari iuſſit Chriſtus, tantiſper dum meſſores Angeli in mandatis habeant eam à tritico ſeparare, & in faſciculos colligere ad comburendum. Interea de prępoſitis malis ſecuram fecit Dominus plebem ſuam, ne propter illos doctrinę ſalutaris cathedra deſeratur, in qua coguntur etiã mali bona dicere. Neque enim ſua ſunt quæ dicunt; ſed Dei, qui in cathedra vnitatis, doctrinam poſuit veritatis. In cathedra Moyſis, cui ſucceſſit cathedra Chriſti, videmus, ait Auguſtinus, ſedere bonos & malos: quare propter malos cathedram ipſam dimittitis? Si bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini: Si autem nõ faciunt quod loquuntur, habetis cõſilium Domini, dicentis: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere: tamen à Catholica cathedra nolite diſcedere. Aduerſus iſtos maledicos & lacerantes mendacijs gloriam ſeruorum Dei: Cùm ſcriptum ſit (inquit Cyprianus) Maledici regnum Dei non conſequentur: &, Qui dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit gehennæ ignis: quomodo poſſunt cenſuram Dei vltoris euadere, qui talia ingerunt non tantùm fratribus, ſed & ſacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, vt quiſquis ſacerdoti eius, & & ad tempus iudicanti, non obtemperaret, ſtatim necaretur?

Rom. 3. *Matth. 13.* *Auguſt. epiſt. 166.* *Concione 3. in Pſal. 36.* *Matth. 23.* *Lib. 1. ep. 3.* *Matth. 5.*

Fol. 707. *Non esse idololatriam in Ecclesia Catholica, neque in Eucharistia Sacramẽto, neque in sanctorum inuocatione, neque in sacrarum imaginum veneratione.*

CAPVT XXII.

Ex his quæ deinceps confutantur, facile est perspicere non hoc ex professo agere Politicum, vt politica scribat, & rebus militiæ gestis Lectorem oblectet: sed vt Ecclesiã oppugnet, fidemque Christianam subuertat, hoc perniciosiùs, quo occultiùs, externa ista impijs dogmatibus, tanquam mel veneno aspergit. Non igitur egent ista confutatione operosa, quando vel prima fronte ad apertam hæresim pertinere cognoscuntur.

ALienã esse ab Ecclesia Catholica idololatriam, testantur Prophetæ, qui per aduentum Domini nostri Iesu Christi in carne, omnia idola & cultus honoresq́. illis adhiberi solitos, delenda esse prophetauerunt. Cap. 2. Sophonias enim, Manifestus, ait, erit Dominus super eos, & disperdet omnes deos Gentium Cap. 13. terræ: & adorabunt singuli de loco suo. Et Zacharias, In illa die, ait, erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur vltrà. Qui igitur in Ecclesia Dei, in qua apertus est fons Baptismi, adhuc cultus idolorum esse dicunt, negãt impletas esse noui Testamenti promissiones, & Christi crucẽ euacuant, per quam toto orbe terrarum idolorum templa subuersa sunt, & subtracta superstitiosa sacrificia, & sacrilegi mendacij Prophetas accusant.

Cap. 7. Papistas autem esse idololatras, asserit Beza in sua confessione fidei Christianę, & ex eo Politicus, quòd cœnam Domini in execrãdum idolum, quod ipsum altaris Sacramentum vocãt, commutauerint. Sed viderint Sacramentarij, quàm rectè ita de augusto altaris

ris Sacramēto sentiant: certè Catholici verum in eo & naturale Christi corpus & sanguinem adorant & agnoscunt, eius verbis adducti, quibus panem & vinum in corpus & sanguinem suum consecratione conuertit. Cœnantibus enim Apostolis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: hoc est corpus meum. Hoc facite in meam commemorationem. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. His enim verbis quid iubet Christus, per quem gratia & veritas facta est, nisi vt sacrificio Melchisedech, & agno paschali, cęterisq. huius Sacramenti pręnuncijs figuris, substitutam esse corporis sanguinisque sui veritatem, credamus? Quòd si luculentis hisce verbis, figuram tantùm corporis sui voluisset intelligi, nónne sua ipse verba interpretari debuisset? Chrysostom⁹ illa Domini verba enarrans, Vnde ememus nobis panes, vt manducent hi? Euangelista, inquit, ne quid his verbis absurdum de Christo suspicateris, & in magnum prolabereris errorem: Ipse, inquit, sciebat quid esset facturus. Cæterùm illud maximè obseruandum est, quòd, quando praua subest suspicio, illam protinus studiosè Euangelista amolitur. Vt igitur hoc loco, ne quid tale suspicarentur auditores, correctionem addidit, dicens; Ipse autē sciebat quid esset facturus: sic & illic, cùm inquit; Propterea magis quærebant Iudæi illū interficere, quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo; nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eam quoq. correxisset suspicionē. Nam si in Iesu verbis timet Euangelista, ne quid perperam suspicemur, multo magis in aliorum sermonibus, si nō verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit:

Matth. 26.
Luca 22.
Ioan. 6.

Norat enim eam esse Christi sententiam, quòd esset æqualis Deo, nec eos perperam opinatos. Adhibuisset igitur Christus & consecrationis corporis sui verbis aliquam interpretationem, qua sinistram opinionem amoliretur, nisi Eucharistiam verè & substantialiter corporis suum esse, certissimè credi voluisset. Id quod vsqueadeo orbi persuasum est, vt iam inde ab ipsis Apostolis ad hunc vsque diem, Ecclesia Catholica vbique gentium diffusa, inter communis fidei Sacramẽta, nihil ferè illustrius profiteatur, quàm corporis & sanguinis Dominici, conuersione panis & vini, in Eucharistia veritatem. Quin etiam adeò confirmata semper fuit hæc fides, quę ante Berengarium, Sacramentariorum parentem, nunquam reuocata fuit in controuersiam, vt ex hac surgentes olim hæreses, Ecclesiæ proceres cõfutarint. Irenæus enim corporum resurrectionem inde comprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij vnitatem euicit, ex eo quòd nos carnis Christi in Sacramento naturam adepti, per eius participationẽ corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Ephesina Iesum Christum verum Deum simul & hominem esse conuincit, propterea quòd Eucharistia nos viuificare non possit, nisi diuinitati Christi humanitas cõiungatur. Et Leo Magnus, vt assereret Incarnationis Dominicę veritatẽ, hoc dixit ore sumi, quod creditur fide. Porrò non aliunde ferè hæc Sacramentariorum hæresis originẽ habet, quàm quòd suo iudicio sensibusque corporeis nimium addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quasi verũ esse non possit, quod assequi ipsi non queunt. Cæterùm de rerum natura exiguam admodum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullam: & quæ portenta dicimus, non sunt contra naturam, sed contra quam est nota natura. Proinde apud Catholicos fidei

Lib. 4. cap. 34.
Lib. 8. de Trinit.
Epist. Conc. ad Nestor.
Serm. 6. de ieiunio 7. mensis.
August. Enchir. cap. 9.
Lib. 21. de ciuit. cap. 8.

dei simplicitas, rationalibus demõstrationibus, plus semper obtinuit: &, omni temeraria cura remota, Deo facile quiduis esse, credere debemus, neque imbecillitate nostra diuinas vires metiri. *Basil. Homil. 1. Hexam. Cyril. lib. 4. in Ioan. cap. 13.*

Quod ad sanctorum inuocationem attinet, & in hac parte ab idololatriæ crimine sumus alieni, vt qui sciamus solum verum Deum esse colendum, quo solo fruens, beatus sit cultor eius: & quo solo non fruẽs, omnis mens est misera, qualibet re alia perfruatur. Neq. alium mediatorem agnoscimus, quàm vnum, eumque Iesum Christum; qui cùm Deus simul & homo sit, mortis suæ sacrificio omnia ad salutem bona nobis à Deo largitur, hominesque cum Deo arcto vinculo coniungit: at sanctos in cælo iam beatos tanquam insignes Dei amicos veneramur, eorumque orationes nostris adiunctas Deo offerimus, vt illæ impetrent quod nostræ non merentur. Neque nos martyribus templa, sacerdotia, & sacrificia constituimus. Quis enim audiuit aliquãdo fidelium stantem ad altare, etiam super corpus martyris ad Dei honorem cultumque cõstructum, dicere in precibus; Offero tibi Petre sacrificium, vel Paule: cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit? Audi sextam vniuersalem Synodum, & ab ea Ecclesiæ doctrinam & intentionem edisce: Solo, inquit, creatore adorato, inuocet Christianus sanctos, vt pro se intercedere ad maiestatem diuinam dignẽtur. Et Synodus septima: Cum Dei timore, ait, omnia agamus, postulantes intercessiones incontaminatæ Deiparæ semperque virginis, dominæ nostræ Mariæ: item sanctorum Angelorum, omniumq. sanctorum, salutantes ac venerantes eorum reliquias, vt nos sanctitatis eorum fiamus participes: sunt enim salutares fontes, multis modis beneficia fundentes, per Christum qui in ipsis habitat. Et sanctus Leo: *Aug. lib. 20. contr. Faust. cap. 5.* *Lib. 8. de ciuit. cap. 27.* *Cap. 7.* *Act. 6.* *Act. 3.*

Serm. 5 de Epiphan.

Sanctorum, inquit, diuitias concupiscite, & per bonam æmulationem ipsorum ambite suffragia. Ac ne vanè id fieri dicas: Petrus, ait, sicut experimur, pro commendatis sibi à Domino ouibus indesinenter pastorales prętēdit excubias, exoraturus deprecationibus suis, vt Ecclesia Dei, quæ ipsius est prędicationibus instituta, ab omni errore sit libera. Est & Augustini huiusmodi ad sanctos oratio: Orate Dominum omnia agmina sanctorum, vt vestris precibus meritisque adiuti, salua naue, integrisque mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ salutis & quietis. Postremò vulgatissimæ frequentissimæque sunt Catholicæ Ecclesiæ sanctorum inuocationes, quæ omnes, vt superstitionis & idololatriæ suspicio tollatur, per Christum Dominum nostrum finiuntur: vt sanctos quidem comprecatores nostros faciamus, at solum Christum, redemptorem agnoscamus, qui morte sua nobis peperit salutem, nosque cum Patre simul exaudit.

Serm. 5. de ieiun. 10. mensis. Et ser. 1. de Petro & Paulo.

Lib. Meditat. cap. 24.

Superest nunc vt & in cultu, quem Ecclesia imaginibus defert, abesse superstitionē doceamus. Idololatræ qui omnium stupidissimè errauerunt, imagines ipsas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt, Babylonij serpentē, Ægyptij Apim, Romani anserem. Alij non creaturas sensibus subiectas, sed numina in eis latentia colere se dixerunt, quæ tamen non erant nisi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò physicis interpretationibus conati sunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excusant sua sacrilega sacra & simulachra, quòd eleganter interpretētur, quid quæque significent. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturam refertur, non ad creatorem, cui vni debetur seruitus religionis illa, quæ vno nomine latria Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apostolorum

Aug. lib. 8. de ciuit. cap. 23. 24.

Aug. epist. 49. quæst. 3.

tempo-

temporibus, Christiani sacras imagines coluerunt, non vt res quasdam, sed propter res significatas, quæ cultum & honorem mererentur: & vt rei cuiusque significatæ est dignitas & conditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latriam, inquam, vel duliam, quę cultum sanctis debitum designat. Itaque honor qui sacris imaginibus exhibetur, nō propter ipsas exhibetur, sed propter res significatas, neque absolutè, sed relatè tantùm, siue quatenus ad prototypon referuntur, & cum eo habitudinem quandam habent: prototypon enim, & eius imago, habitudine sunt vnum: ac proinde ad prototypon propriè honor spectat, quò refertur honorantis intensio. Quòd si etiam ipsi hæretici verba Euangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ à suis nominibus non diuelluntur (sunt enim voces animi conceptuum, & rerum, notæ ac imagines quędam) apertis capitibus honorant; cur hoc ipsum expressis sanctorum imaginibus non faciunt, cū virisque sit idem faciēdi causa? Hic igitur est, in sacrarum imaginum cultu, Ecclesiæ Catholicæ sensus, non malè his versibus expressus:

Non Deus est, sed picta Deum præsentat imago:
Qua visa, tu mente colas quod cernis in illa.

Vt verò firmior sit fides nostra, nullaque penes nos dubietas resideat, Nicæna Synodus secunda, pro sacrarum imaginū veneratione coacta, docet eam Ecclesiæ sine Scriptura ab Apostolis esse contraditam, ac sanctos Patres commemorat, qui sacras imagines omnibus sæculis sunt venerati, ac subijcit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur, in hoc quod dicūt, non esse Patrum traditionem. Respōdet etiam argumentis Iconomachorum, & doctrinam de imaginibus sic

explicat: Christi, & Deiparæ, & sanctorum imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem statuẽtes, sed ipsis, quorum typum imagines gestant, honorem impartimur, cùm sciamus, iuxta Magni Basilij sententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypon referatur. Quemadmodum enim despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem cõtumelia affecisset, cùm tamen illa imago præter lignum & colores nihil sit: eodem modo qui typum siue figurã alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repræsentat, est iniurius. Denique in calce Concilij sic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerãdas imagines amplexamur. Quicunque Scripturæ sententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicũt quòd Christiani imagines vt deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Ecclesiam Catholicam idola aliquãdo suscepisse, anathema. Si quis ex Iconoclastarũ hęresi aliquem existentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuersalis, imaginum vsum esse legitimum, & ex Apostolica traditione profluxisse, luculentè declarauit.

Ad Amphil. cap. 18.

Damasc. lib. 4. cap. 17.

Qui verò venerandas imagines contempsit, & suam authoritatem ad eas deturbãdas primus interposuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quem secutus est Constantinus Copronymus, qui & Germanum Constantinopoleos Patriarcham solio eiecit, & Oecumenicum cœnobij Constantinopolitani professorem, cum alijs sanctissimis clericis, errori suo cõstanter resistentes, crudelissimè inter-

Zonaras tom. 3.

interfecit. Quo nomine Gregorius secũdus, Leonem anathemate obstrinxit, ac tributo Romæ & Italiæ prohibuit: Coptonymus verò, rapta ex Ecclesia Cõstantinopolitana aurea corona gemmis exornata, capitiq; suo imposita, subitò ardenti febre correptus est, & infelicem animam exhalauit. Extant passim apud Ecclesiasticæ historiæ scriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac plerisque Belgij locis hodieque innumera eduntur, quibus legitimum ac sanctum esse imaginum vsum, qui non mentitur Deus palàm ostendit.

Euseb. lib. 7. Eccles. hist. cap. 18. Niceph. lib. 18. cap. 4.

Respondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauat, nimirum, quòd sint Alchymistæ: & Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint: Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, vt ab eo fierent totius Ecclesiæ Principes.

CAPVT XXIII.

Qvemadmodum se miserè euiscerat aranea vt labore summo fragilissimam telam contexat: Ita Politicus magnum tractatum, de Alchymia edidit, vt Papę Romani potentiam & inexhaustam auaritiam, turpibus quęstibus accrescẽtem, criminetur. Cùm enim latè demonstrasset Alchymistas omnes, multo ære, magnisque ac diuturnis sudoribus, nihil præter pauperiem retulisse, vnicum se nosse adiecit, qui in sola Gallia, quadraginta plumbi põdo, in sexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romamque pertrahat. Egregiam verò laudem & spolia ampla refers Politice, ex tam prolixa & graui disputatione ad hanc conclusionem destinata. Cæterùm facilè respondemus, Christum & Apostolos, primos Euangelij præcones, pauperes & humiles extitisse, cùm vt homines ab amore mundi abducerent, tum

Tractat. 23.

ne tyrannide,terrore,& potentia orbem ad se pertraxisse viderentur: nunquam tamen iugo paupertatis Deum sacerdotes onerasse. Ac quidem cùm Christi sanguis in cordibus credentium adhuc ferueret, sola humilitas,& rerum omnium contemptus, ad commendandam hominibus pietatem satis valebat: at deploratissimis hisce seculis,quibus & charitas refrixit, & abũdauit iniquitas,fragilitati nostræ,qua præsides Ecclesiæ propter carnis infirmitatem & peccata,sine quibus etiam iustorum vita non ducitur (vt sunt corrupta nostra iudicia) facilè contemneremus: sapienter consuluit Deus,cùm prouidit vt splendore & potentia, Ecclesiæ Catholicæ monarcha exornaretur,ad authoritatem tuendam,&comprimẽdam improborum audaciam, & supremæ authoritatis contemptum.Propterea Constantinus Magnus, & qui posteris temporibus secuti sunt religiosi Principes, regia dignitate sedem Apostolicam exornarunt,opibusque cumularunt, eiq. fasces suos & sceptra submiserunt, ad summum Ecclesiæ & religionis Christianæ commodum & vtilitatem. Adhæc cùm Pontifici incũbat, prouincias suas aduersus hostilia molimina tueri,& viros vndequaq. doctissimos,in partem sollicitudinis & ministerij sui, accersere, varijsque legationibus prouincias Christianas lustrare, fouere Academias, & omnes boni pastoris partes peragere:æquis rerum æstimatoribus absurdum nõ videbitur,sedem Apostolicam potentia esse firmatam, & à subditis Ecclesijs, quarum saluti inuigilat, ea percipere,citra quorum opem suo munere commodè perfungi non potest.

Ad.57. Porrò calumnia est,Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus distraxisse. At quemadmodum Imperatores Græcos propter Iconomachiam aliaque scelera, aliquando excommunicauerunt, & tandem

tandem Occidentis Imperio mulctauerunt:ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos, aliosque, suæ potestatis limites in religionis iniuriã transgressos,& Sedis Apostolicæ contẽptores, cẽsuris Ecclesiasticis subiecerunt,& ijsdẽ insordescẽtes,& pœnitentiæ remedium contẽnentes, Imperio deturbarũt: ea potestate freti, qua rebelles excõmunicare,& Ecclesiæ perturbatoribus adimere sceptra debuerunt.

Illud quoque quod ait Politicus, coituros facilè cum Pontifice Christianos Principes ad bellum sacrum Turcis inferendum, si non eis cõtinuò obstreperent, eosque vrgerent ad iugulandos sibi subiectos, Pontificiæ Maiestatis contemptores; vanum est & ridiculum: ac suo more agit, vt Pontifices odio populari subijciat, & Principes extimulat, vt vel foueãt hæreticos, vel certè nullo eos terrore pœnisque coërceant. Pontifices enim suis diplomatibus ac mandatis Principes nõ fatigant, vt plebes suas cõtrucident, aut in cruces agant: at pro pastorali suo munere, gregis curam gerunt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant,& subinde Principes commouent, vt, Deo in timore seruientes, Ecclesię comprimant inimicos. Quod autem ad conterendos Turcas, Reges nõ concurrunt, peccatis nostris ascribendũ reor: dum enim ambitioni luxuique, . . l vicinis vlciscẽdis, vacamus, nõ compatimur super contritione Sion,& religionis exitium non deflemus. Huc accedit, quòd hæretici ita Christianismum perturbant, vt sollicitos nos magis esse oporteat de religione Catholica aduersus eos tuenda, quàm de infidelibus profligandis. Et hæreticorum rebellio ita Principes exagitat, vt de suis tantùm limitibus tuendis, non etiam de exteris inuadendis, cogitare vacet. Fol. 390.

Grauatur iniquè & hac calumnia Pontifex, quòd in Mauricij necem Phocam impulerit, eique detulerit Fol. 119.

rit Imperium, vt summus Ecclesiæ Pastor diceretur, qui antea non nisi Metropolitanus esset. Cæterùm Sedis Apostolicæ supereminentem dignitatẽ, à Christo Petro esse collatam, inque Episcopatus eius hęredes transfundi, hactenus satis est confirmatum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, vt sua authoritate, datum diuinitus Ecclesiæ Romanæ primatum firmaret, quem vellicari à Græcis, & apertè à Ioanne Constantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in causa Phocas, quod sciebat edixisse ante multa secula Constantinum Magnum, vt Romanæ Ecclesiæ Sedes, omnium Ecclesiarum caput esset: quam appellationem ei quoque tribuit Optatus libro 2. & Chalcedonense Cõcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Mauricium verò impiè multa in Deum & homines, ipsumque Gregorium Papam admisisse constat, & vetuisse milites, licentiosæ vitæ pertæsos, monachos effici: Ioanni Constantinopolitano opem attulisse, vt Catholicæ Ecclesiæ primatum inuaderet: ac cælesti prænuncio significatum, gladium vlturum Mauricij iniquitatem, ac Phocam percussorem designatum. Non igitur Mauricianæ cędis inuidia Põtificem Romanum grauari oportet, quam fieri nunquam imperauit: at Dei iustitia potiùs prædicanda venit, qui & peccatis hominum supplicia iustè rependit, & Imperia Principatusque, sapientissimo iudicio transfert & distribuit.

Paul. Diaco. lib 8. in vita Phoca.

Audoënus in Chronico an. 604.

Refellitur blasphemia Politici, inter multas stultitiæ species quas dicit ab Ecclesia Catholica profluxisse, recensentis Confessionem auricularem.

Fol. 94.

CAPVT XXIIII.

Mirum non est stultitiæ haberi loco, quæ maximopere ad salutem sempiternã spectare sciũt legitimi Christiani, quãdo verbum crucis (teste Apostolo)

stolo) pereuntibus quidem stultitia est, ijs autem qui 1. Cor. 1.
salui fiunt, id est, nobis, Dei virtus est. Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gẽtibus autem stultitiam. At quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Neque absurdum cuipiam videri debet, hæc à nobis ex Apostolo produci in eos, qui in Christo regenerati sunt, & ab eo nominantur: nam & in Christianos professione, dicit Ioan- 1. Ioan. 4.
nes, omnem spiritum qui soluit Iesum, ex Deo non esse, sed esse Antichristum. Soluit autem Iesum, non tantùm infidelis, & qui eius diuinitatem vel humanitatem pernegat, sed & quisquis in aliqua parte religionem improbat Christianã. Quónam verò modo Confessionis Sacramentalis irrisor, non se Christi voluntati & instituto opponit? cuius est huiusmodi ad Apostolos oratio: Quæcunque ligaueritis super Math. 18.
terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Et, Accipi- Ioan. 20.
te Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt. His verbis manifestè Christus Apostolis, eorumque successoribus, peccatorum relaxandorum facit potestatem: quam si quis extra necessitatem contemnit, sibi ad misericordiam Dei aditum præcludit, à quo post lapsum à Baptismo, non aliam legimus in Euangelio viam ad indulgentiam consequẽdam esse constitutam. Cùm igitur non sit homo qui non peccet, 3. Reg. 8.
& naturæ lege quisque seipsum diligere iubeatur, ac proinde hoc agere, vt peccatorum suorum sarcinam ceruicibus suis excutiat, ne eorum vinculis pertrahatur in gehennam: necesse est vt ad sacerdotum confugiat authoritatem, quibus est relaxãdorum peccatorum potestas concredita: quæ nihilominus vsum nullum habere potest, nisi peccatoris præuia confes-

sione,

sione, & noxarum exacta enumeratione, qua quid soluere, quid ligare debeant, valeāt cognoscere. Hinc Hieronymus, Sacerdos, inquit, pro officio suo cùm peccatorum audierit varietates, scit quis ligandus sit, quísve soluendus: sicut tempore veteris Legis non pronunciabat quis mundus, quísve esset immundus, nisi inspecta signorum varietate. Cùm enim iudex de occultis non iudicet, non potest Sacerdos vel absoluere vel ligare, nisi eum cuius gesta & merita cognouit: quod ei contingere non potest, nisi rei ipsius confessione, quia in hoc secreto, & quod remotis arbitris peragitur iudicio, reus ipse sui esse debet accusator. Hoc Sacerdotum iudicium, ne sine Scriptura afferi videatur à nobis, significat Ioannes in Apocalypsi, cùm ait: Et vidi sedes: & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Non enim hoc putandum est, inquit Augustinus, de vltimo iudicio dici: sed sedes præpositorum, & ipsi præpositi sunt intelligendi, per quos Ecclesia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictū est: Quę ligaueritis in terra, ligata erūt & in cælo: & quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Tametsi enim omne iudiciū dederit Filio Pater, dixit tamen Apostolis suis Filius: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. Ex quo audet hūc in modum scribere Chrysostomus: Pater omnifariam potestatem Filio dedit: cæterùm video ipsam omnifariam potestatem à Filio illis traditam. Et Ambrosius, Vult, inquit, Dominus ea à seruis suis fieri, quæ ipse fecit in terris. Ac vt intelligas quanta cura enumeratio peccatorum apud Sacerdotem fieri debeat, docet Cyprianus, etiam iniquas cogitationes apud Dei Sacerdotes dolenter & simpliciter esse confitendas, & faciendam conscientiæ exomologesin, animique pondus exponendum. Ac deinde: Confiteātur, ait,

In Matth. cap. 16.

Cap. 20.

Lib. 20. de ciuit. cap. 9.

Lib. 3. de dignit. Sacerd.

Ser. de lapsis. & lib. 3. epist. 14.

ait, singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per Sacerdotē, apud Dominum grata est. Vidésne Sacerdotis censuram & iudicium, ratam habere Deum? Porrò exomologesis (quæ peccatorum confessionem, non cordis tantùm, sed verbis forinsecus exprèssam, significat) præter Tertullianum (à quo præter confessionē, cæteri quoque actus pœnitentiæ hoc nomine aliquando comprehenduntur) meminit etiam Eusebius, qui refert Fabianum Papam non priùs Philippum Imperatorem Christianum ad communionem Ecclesiasticam admisisse, quàm se confessus fuisset, & inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur astricti, locumque pœnitentiam agentibus præstitutum occupabant, se sua sponte collocauisset, propter multa delicta, quæ ab ipso ferebantur admissa. His accedit Origenes, Fit, inquiens, per pœnitentiam peccatorum remissio, cùm non erubescit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam. Denique Cypriani tēpore ab Ecclesia proscriptus, & hæreseos damnatus fuit Nouatianus; quòd pœnitentiæ Sacramentum per peccatorū coram Sacerdote confessionem, & potestatem remittendorum peccatorū, à Christo Sacerdotibus communicatam, negaret. Hinc Lactantius Firmianus, Cùm Nouatiani aut Arriani, ait, nominantur, Christiani esse desierunt, qui, Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerunt. Quia ergo singuli quique cœtus hæreticorū se potissimùm Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant: sciendum est, illam esse veram Ecclesiam, in qua est Confessio, & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat. Fuisse insuper Decij temporibus in Eccesijsl presby-

De præscript. hæretic. Lib. de orat. cap. 6. De pœnit. cap. 8. 9. Lib. 5. Eccl. hist. cap. 17.

In Leuit. hom. 2.

Lib. 4. de ve-ra sap. c. 30.

presbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confessionem audirent, nec negant qui hostes sunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani sectatores. Clarissimè verò Leo Magnus, soluendorum peccatorum per Sacerdotes authoritatem exprimit epistola ad Theodorum Foroliuiensem Episcopũ: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solùm per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionẽ criminum peruenirent, sic diuinę bonitatis pręsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus, hanc prępositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipse Saluator interuenit; nec vnquam ab his abest, quæ ministris exequenda commisit. Nihil hîc attinet prolixè docere, peccatorum secretam coram Sacerdotibus confessionem vsu frequentissimo fuisse receptam posteris Ecclesiæ temporibus, quando iam inde ab ipsis Apostolis, toto veteris Ecclesię decursũ, cùm incontaminata, etiam hæreticorum nostrorum assertione, fides & religio Christiana perstitit, eam disciplinam viguisse, neque intermissam esse in Ecclesia Catholica, certissimis documentis est demonstratum. Si ergo cum aduersarijs peccata confitendi ritum inter stultitias cõstituemus; necesse est, sapientiæ sedem, Ecclesiam Catholicam, sapientia quouis tempore fuisse destitutam.

Lib. 5. cap. 19.
Lib. 7. cap. 16.
Epist. 69.

Non

Non esse vanam & stultam peccatorum in mortalia & venialia diuisionem, & singulorum capitalium in multas species, ac veluti membra, distributionem. Fol. 94.

CAPVT. XXV.

DIuus Augustinus diuina luce singulariter collustratus, multum diuque sudauit, vt peccata venialia (quibus æternam mortem Dei iustitia non retribuit, quæque citra pœnitentiæ Sacramētum indulgentur, ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus) à mortalibus certò internosceret: at quid consecutus sit, ex verbis eius intellige: Quæ sint, inquit, ista peccata, difficillimum est inuenire, periculosissimū definire. Ego certè vsque ad hoc tempus cùm inde satagerem, ad eorum indaginem peruenire non potui. Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi ad omnia peccata cauenda pigrescat. Sit igitur stulta & ridicula hæreticis peccatorum mortalium & venialium assertio: nobis certè in ijs prudenter cognoscendis & dijudicandis, studium languescere non debet. Mihi igitur mortalium & venialium discrimen constituere videtur Christus, cùm iræ parum deliberatè surrepentis, & eius quæ pleno voluntatis iudicio commissa, vsque ad iaciendam in fratrem cōtumeliam assurgit, diuersos gradus proponit, cùm ait: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis. Deinde blasphemiam in Spiritum sanctum asserit hominibus non remitti, neque in hac vita, neque in futura. Remitti ergo oportet peccata post mortem, quæ nos venialia nuncupamus: at non quæ cum charitate pugnant, quæq; ac periculo amittendæ amicitiæ

1. Ioan. 1.

Lib. 21. de ciuit. cap. 27.

Aug. lib. 1. de ser. Dom. in mōte, cap. 19. Bern. de præcept. & dispē.

Matth. 5.

Matth. 12.

diuinæ, lege Decalogi prohibentur, si in ijs ad finem vsque vitæ perseueretur, neque laboriosę pœnitentiæ beneficio relaxentur. In inferno enim nulla est redemptio, & vbi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad hæc cùm fidelibus coniugatis dixisset Paulus; Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum; adiecit: Ego autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium. Atqui vbi venia est & indulgentia, ibi necessariò peccatum cogitari debet. De mortalibus verò, id est, quæ in mortē æternam præcipitant, sic loquitur: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei consequentur. Nunquam id dicturus, de peccatis quæ secundùm indulgētiam permittit, & sine quibus etiam iustorum vita non transigitur, quæque oratione Dominica, & largitione eleemosynarum expiantur. Iam verò multos ramos ex vna peccati radice pendere, non negauerit, qui peccata primaria propterea capitalia dici intellexerit, quòd sicut à capite multa mēbra in corpore dependent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra diuiduntur, suntq. velut fontes & capita reliquorum, & è quibus velut è corrupta radice pestiferi planè fructus & omnis generis vitia & corruptelę profluūt & nascuntur. Paulus insuper cùm loco iam citato, tum in epistola ad Galatas & Colossenses, cùm recenset adulteros, molles, masculorum concubitores, fornicationem, immunditiam, impudicitiam, manifestè multos vnius radicis, luxuriæ videlicet, ramos ac species eiusdem generis enumerat. Aut igitur intolerabili Legis Dei ignoratione laborat Politicus, nesciens peccatorum discrimina & varietatem: aut forsitan

Eccles. 11.
1. Cor. 7.
Aug. lib. 1. de nup. & con. cap. 4. & lib. 2. cont. Iul. cap. 11.
1. Cor. 6.
Cap. 5.
Cap. 3.

forsitan cum Stoicis, & hæreticis, omnium peccatorum paritatem agnoscit.

Malè inter stultitias & vana phantasmata recenseri Purgatorium, neque verè dici pro vno mortali peccato acerbissimas pœnas luendas esse in Purgatorio septem annorum spatio; à quibus tamen homines possint multitudine Missarum & orationum liberari. Fol. 228.

CAPVT XXVI.

PVrgatorium inter fabulas non recenset, qui scit culpa remissa plerunque superesse temporarias pœnas post mortem luendas, de quibus in hac vita per condignam pœnitentiam, iustitiæ diuinę non est satisfactum. Si enim nos ipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur à Domino. Et cùm peccata venialia non puniantur ęterno supplicio (vti superiori capite docuimus) necesse est temporaliter puniri, siue in hac vita, siue post mortē. In Dei enim regnum in quo iustitia habitat, neque coinquinatum, neque impunitū quippiam inuehetur. Vis clariùs intueri, remisso per Dei indulgentiam æterno supplicio, superesse temporarias pœnas perferendas? Considera mihi Dauidem, qui adulterij homicidijq. indulgentiam propter pœnitentiam à Domino consecutus, & morte filij recèns nati afflictus est, & belli incommodis ad vsque vitæ exitum est diuexatus. Hinc sunt lamentabiles illæ pœnitentis voces: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Ad doctrinæ huius cōfirmationem est Apostolica traditio Catholicæ Ecclesiæ vsu recepta, & Patrum testimonio firmata. Nā orationibus Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, mortuos adiuuari, vt cum eis misericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata me-

1. Cor. 11.

2. Pet. 3.

Lib. 2. Reg. cap. 12.

Psal. 6.

Serm. 32. de verb. Apost.

Serm. penult. de verb. Apost. ruerunt, scribit Augustinus. Et à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi cõmunione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacrificium suo loco commemorãtur, oretur, ac pro illis quoq. offerri commemoretur. Quod autem vniuersa tenet Ecclesia, nec Cõcilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica authoritate traditum, rectissimè creditur. Clemens Petri auditor, ex præcepto Apostolorum, iubet celebrari exequias mortuorum, hymnis & precibus, & tribui pauperibus ex bonis defuncti in memoriam ipsius; & in cemeterijs offerri Eucharistiam, & orari pro fratribus qui in Christo quieuerunt, vt Deus dimittat eis omne peccatum. Dionysius Areopagita, & ipse Pauli discipulus, hac de re disserit, libro de Ecclesiastica hierarchia, toto capite, de piè defunctis; vbi inter cætera ea leguntur quæ ferè ad verbum in Officio defunctorum decantantur. Accedẽs, inquit, diuinus Antistes, ipsi mortuo sanctè precatur: & precibus à diuina benignitate contendit, vt & omnia peccata quæ humana fragilitate imbecillitateq. admissa sunt, ei, qui excessit è vita, remittat, & eum in lucem ac regionem viuorum, in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob deducat, in locum à quo fugit dolor, tristitia & gemitus. Tertullianus oblationes pro defunctis docet nõ nisi ex traditione prouenisse, vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo consequatur. Pro anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriũ interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Cyprianus pro magno supplicio dicit à Concilio Africano constitutum, vt pro eo, qui clericum ad tutelam fratris nominaret, non offerretur, nec sacrificium pro eius dormitione celebraretur. Origenes verò, Memorias, ait, parẽtum facimus, vel amicorum nostrorum,

Aug. de bap. contr. Donat. cap. 24.

Lib. 6. Const. Apost. cap. 29. lib. 8. cap. 41. 42.

De coron. mil. cap. 3. De exhort. ad cast. & De monog.

Lib. 1. ep. 9.

Hom. 3. in Iob.

rum, in fide morientium, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam consummationem in fide postulantes. Et paulo pòst: Celebramus religiosos cum Sacerdotibus conuocantes, fideles vnà cum clero, inuitantes adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas saturantes, vt fiat festiuitas nostra in memoriam requiei, defunctis animabus, quarũ memoriam celebramus. Huc accedit quòd cùm Episcopi & Sacerdotes Afri ab Hunnerico Vãdalo agerentur in exilium, Catholicus populus mœrore confectus, eis occurrens, flebili voce inclamabat: Qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perennis? Qui reconciliationis indulgẽtia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? Qui nos solennibus orationibus sepulturi sunt morientes? A quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus? Non sunt ergo vana commenta & fabulæ ad Principum deceptionem & explẽdam Sacerdotum cupiditatem excogitatæ, sed Patrum traditiones ab Apostolicis temporibus summa fide & religione conseruatæ, vt pro fidelibus defunctis oretur, & Missę sacrificium offeratur, vt eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerunt, de quo ante consummationem dignis pœnitentię fructibus diuinæ iustitiæ non satisfecerunt.

Victor Vticen. lib. 2. de perf. Vand.

At mendacium nobis impostor iste impudenter affingit, dum ait doceri à nobis peccatum mortale acerbissimo septem annorum supplicio castigari ac vindicari. De criminibus enim siue peccatis mortalibus, sera est post mortem pœnitentia, sicuti contra Aërium docet Epiphanius. Dicebat enim ille: Si eorum qui in hac vita sunt oratio aut cultus œconomię (quam nos Missam dicimus) mortuis est vtilis, ergo nemo sit pius, sed sibi potiùs paret amicos in morte, pecunia, aut amicitiæ conciliatione, & orent pro

Hæres. 77.

Lib. 8. Cõst. Apost. cap. 43. eo. Non igitur criminosis opera viuentium suffragantur, sed iustis. Cui enim viuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam sit defuncto. Et Areopagita ijs prodesse docet viuorum *De Eccles. Hierarch.* preces post mortem, qui digni sunt sanctis precibus. Omne enim meritũ hîc comparatur, quo possit post *Aug. lib. de cura pro mor. cap. 1. & Enchirid. cap. 110.* hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret quod hîc neglexit, cùm obierit, apud Deum posse promereri. Venit nox in qua nemo po-*Ioan. 9.* test operari. Hinc ex Nisseno Damascenus: Nundi-*Oratione pro defunctis.* nis, inquit, dissolutis, cessat negotiationis commercium. Atque aduersus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habituram existimarunt, eruditè pro veritate disputat Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 13, & sequentibus. Deniq. post Au-*Homil. 7. 1. Cor. 3.* gustinum Cæsarius Arelatensis doctissimus Episcopus, Falsa, ait, securitate decipiuntur, qui credunt quòd supra fundamentum Christi criminalia peccata ædificata, per ignem transitorium possint purgari, & ipsi postea ad vitam æternam peruenire. Intellectus iste corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne non mortalia, sed minuta peccata purgantur. De grauitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter stultitias fabulosas refert hic noster) his verbis scribit idem Cęsarius: Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quod potest pœnarum in hoc seculo aut vi-*In Psal. 37.* deri, aut sentiri. Et Augustinus: Grauior erit ille ignis, quàm quicquid pati potest homo in hac vita. Valeant igitur cum impietate sua hæretici, qui quæ de Dei iustitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis sacris, sanctisque viris afferuntur, instar fabularum eleuant & irrident.

Blasphe-

Blasphemum est asserere, bonos viros non debere iudicij Dei & inferorum recordatione terreri: & salutis securitatem credentibus polliceri.

CAPVT XXVII.

POstremo loco notamus, quod tanquam impietatis suæ coronidem scriptis suis inserere Politicum non puduit. Boni, inquit, viri inferorum recordatione non terrentur, certi nihil esse damnationis ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non ambulant secundùm carnem, id est, qui non viuunt Epicureorum more. Sciunt enim infernum, & omnes eius potestates, captiuos & in triumphum esse abductos in Christi resurrectione: neque posse inferos eos absorbere, qui victoriæ Christi beneficio participãt. Hinc non timent sibi ab inferis, sed miserentur eorum qui pereunt. *Fol. 515.* *Roman. 8.*

Lutheri & Caluini dogma est à veteribus hæreticis, teste Tertulliano, libro de præscriptionibus hæreticorum, acceptum, non debere timeri Deum iudicem, & iudiciorum Dei ęternorumque suppliciorum meditationem, esse conscientiæ carnificinas & cruces. Quo constituto & in animos hominum admisso, nihil mirum homines ad omnem impietatem grassari, & ad atheismum accedere, vt dicant etiam, Non est Deus. Qui enim Dei timorem præ oculis non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam securè, omnique fræno ceruicibus excusso, in omnem peccati corruptelam præceps abit. At Scriptura sacra impium hoc commentum manifestè insectatur. Contendimus (ait Apostolus) siue absentes, siue præsentes, placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue ma- *Psal. 52.* *2. Cor. 5.*

Psal. 118. lum. hoc metu perculsus dicebat Dauid: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et
Cap. 9. Iob: Verebar omnia opera mea, sciens quòd nō parceres delinquenti.
Eccli. 27. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua.
Prouer. 28. Beatus homo qui semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui sine timore est, non potest iustificari. Et
1. Pet. 1. Petrus: Si Patrem inuocetis eū qui sine personarum acceptione iudicat, secundùm vniuscuiusque opus, in timore incolatus vestri tempore conuersamini.
Philip. 2. Et Paulus: Noli altum sapere, sed time. Et, Cum ti-
1. Cor. 9. more & tremore vestrā salutem operamini. Et, Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo, ne fortè, cùm alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Deni-
Luca 12. que Christus Dominus, Ostendam, ait, vobis, quem timeatis: Timete eum, qui, postquā occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Valet enim plurimum Dei timor, & iudiciorum metus, ad cohibendam voluntatem ne proruat in malum, ac paulatim, adiuuante Dei gratia, assuefaciendam ad amandam
Cap. 26. iustitiam, iuxta quod ait Isaias: A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus
Aug. de catechiz. rud. cap. 5. spiritum salutis. Rarissimè siquidem, imò nunquam accidit, vt quisquam veniat volēs fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore perculsus. Sed & Hieronymus, licet in vita Christiana magnos progressus fecisset, attamen ita semper animo iudicij repræsentabat imaginem, vt siue comederet, siue biberet, siue quid aliud faceret, sibi videretur audire terrificam illam Angeli tubam, continuò suis auribus insonantem: Surge Hieronyme, veni ad iudicium. Ea pro-
Psal. 33. pter Basilius, illa Psalmi verba interpretans; Timorem Dōmini docebo vos: Si, inquit, te senseris ad vnum aliquod cieri & prosilire peccatum, mihi ad-

men-

mentem reuoca formidabile illud iudicium. Et descriptis ijs quæ meritò formidinem ingerunt, subijcit: Hæc tu time, & eiusmodi terrore eruditus, quasi fræno quodam abarce animam, & inhibe ad vitiosam concupiscentiam prouentem. At de eo qui nullo timore concutitur, ait Propheta: Dixit, siue electione certa voluntatis, ac destinato consilio constituit in corde suo, iniustus, vt delinquat, & quocunque praua libido impulerit, aut etiam inuitauerit, eò intrepidus feratur: idque propterea quòd non est timor Dei ante oculos eius, quasi non habeat Deus humanorum actuum rationem, vel in peccata non sit vindicaturus. Quisquis igitur Dei iudicium non veretur, vel illud omnino non credit; si enim certa sit fides, necesse est vt certus sit & metus: aut certè in iustitia perseuerantiam, & sempiternæ salutis veternosam illam ac perniciosam hæreticorum securitatem, stultissimè, ac contra apertam Scripturarum fidem, sibi promittit. Qualem sibi promittebant Valentiniani, iactantes se perire non posse: quapropter & omnia, quæ vetantur, intimoratè operabantur. Qualem & Eunomius, qui vsque adeò bonis operibus fuisse fertur inimicus, vt asseueraret, quòd nihil cuiquam obesset quorumlibet perpetratio ac perseuerantia peccatorum, si huius, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. Habemus quidem Dominum nostrum Iesum Christum apud Patrem aduocatum: sed quia idem, teste Euangelista Ioanne, iustus est aduocatus, propterea iniquæ causæ patrocinari non potest. Alioquin si iniquus est Deus, quomodo iudicabit hunc mundum? Atqui non est æquum vt Christus, cui omne iudicium dedit Pater, hominem iustitiam studiosè proterentem, & in peccatis ad mortem vsque perseuerantem, in iudicio suo patrocinio tueatur. Illud verò quod ex Apostolo

Psalm. 35. *Iren. li. 1. c. 1.* *Aug. lib. de hæres. hæ. 54.* *1. Epist. 2.* *Rom. 3.*

Rom. 8. ad erroris confirmationem est productum; Nihil damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu: non conuincit, Christo per baptismum insitos perire aliquando non posse: perseuerantibus enim tantùm in sincero Dei cultu, salus æterna promittitur; & è
Matth. 22. nuptiali conuiuio in tenebras exteriores eiicitur non habens vestem nuptialem. at Apostoli locus ille do-
Rom. 7. cet per baptismum renouatos, & secundùm carnem non ambulantes, id est, non obtemperantes carnalibus desideriis, non effici inuoluntariis carnis motibus reos, quibus non consentiunt, sed mente seruiũt legi Dei. Falsum est & illud: Inferos & eorum potestates, à Christo resurgente esse in triumphum abductos: neque enim diabolus & angeli apostatæ in cælum translati sunt; at sancti Patres dumtaxat, in limbo Saluatorem expectantes, redemptionis primitiæ cum Christo in cælum ascenderunt. Christus enim in iudicio à sinistris constitutis dicturus est:
Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Et de eorum in malo consource-
Psalm. 48. tibus hominibus dicit Propheta: Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur: sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos.

Hactenus ex diuinæ Scripturæ dogmatis hæc mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam vestigiatim secutus, neutrobi declino, siue ad dextram, siue ad sinistram. Ab illorum siquidem laboribus, quasi ex prædiuite vena cuiuspiam fontis, modicus hic humor scaturiuit, & ex perenni fluuio tenuis hic defluxus exsiliuit. Tu igitur, Christiane Lector, his quoque semitis insiste, & Apostolicum depositum illæsus conserua: lachrymis verò prosequere, tantum sycophantis & nouatoribus nostris licere, vt impudentibus mendaciis incautis hominibus illudant; &

dum

dum aliud agere videri volunt, à fide Catholica ad hæresim,& omnimodam diuinæ legis ignorantiam, imperitos traducant: operarij planè subdoli, se in Apostolos Christi (vt scribit Paulus) transfigurantes: verè alioqui, sicut serpens seduxit Euam astutia sua, piorum sensus corrumpentes, dum eos abducunt à simplicitate quæ est in Christo Iesu. Et hæc cùm ita se habeant, adeò tamen mentis sumus emotæ, vt maioribus in deliciis habeamus rerum diuinarum histrionicè irrisores, quàm propugnatores fidei Catholicæ; & diligentiùs manibus terantur scurrarum impiæ nugæ, & sales sacra quæque ingeniosè discretéque perfricantes, ac hæreticorum scripta contra sanctum Domini oblatrantium, quàm ad pietatem & Dei cultum efformantes sermones. Interim audiuntur isti, & suauiter imbibuntur, serpitque tandem ad pios contagio, & quasi in vascula quædam laxata, influens hæresis admittitur. Hinc iure verendum existimo, vt Deus non ferens hanc contumeliam, & sacrilegum religionis contemptum, auferat à nobis regnum suum, detque illud genti facienti fructus eius: & talentum ab eo qui non habet, id est, non pro merito ducit, neque legitimè vtitur, in gentem transferat, domino suo illud multo cum fœnore refusuram.

2. Cor. 11.

Matth. 21.
Matth. 25.

APPROBATIO.

OPVS istud, pium, doctum, & Catholicum est: quod tanquam antidotum contra nouum venenum veteris serpentis in lucem edendum esse censeo. Datum Antuerpiæ hac 14. Decembr. Anno Domini 1590.

Ita attestor

Michael Hetsroey Bruegelius, sacræ Theologiæ Licentiatus, Cathedralis Ecclesiæ Deiparæ Virginis Mariæ Antuerpiensis Canonicus, Censor librorum.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIS priuilegio cautum est, ne quis citra voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, imprimat, aut alibi impressum in suas ditiones importet, venalémve habeat librum cui titulus est, *Defensio veritatis,&c. auctore* PETRO CORETO, *S. Theologiæ Licentiato, Tornaci Canonico, & Pastore ad D. Virginem*: à die impressionis absolutæ ad decẽnium. Qui secus faxit, confiscationis librorum, & grauis multæ pœna multabitur: vti latiùs continetur in literis Datis Bruxellæ, die XXX. Ianuarij, Anno 1591.

Signat.

I. De Buschere.

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Edicto cautum & sancitum est, ne quis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacumque sacri Romani Imperij, & ditionis eius fines patens, quacumque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impressa, vel ab aliis quidem impressa, noua autem deinceps scholiis, annotationibus, aut commentariis aucta & illustrata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpiensis, primus typis procuderit, intra proximum sexennium, à prima cuiusque operis aut voluminis editione, vllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab aliis, intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrahat, manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò parti pranominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus, vbicumque locorum nactus fuerit, per se, vel suos, adiumēto Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inq; suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Vienna Austriæ, die vigesima prima mensis Februarij, Anno Domini M. D. LXV.

Subsig.

Maximilianus.

Ad mandatum sacræ Cæs. M. proprium

Haller.

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

M. D. XCI.

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Edicto cautum & sancitum est, ne quis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacumque sacri Romani Imperij, & ditionis eius fines patent, quacumque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impressa, vel ab aliis quidem impressa, nouis autem deinceps scholiis, annotationibus, aut commentariis aucta & illustrata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpiensis, primus typis procuderit, intra proximum sexennium, à prima cuiusque operis aut voluminis editione, vllo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab aliis, intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet, seu quouis modo distrahat, manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudis vindici, residua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus, vbicumque locorum nactus fuerit, per se, vel suos, adiumẽto Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inq; suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Edicto manu subscripsit, & sigillum apponi iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Vienna Austria, die vigesima prima mensis Februarij, Anno Domini M. D. LXV.

Subsig.

Maximilianus.

Ad mandatum sacræ Cæs. M. proprium

Haller.

